

Misjonærer blant muslimer

Misjonærers iver etter å omvende muslimer i Vest-Afrika til kristendommen fører til store personlige ofre for de nyomvendte, framgår det av en serie artikler i bladet Misjonstidende. Kristne fulanere forteller om familier som går i oppløsning, sosial utstøtelse og økonomisk trøbbel.

Det Norske Misjonsselskap innrømmer at nyomvendte kristne har det vanskelig, men mener at situasjonen bedrer seg etter en tid.

Side 12 og 13

Høy CNN-effekt i Mosambik

Mosambik har hatt god uttelling på tv-kameraenes spektakulære bilder fra flomkatastrofen i landet. Til nå har landet allerede fått tilsagn om fem ganger så mye humanitær bistand som indiske myndigheter under flommen i delstaten Orissa i fjor. Antallet dødsopfre var til sammenligning 25 ganger høyere i Orissa enn i Mosambik.

Side 8 og 9

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 3 · 2000

FOTO: HEGE OPSETH

Markedskvinner i Kenya

De er fattige og stemmeløse. Hver dag er en kamp for overlevelse, men nå har de fått nytt håp, rapporterer frilansjournalisten Hege Opseth som har fulgt en gruppe markedskvinner i Kenya i gjennom et helt år.

Side 14-15

Portrett: Norges nye bistandsminister

Side 4-5

USA-komité lanserer omstridt forslag

Side 17

Det koster bare om lag 50 kroner å gi et barn i et utviklingsland skolegang i ett år.

FOTO: PER KR. LUNDEN

De rike sparte 700 mrd. kr

...mens verdens fattige gikk glipp av samme beløp

■ Verdens rike land har spart til sammen utrolige 700 milliarder norske kroner på reduserte bistandsbudsjetter i perioden 1992-98, viser bergninger i en ny rapport utgitt av OECDs utviklingskomité DAC.

■ Brukt fornuftig i utviklingslandene kunne pengene gitt

meget betydelige bidrag til forbedret helse, skole og infrastruktur. For eksempel koster det bare om lag 50 kroner å gi et barn i et utviklingsland skolegang i ett år.

■ Bistandens andel av brutto nasjonalprodukt i de rike landene lå i 1992 på 0,33 prosent, men så begynte en peri-

ode med store kutt i de offentlige budsjetter i mange land. Det førte til kraftige bistandskutt, stikk i strid med tidligere løfter og FNs mål om at alle skulle yte 0,7 prosent av verdiskapingen i bistand. Svenskene kuttet mest av alle.

■ De rike landene fører samtidig en handels- og jordbrukspolitik som ofte undergraver bistanden, mener UNDP. FN-organisasjonen maner giverlandene til å føre en mer helhetlig sør-politikk.

Side 18 og 19

Misjon og bistand

AV NILS CHR. FAARLUND

FORRIGE UTGAVE AV Bistandsaktuelt (nr. 2/2000) retter søkelyset på norske misjonsorganisasjoner og det arbeidet de driver i samarbeid med sine partnere ute for å hjelpe mennesker i nød. «Bistandsaktuelt» reserverer seg i forhold til artikler som presenteres ved å si at «artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn». Like fullt bør det være redaksjonens ansvar å bidra til at den informasjon «Bistandsaktuelt» bringer ut til norsk opinion om misjonen som bistandsaktør er korrekt og balansert.

En misjonær er en utsending. Misjonæren reiser ut på vegne av og med oppdrag fra sin organisasjon. En lege, sykepleier, agronom, lærer, barnevernspedagog, ingeniør eller annen person med fagutdanning bærer tittelen «misjonær» når hun/han reiser ut for en norsk misjonsorganisasjon, uansett hvilken oppgave hun/han går inn i. I andre sammenhenger ville vedkommende båret en annen tittel; bistandsarbeider, nødhjelpsarbeider eller annet. Misjonen har her et forklaringsproblem. NORAD er kjent med dette, har forstått det og akseptert det. Med stadig skiftende personell i NORAD og bistandsorganisasjoner vil vi kontinuerlig måtte forklare og informere om dette.

HVORFOR BEHOLDER misjonen så denne tittelen? Fordi det gir tilhørighet og identitet. Alle, hjemme og ute, skal vite at en «bistandsarbeider» med tittelen «misjonær» representerer en misjonsorganisasjon hva enten hun/han arbeider med vegbygging, som rådgiver i jordbruksprosjekt, som lærer eller i helsearbeid.

Bistandsnemnda og medlemsorganisasjonene benevner sitt arbeid med «diakonalt bistandsarbeid». Her snakker vi om det som andre vil kalle bistandsarbeid. Ordet «diakonalt» signaliserer at arbeidet springer ut fra en kirke eller menighet. I praksis er det neppe noen forskjell på arbeidet, begrunnelsen for å gjøre det kan være ulik.

Dette førstesideoppslaget skaper i beste fall interesse og oppmerksomhet. I verste fall er det en forvrengning av sannheten og kan bidra til å skape et feil bilde av de faktiske forhold. Misjonærer er ikke statslønn.

Som alle andre med oppdrag innenfor prosjekter støttet av norske offentlige bistandsmidler, utgjør de en del av de samlede budsjetterte utgiftene i prosjektet den tiden prosjektet varer, eller i den tiden hun/han er engasjert. For øvrig brukes i denne sammenhengen gjerne begrepet «underhold», ikke

lønn. Dette underholdet varierer fra organisasjon til organisasjon, og er satt sammen av en rekke komponenter. Uten å gå i detalj, tror vi det er allment kjent at misjonærenes underhold, sammenlignet med andres lønn, er relativt lav. I tillegg kommer at 20 prosent av utgiftene utgjøres av organisasjonenes egenandel.

Når dette oppslaget følges opp av opplysningen «780 norske misjonærer sendt ut til 89 land», blir informasjonen direkte gal. Bruken av norsk personell i prosjekter støttet av norsk misjon og NORAD har gått kraftig ned i takt med et målrettet

Dette oppslaget skaper i beste fall interesse og oppmerksomhet, mener artikkelforfatteren. (Bildet fra Madagaskar er hentet fra Misjonstidende, nr. 6/99)

grammer, organisasjonsutvikling, demokrati- og likestillingsarbeid osv. osv. Og misjonen ser dette som to sider av misjonsoppdraget, men skiller klart mellom dem i sitt forhold til å forvalte offentlige norske bistandsmidler. Her ønsker vi å opptre ryddig, og forlanger å bli trodd på at vi gjør det.

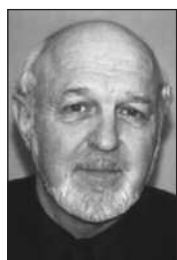
Hensikten med å formidle norsk bistand via norske frivillige organisasjoner er bl.a. at slike organisasjoner representerer en vesentlig del av det norske sivile samfunn. De bistandsmidlene vi her snakker om, skal bidra til å bygge sivil samfunn i samarbeidslandene. Misjonsorganisasjonene er religiøst verdibaserte organisasjoner, andre er for eksempel politisk verdibasert. Andre igjen har en helt annen bakgrunn for sitt engasjement. Alle er bærere av verdier, holdninger og normer. 70-årenes naive tro på at det er mulig for mennesker eller organisasjoner å være verdinøytrale og/eller opptre verdinøytralt er i beste fall fortsatt naiv. I dagens samfunn er det nettopp verdier vi savner og verdier det ropes etter. Det mangfold av verdier norske frivillige organisasjoner representerer og bringer inn i samarbeidet, er et verdifullt bidrag til bygging av sivil samfunn i våre samarbeidsland.

«MISJONÆRER KAN for lite når de reiser ut», heter det i en tittel i Bistandsaktuelt. Formuleringen kan gi et feilaktig bilde av situasjonen. Det skulle være interessant å møte organisasjoner eller personer innenfor bistandsarbeid som annonserer at de kan nok i forhold til den oppgaven vi står overfor.

Poenget med Bistandsnemndas engasjement for kompetanseheving innenfor bistand, er en erkjennelse av at vi må sikre et høyest mulig bistandsfaglig nivå på medarbeidere som sendes ut. Noe av dette kan gjøres gjennom studier eller systematisk kursing her hjemme som forberedelse til utreise. Resten, og erfaringsmessig det vesentligste, skjer gjennom praktisering med prøving og feiling (læring) i aktiv innsats med samarbeidspartnere ute.

«Misjonærer» som sendes ut i diakonalt bistandsarbeid kan neppe mindre enn andre som sendes ut. Poenget er at alle trenger en så grundig forberedelse som mulig, ikke minst i respekt for våre partnere ute. Denne erkjennelse har Bistandsnemnda tatt inn over seg, og medlemsorganisasjonene har satt i gang en systematisk bistandsfaglig forberedelse av sine medarbeidere i sine utdanningsinstitusjoner.

«ALL PR ER GOD PR» sies det. Så vel «Bistandsaktuelt» som «Klassekampen» har fått med mye korrekt og nyttig informasjon om misjonens samarbeid med lokale partnere, og dette bidrar til at flere forstår mer av disse organisasjonenes rolle og innsats som bistandsaktører. Samtidig er det viktig at stoffet presenteres på en slik måte at det ikke sår mistanke om skjulte motiver og svekker tilliten mellom oss som partnere i bistandsarbeidet. Bistandsnemnda og medlemsorganisasjonene ønsker full åpenhet rundt sitt bistandsengasjement, og imøteser enhver samtale og debatt om dette med positiv velvilje.

Nils Christian Faarlund er generalsekretær i Det Norske Misjonsråds Bistandsnemnd.

Bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form.

Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

bistands
aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 3/00 – 3. årgang

Ansvarlig redaktør:
Tone Bratteli

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:
Arve Norheim

Journalister:
Camilla Solheim
camilla.solheim@norad.no
Odd Iglebæk
oddigle@online.no

Redaksjonsråd:
Kristin Havgar
Niils Haugstveit
Helge Rønning
Benedicte Bull

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #2235

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
c/o Norsk Fredskorpssamband
Drift A/S, boks 6747
St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Telefon: 22 99 46 00.
Fax: 22 99 46 01.
E-post: kari.svisdahl@fks.no

Abonnementet er gratis.
Artikler i Bistandsaktuelt
uttrykker ikke nødvendigvis
et offisielt syn.

Utgiver:
NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201
Redaksjonen avsluttet:
Mandag 3. april 2000

MÅNEDENS SITAT:

«...det er pressens
oppgave å interessere
seg like mye for
politikk som for
politikere.»

Per Edgar Kokkvold,
generalsekretær i Norsk Presseforbund.
Vårt Land, 28. mars 2000.

Sjefen for aidskampen

Misjon i søkelyset

LEDER

Norske misjonsorganisasjoner var i fokus for hovedoppslaget i forrige Bistandsaktuelt, og i denne utgave bringer vi mer stoff om dette temaet.

Vårt kritiske fokus på temaet er ikke noe forsøk på å nedvurdere den store innsats mange misjonærer har gjort innen for eksempel utdanning og helse i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Ofte har de jobbet for svært lav lønn, med gode resultater og i mye tettere kontakt med grasrota enn mange andre bistandsarbeidere. Mange av dagens politikere og intellektuelle i utviklingsland kan takke nettopp misjonærer for at de har fått seg en god grunnutdanning.

Misjon er likevel noe mer enn bare grasrotbistand og altruistiske motiver. Den som tar en titt i enkelte norske misjonsblader vil raskt se at målet om å omvende folk i fjerne land til «den rette tro» også er et sentralt mål ved virksomheten.

Selv om norske misjonsorganisasjoner hevder at det er uproblematisk å skille mellom evangelisering på den ene siden og den virksomhet som får statsstøtte på den andre, synes vi likevel det blir for enkelt når man henviser til at dette er «en gammel diskusjon». Ofte er det jo de samme personer eller familier som driver i begge «bransjer» samtidig. Det er dessuten klare forskjeller i vektleggingen av henholdsvis evangelisering og diakonal virksomhet i de ulike organisasjonene.

Når misjonsorganisasjoners virksomhet skal vurderes, er det et spørsmål om man kan isolere fokuset bare til de diakonale eller statsstøttede deler av virksomheten. I denne utgaven bringer vi noen eksempler på hvordan Det norske misjonsselskap selv presenterer sin misjon blant fulanere i Vest-Afrika. Hvilket bilde man her formidler av muslimske afrikanere er en ting. Eksemplene illustrerer også at man her – gjennom evangeliseringsvirksomheten – påvirker sårbare lokalsamfunn og enkeltmennesker på en måte som kan gripe grunnleggende inn i deres livssituasjon – både kulturelt, sosialt og økonomisk. Det er også grunn til å spørre om ikke evangeliseringsvirksomheten bidrar til å øke konfliktnivået i lokalsamfunnene – snarere enn å bidra til fred og forsoning. I hvert fall er det mye som tyder på at norske misjonærer her vandrer i et svært ulendt terreng, der det å trå feil kan få drastiske følger.

GZ

rett på sak

HVEM:
Peter Piot,
direktør for
UNAIDS (FNs
aidsprogram)

HVA:
Kamp mot
spredning av
hiv/aids.

HVOR:
På besøk
i Norge.

– Dersom vi ikke får aidsepidemien under kontroll, kan vi glemme alt om utvikling, sier UNAIDS-direktør Peter Piot.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Siden hiv-viruset dukket opp på midten av 80-tallet, er rundt 50 millioner mennesker blitt smittet. Over 15 millioner er allerede døde, mens av de gjenværende 34 millionene lever 95 prosent i utviklingsland.

I 1998 ble 200 000 mennesker drept i krig og konflikter i Afrika sør for Sahara. 11

UNAIDS-direktør vil ha mer action mot aids – både fra Vesten og afrikanske statsledere.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

ganger så mange – 2,2 millioner – døde av aids eller aids-relaterte sykdommer.

Konsekvensene for utviklingen er nesten ubegripelige: I Malawi dør tre lærere hver dag. I Botswana er hver fjerde voksne hiv-smittet. I en rekke afrikanske land har gjennomsnittlig levealder krympet med flere tiår, mens 11 millioner barn lever uten familie.

Moralsk test. Slike fakta kan Peter Piot på fingrene. Siden 1996 har han ledet FN's aidsprogram UNAIDS.

– Bryr Vesten seg nok om aids-problemet i den tredje verden?

– Aids er blitt vår tids store moralske test. Men Vesten bryr seg ikke nok. Det er helt klart, sier Piot.

Samtidig er det endringer på gang, fremholder han. Et vendepunkt kom da FN's sikkerhetsråd i januar satte aids på dagsorden. Fra nå av skal kampen mot aids gjennomsyre hele FN-systemet.

– Å slå sammen ressursene gjør arbeidet mer effektivt, sier Piot.

Også Verdensbanken vil la aids-problematikken gjennomsyre alt arbeidet i Afrika.

De bilaterale giverne yter også mer. USA har nesten tredoblet aidsbistanden fra 125 millioner US dollar i fjor til 325 millioner US dollar (ca. 2,6 milliarder kroner) i år. Norge har siden 1998 til sammen gitt rundt 60 millioner kroner i året til aidstiltak, og er sammen med Nederland største giver til det aidsforebyggende arbeidet målt i prosent av brutto nasjonalprodukt.

Partnerskap. Men dette er likevel en brøkdel av de mellom én og 2,3 milliarder dollar som Afrika, ifølge UNAIDS, trenger til aidsforebygging. Norges nye bistandsminister tør imidlertid ikke love økt støtte.

– Men tiltak mot aids ligger under det meste av utviklingsarbeidet, især på helsesektoren. Norge vil fortsatt legge stor vekt på dette arbeidet, sier Ann Kristin Sydnnes.

Peter Piot velger likevel å fokusere på lyspunktene. Ett av dem er det internasjonale partnerskapet mot aids i Afrika som er på trappene, der

regjeringer, frivillige organisasjoner, forretningsliv og donorer samles til et felles krafttak mot epidemien. Norge har nylig bevilget 28,5 millioner kroner til dette.

– De siste 12 månedene har flere afrikanske ledere snakket åpent om spørsmålet enn de siste 15 årene. Det innebærer en politisk vilje til å gjøre noe med problemet som ikke var der tidligere, fremholder Piot.

Han peker på at selv om hiv-viruset fortsatt sprer seg, er utviklingen forskjellig fra land til land.

I Uganda har ungdom endret seksuell adferd og utsatt debutalderen med to år, mens Zambia kan vise til en nedadgående trend for nysmittede for første gang. I Brasil bruker nå 90 prosent av ungdommene kondom under sitt første samleie, viser spørreundersøkelser.

Business på banen. Men nå må både organisasjonsliv og næringsliv komme på banen, fastslår UNAIDS-direktøren.

– Utenlandske bedrifter vil gjerne demonstrere sosial ansvarlighet i landene de jobber. Men de må bli mer bevisste på hvordan de kan beskytte sine egne arbeidere, mener Piot, som også vil øke bevissthetsnivået i de frivillige organisasjonene.

– Jeg har følelsen av at aids fortsatt ikke står særlig høyt på agendaen for deres utviklingsprogrammer.

– Hvilken effekt har de mange krigene på det afrikanske kontinentet for aids-bekjempelsen?

– La meg ta et eksempel: I Rwanda, før folkemordet, var aids sjelden å finne på landsbygda. I dag har sykdommen spredt seg over alt. Vi jobber hardt med å finne en strategi for hvordan vi kan håndtere aidsspørsmålet i krigssituasjoner, sier Piot.

– Det blir hevdet at Afrikas eneste håp ligger i oppfinnelsen av en aids-vaksine?

– Innenfor et meget optimistisk scenario vil det ta minst ti år før en vaksine er på plass. I dag må vi bare fortsette med det vi vet virker, nemlig en form for «sosial vaksine»: informasjon, utdeling av kondomer og samlivsundervisning for unge mennesker.

Bibiana Dahle Piene
er frilansjournalist.

Bistandsminister Anne Kristin Sydnes er ikke lei seg for den nye fordelingen av arbeidsoppgaver i departementet. – Det er viktig at områder som menneskerettigheter og nødhjelp får en økt tyngde gjennom at utenriksministeren har et aktivt engasjement, sier hun.

FOTO: GØRIL TRONSDEN

Fra Stat-oil til «Stat-aid»

Anne Kristin Sydnes – bistandsminister med oljepenger i kofferten

Faglig dyktig. Fokusert. Stort tempo. Og en svært omgjengelig person. Det er noen av karakteristikkene som brukes om Norges nye bistandsminister Anne Kristin Sydnes fra venner og kolleger. Sydnes kommer direkte fra direktørjobb i Statoil.

• GUNNAR ZACHRISEN

– Men hva er det hun brenner for? spør vi, og aner at den analytiske forskersjel føler seg uvant med spørsmålet – etter to dager i politikerjobb.

– Engasjementet mitt ligger i å bekjempe fattigdom og lidelse, og å bidra til økt rettferdighet i verden. Det er ingen liten oppgave. Men noen ting vet vi det går an å gjøre for å bekjempe fattigdom, andre ting er mer komplekse. I disse spørsmålene må vi ha en ydmyk og realistisk holdning, fastslår den nye statsråden.

Tomrommet hun skal fylle etter «turbo-ministeren» Hilde Frøkjær Johnson, som profilerte norsk bistands- og Sør-politikk sterkt internasjonalt, er stort. Men i bistandsmiljøet er det mange som mener at Sydnes har kvaliteter og potensial til å takle utfordringen. Samtidig er det også de som peker på manglende eller begrenset erfaring fra storting, embetsverk og partiapparatet i Arbeiderpartiet som mulige problemområder.

– Et godt valg, sier likevel de fleste vi har snakket med.

Langt rulleblad. Selv om den nyutnevnte statsråden, i motsetning til de fleste i bistandsmiljøet, har trådt sine ungdomssko i Unge Høyre, hevder hun likevel å kunne vise til et tidlig og sterkt engasjement for det fattige land.

– Jeg var ivrig med i ungdomspolitikken – allerede fra jeg var 13-14 år. Særlig var jeg opptatt av nord-sør-spørsmål og miljø, noe som ikke var uvanlig på den tiden Unge Høyre – med folk som Kaci Kullmann Five, Georg Parmann og Helge Ole Bergesen som sentrale partimedlemmer, forteller Sydnes.

Idegrupper. Noen stor karriere gjorde hun likevel ikke i ungdomspartiet til Kåre Willoch, i en periode da liberal alkoholpolitikk og kamp mot nynorsk kapret flere velgere for Unge Høyre ved skolevalgene enn ord som «u-hjelp» og «solidaritet». Vår nye bistandsminister drev det ikke lenger enn til å sitte i en eller flere arbeidsgrupper om internasjonal politikk i Unge Høyres Landsforbund, men hun var sekretær for et bistandspolitisk utvalg i Høyre.

I stedet kanaliserte statsviteren Sydnes sitt engasjement inn i nord-sør-arbeid utenfor partipolitikken – i en tid da unge idealister fortsatt trodde på en Ny Økonomisk Verdensorden (NØV). I to år, fra 1981 til 1982, var hun ansatt i den såkalte Idegruppera for NØV og i flere år satt hun i styringsgruppa for samme institusjon, i et tverrpolitisk miljø der mange fortsatt arbeider med bistands- og utviklingsspørsmål.

I et par år hadde hun også vervet som nestleder i NORADs informasjonsutvalg, mens daværende NORAD-informasjonssjef Halle Jørn Hanssen var leder.

14 år som forsker. Men det er først og fremst ved Fridtjof Nansen-instituttet på Polhøgda, blant annet i selskap med forskerkollega Helge Ole Bergesen, at hun har bygget seg opp en meget solid kompetanse i spørsmål knyttet til internasjonale miljøspørsmål og utviklingsproblematikk. Andre sentrale emner har vært Norges rolle og interesser på den

internasjonale arenaen. Til sammen 14 år og et utall forskningsrapporter, fra 1984 til 1997, har hun å vise til som forsker ved en av Norges mest prestisjetunge forskningsinstitusjoner, de to siste årene som assisterende direktør. Forskningen har særlig vært knyttet opp til FN-systemet og ulike multilaterale prosesser, blant annet i forhold til utviklingslandenes rolle i internasjonal klimapolitikk. I ti år har hun også vært medlem av Utenriksdepartementets rådgivende utvalg for rustningskontroll og nedrustning – hvor utviklingslandenes rolle er et viktig tema.

”**Næringslivet har mye å bidra med, i form av kapital og teknologi, og vi må se i øynene at bistand aldri har kunnet kompensere for dette.**

Anne Kristin Sydnes, norsk bistandsminister (Ap)

Konfliktfylte oljeland. – Det er nok på den multilaterale siden jeg har hatt tyngdepunktet tidligere, men som bistandsminister vil jeg ha et bredere fokus. Det er ingen tvil om at de bilaterale prosesser er meget viktige, sier hun.

Fra Polhøgda ble hun headhunnet til den nyopprettede stillingen som direktør for politisk analyse og menneskerettigheter i Statoil, en jobb som ga henne mange flyturer mellom Gardermoen og Stavanger og hvor hun blant annet analyserte konfliktfylte oljeland som Nigeria, Angola og Aserbajdsjan. Internt i Statoil har hun vært opptatt av å bygge opp holdninger og iverksette prosesser som skulle sikre at oljeselskapet ivaretok hensyn til miljø, lokalbefolkning og arbeidstakere i samarbeidslandet.

– Hun arbeidet meget målbevisst og konstruktivt og satte seg i respekt, sier en kilde internt i Statoil.

God plattform. – Hvilket forhold har du så til Arbeiderpartiet? Er det tilstrekkelig til å kunne øve innflytelse også på partiets sør-politikk?

– Jeg har vært medlem siden 1994 og jeg kjenner en del folk i partiet, men har ikke vært aktiv. Det

viktigste for meg er at Arbeiderpartiet har en god plattform for å møte utfordringene på dette området. Det var nettopp nord-sør-spørsmål og utenrikspolitikk som fikk meg til å orientere meg mot Arbeiderpartiet. Arbeid for internasjonal solidaritet og fattigdomsbekjempelse er det viktigste man kan jobbe med i dagens verden. Om ikke annet håper jeg å være med på å inspirere debatten i partiet om hvordan vi best kan vise internasjonal solidaritet.

Sårbart felt. – Det blir gjerne framstilt som om det er en stor og bred politisk enighet om norsk bistandspolitikk. Vil vi så kunne merke noen forskjell mellom en KrF- og en Ap-statsråd i denne stillingen?

– Det vil jo vise seg. Det er både riktig og viktig at det er bred enighet i bistands- og utenrikspolitikken, siden feltet er så sårbart. Men det kan jo være noen enkeltsaker der vi vil se tingene på ulik måte.

– Og hvilke tenker du da på?
– Nei, det synes jeg ikke det er riktig å komme inn på ennå – etter bare to dager i jobben. Men de store utfordringene ligger i å finne frem til de virkemidlene – eller snarere: kombinasjonen av virkemidler – i Sør-politikken som er best egnet.

En dreining? – Det har gjennom årene vært svingninger i bistandspolitikken – i vektleggingen av altruisme eller egeninteresser. Kan vi nå oppleve en dreining i retning av mer egeninteresse, for eksempel i forhold til næringslivsordningene?

– Det er ulike begrunnelser for å yte bistand til andre land. Det er moralsk-etiske begrunnelser, men også egeninteresser. Fattigdommen i Sør er for eksempel også en trussel mot vår sikkerhet og vårt globale miljø. Samtidig gjelder det å trekke på et mangfold av aktører for å oppnå best mulige resultater, og man kommer ikke langt uten å ha med næringslivet. Utvikling og næringsut-

vikling er to sider av samme sak. For tiden er norsk næringsliv inne i en viktig internasjonaliseringsprosess, og jeg vil være opptatt av at vi har en tett dialog med næringslivet.

- I denne dialogen skal vi også sette krav til virkningene av næringslivets deltakelse i fattige land. I hovedsak mener jeg at mennesker i fattige land vil ha nytte av at utenlandsk næringsliv involverer seg, men det finnes også eksempler på negative sidevirkninger. Utforming av næringslivsordningene må være slik at vi på best mulig måte klarer å involvere privat sektor i utviklingen av fattige land.

Samme standard. - Har det vært for mye fokus på de negative virkningene?

- Nei, men det har heller vært for lite på de positive. Næringslivet har mye å bidra med, i form av kapital og teknologi, og vi må se i øynene at bistand aldri har kunnet kompensere for dette. Norske bedrifter tror jeg har veldig mye positivt å bidra med, ikke minst i kraft av holdninger og standarder på menneskerettighets- og miljøarbeidet. Vi må forvente at de arbeider ut fra de samme standarder hjemme og ute.

- Hva med de frivillige organisasjonene? Enkelte vil hevde at Norge har gått vel langt i å utnevne private aktører som utøvere av norsk utenrikspolitikk?

- Jeg tror de frivillige organisasjonene gjør en veldig viktig jobb, og vi er avhengige av dette gode samspillet for å oppnå resultater. Samtidig må vi stille høye krav til den jobben de gjør. Spørsmålet er blant annet om det er mulig å få til mer gjennom en bedre koordinering både hjemme og ute, og mellom både nasjonale og internasjonale aktører. Dette fokuserte den forrige statsråden mye på, og det vil også denne regjeringen følge opp videre.

Kvalitetssikring. - Har du ambisjoner om å være med og påvirke regjeringen Stoltenbergs politikk også på andre områder enn bistand?

- Et regjeringsmedlem er del av et kollegium. På samme måte som jeg håper å kunne bidra på andre områder håper jeg også at de andre statsrådene vil engasjere seg og debattere innenfor mitt felt, sier Sydnes som samtidig lover å følge opp den forrige regjeringens arbeid for å øke bistandsvolumet og å arbeide videre med en kvalitetssikring av bistanden.

- Faglig sterk, men uten «partibok»

- Vi kjenner Anne Kristin Sydnes som en faglig sterk person, som også i en rekke år har vært personlig engasjert i nord-sør-spørsmål, sier generalsekretær i Kirkens Nødhjelp Atle Sommerfeldt.

Han viser til at den nye statsråden dessuten har godt kjennskap til både frivillige organisasjoner, næringsliv og forskning.

- Utfordringen for Sydnes blir den interne partimessige sikring av prinsippene for bistandspolitikken i partiet. Hun har, så vidt jeg vet, ingen tung forankring i Arbeiderpartiet, sier Sommerfeldt.

Han ser utfordringer for den nye bistandsministeren både i forhold til å øke volumet på bistanden og i enkeltsaker.

- Det er også svært viktig at den nye regjeringen tenker mest mulig helhetlig rundt en bredere Sør-politikk, for eksempel i forholdet landbruk, handel og bistand, i forholdet til menneskerettigheter og i forholdet mellom kortsiktig og langsiktig bi-

- Hva synes du om at deler av porteføljen er endret ved at menneskerettigheter og nødhjelp er overført fra bistandsminister til utenriksminister?

- Dette er jo for det første ingen ny arbeidsdeling mellom de to ministrene, selv om det ble organisert annerledes i den siste regjeringen. Områdene ligger fortsatt i ett og samme departement, så det at det nå - administrativt - legges i en annen del av departementet, behøver ikke bety noe for innholdet i politikken. Og det er viktig at områdene får en økt tyngde gjennom at utenriksministeren har et aktivt engasjement. Positivt er det også at jeg nå har mulighet til å konsentrere meg enda mer om den langsiktige bistanden. Uansett vil vi ha et nært samarbeid i politisk ledelse i departementet - ikke minst for å sikre best mulig overgang mellom nødhjelpsfasen og den mer langsiktige bistanden.

Kortere dager. - Den forrige «bistandsministeren» var kjent for å ha et høyt tempo, lange arbeidsdager og mye engasjement. Hvordan blir det å etterfølge en slik «turbo-minister»?

- Jeg vil nok ha noe kortere arbeidsdager og kanskje reise litt mindre enn min forgjenger, men jeg håper å kunne vise det samme engasjementet for de sakene vi mener er viktige. Og jeg vil kunne trekke på en rekke dyktige medarbeidere, sier Sydnes, som samtidig gir arbeidsgjernet Frafjord Johnson følgende attest: «Hilde gjorde en formidabel jobb»

- Og til slutt det uunngåelige spørsmål (som vi forhåpentligvis også ville stilt en mannlig statsråd): Hvordan er det mulig å få hverdagen til å henge sammen - med statsrådsplikter, utenlandsreiser, to barn og en fredsmeklende ektefelle som er i Colombia en uke hver måned?

- Vi har heldigvis en flink praktiskant i huset. Dessuten er vi vant med å måtte planlegge hverdagen - uke for uke. Hva gjelder reisevirksomhet har jeg jo for øvrig vært 2-3 dager i Stavanger hver uke de to siste årene. Så overgangen blir kanskje ikke så stor, hva gjelder antallet reisedager. Men det er ingen grunn til å late som om dette er enkelt og greit. Krevende blir det, og det går bare så lenge barna har det bra.

stand, sier Sommerfeldt.

- Vi er først og fremst glad for at man har valgt en person med kjennskap til fagfeltet, sier daglig leder Bjørn Lindgren i Utviklingsfondet som er Framtiden i våre hendes bistandsorganisasjon.

Han er spent på hvordan den nye ministerens prioriteringer blir i forhold til bistanden gjennom de frivillige organisasjonene og næringslivets rolle i bistanden.

- Vårt håp er at Sydnes vil bidra til å opprettholde Norges engasjement for de fattigste delene av verden. Det er en nemlig en viss fare for at regjeringens øvrige politiske interesser, med tyngde i Norges nær-områder i Europa, kombinert med flyttingen av nødhjelpen til utenriksministeren, kan bidra til å svekke fokuset på Afrika, Asia og Latin-Amerika. Men det gjenstår å se. Vi ønsker ikke å felle noen forhåndsdom, sier Lindgren.

Utradisjonelt i UD

REGJERINGSSKIFTET

• GUNNAR ZACHRISEN

To statssekretærer rekruttert fra NORAD - men også med bakgrunn som henholdsvis misjonslege og rørløgger. Det var det interessante resultatet av statssekretærkabalens til den nye regjeringen Stoltenberg.

Som bistandsministerens statssekretær falt valget på NORADs spesialrådgiver i helse- og utviklingsarbeid Sigrun Møgedal. «Hun er en av verdens fremste kvinnelige kirkeledere», skrev den kristne dagsavisen Vårt Land dagen etter - med henvisning til at Møgedal også har vært visepresident i Det Lutherske Verdensforbund, en organisasjon med 50 millioner medlemmer.

Misjonslege i Tibet. Den 56-årige nye Ap-statssekretæren startet sin bistandskarriere med å tilbringe 11 år som lege og misjonær i Tibet. I 1990 ble hun valgt til leder i Mellomkirkelig Råd, for øvrig den første kvinne i en så framskutt posisjon i Den norske kirke.

Møgedal var også i mange år en markant direktør ved Diakonhjemmets internasjonale Senter (DiS) i Oslo, og ble for tre år siden tippet som en sterk kandidat til jobben som NORAD-direktør. Forut for dette hadde hun markert seg som et aktivt og sentralt medlem i den regjeringsoppnevnte bistandskommisjonen.

Ifølge Vårt Land er Ap-medlem Møgedal mer diplomat enn barrikadestormer. «Det har hun lært seg som omreisende predikant på misjonsmøter både i øst og vest, nord og sør i Norge, blant annet på misjonsmøter i regi av den lille, men mangfoldige organisasjonen Den norske Tibetmisjon».

SV-bakgrunn. Raymond Johansen er den andre statssekretæren med NORAD-bakgrunn i den nye politiske ledelsen av Utenriksdepartementet. Johansen har de siste årene vært «NORADs informasjonssjef», dvs. avdelingsdirektør ved NORADs avdeling for kultur og samfunnskontakt.

Han kommer fra Groruddalen og har opprinnelig yrkesbakgrunn som rørløgger, men har tidligere vært en aktiv partipolitiker med ulike verv i SV og Sosialistisk Ungdom.

Ny statssekretær: Sigrun Møgedal

Ny statssekretær: Raymond Johansen.

ke samarbeidsland for norsk utviklingshjelp.

Stor portefølje. Som en av utenriksminister Thorbjørn Jaglands tre statssekretærer får han ansvar for de arbeidsområder som nå overføres fra bistands-UD til UD-UD, samt en rekke andre sentrale spørsmål. Porteføljen vil bestå av: humanitær bistand, nødhjelp og flyktningetiltak, fred, forsonings- og demokratiarbeid, menneskerettigheter, FN og andre globale spørsmål, ressurs-spørsmål, Afrika, Asia og Latin-Amerika, samt presse, kultur og informasjon.

De øvrige to statssekretærene er Mona Juul, (som blant annet skal ha ansvaret for Midtøsten og Sikkerhetsråds-kandidaturet), og Espen Barth Eide (blant annet EU/EØS, OSSE; tidligere Jugoslavia, Øst-Europa og WTO).

Fredskorps i ny ham

Etter lang tids omlegging skal Fredskorpset nå stå fram i ny ham. Ny organisasjon og til dels ungt styre er på plass.

- Fredskorpset skal koordinere, kvalitetssikre, finansiere og støtte program som sender engasjerte unge mennesker ut for å skape en rettferdig verden, sier nyutnevnt styreleder Ragnar Kleiven (33).

Han jobber til daglig som rådgiver i Redd Barna.

- For tiden ønsker vi en dialog med samarbeidspartnere i Norge - vi er fortsatt ikke klar til å gå ut til brukerne, sier Kleiven.

Han tror likevel ikke det vil by på problemer å få ungdommer mellom 22 og 35 år til å reise 1-3 år utenlands.

- I utgangspunktet har vi et bredt formål som består av å skape en rettferdig verden og bedre menneskerettighetene. Her er det mulighet for mange aktører som kan ut-

Nyutnevnt styreleder i Fredskorpset, Ragnar Kleiven.

fylle hverandre, sier Kleiven som spesielt utfordrer bedrifter og næringsliv.

- Det var 45 bedrifter som ble invitert til høringsrunden, men ingen av dem svarte. Vi ønsker å få kontakt med disse

for kanskje å lage en form for trainee-ordning mellom bedrifter og deres partnere i sør. Norske bedrifter burde ha interesse av å lære hvordan man tenker i sør, både i forhold til organisering og menneskelige verdier, sier den nye styrelederen.

I løpet av kort tid vil styret annonsere etter generalsekretær, og Kleiven regner med at vedkommende er på plass i begynnelsen av september.

bistandsaktuelt

- fagblad med fullt artikkel-arkiv på nett

Prøv www.bistandsaktuelt.com eller www.norad.no/bistandsaktuelt

– Vi senket flaggene

Frafjord Johnson er mest fornøyd med sin innsats for redusert egeninteresse

– Jeg er mest fornøyd med de initiativer vi har tatt for å gjøre opp med egeninteressen i norsk og internasjonal bistand, sier den avgåtte utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

• ODD IGLEBÆK

På spørsmål fra Bistandsaktuelt om hva hun vurderer som sin viktigste innsats er det kampen mot egeninteressene hun trekker fram.

– Blant mange er det lenge blitt lagt for stor betydning i å vifte med egne flagg. Jeg har vært ganske klar på at disse heller bør senkes, og at behovene til de fattige må komme først i rekke, sier den tidligere statsråden.

Frafjord Johnson, som nå er tilbake i KrFs stortingsgruppe, mener at dette budskapet fra Norge også har nådd ut internasjonalt.

Nye allianser. – Som nummer to vil jeg trekke fram etablering av nye internasjonale allianser. Her tenker jeg på kontakten med de nye lederne i FN-systemet og sentrale personer i Verdensbanken, samt «Utsteingruppen», dvs. utviklingsministrene i Storbritannia, Nederland, Tyskland og Norge. I tillegg kommer selvsagt samarbeidet med de nordiske landene, sier Frafjord Johnson. Hun mener at disse «likesinnede» landene, ved å opptre samlet, har klart oppnå bedre resultater.

– Dette har vi gjort særlig på gjeldsområdet og i arbeidet for å styrke giververkøordinering, understreker Frafjord Johnson.

Gjeldsplanen. Hun legger også vekt på den norske gjeldsplanen og arbeidet med gjeldslette på det internasjonale planet. – Dette er svært viktig. Vi har også lagt betydningsfulle løp i forhold til fokus på fattigdom, strategi for næringsutvikling i sør,

”

Det som kan gi rom for bekymringer er hvordan det skal gå med innsatsen for å bedre situasjonen for menneskerettigheter i Norge.

Hilde Frafjord Johnson, avgått statsråd (KrF)

satsing på demokrati, bekjempelse av korrupsjon og menneskerettigheter.

– Men det gjenstår mye i forhold til gjennomføring og oppfølging, og sånn sett skulle jeg gjerne ha fullført løpet. Jeg skulle gjerne ha tatt fatt på å tilpasse bistandsforvaltningen til den nye tid. Her er mye ugjort! sier KrF-politikeren som avviser å utdype hva som i tilfelle burde gjøres.

Bistandens avbinding. Når det gjelder kampen mot egeninteressen framholder Hilde Frafjord Johnson at alle store OECD/DAC-giverland – med unntak av Japan og Frankrike – nå har satt mottakerorientering i førersetet ved å støtte opp om avbinding av bistand til de fattigste landene. – Danmark ble med etter et kompromiss, tilføyer hun.

– Du har gått sterkt inn for det som er blitt kalt avbinding av bistand. Likevel har vi nettopp sett at norsk næringsliv har fått kontrakter for til sammen over 50 millioner kroner i Kosovo uten noen form for konkurranse?

– Siden dette var Vollebæks ansvarsområde er det ikke riktig av meg å kommentere dette. Jeg vil bare trekke fram det faktum at norske bedrifter ble ekskludert i forhold til EU-midler, og at det var bakgrunnen for at man fra norsk side valgte å gjøre et unntak. 50 millioner er for øvrig en relativt liten andel av den samlede norske bistanden på 800 millioner til Balkan og Sørøst-Europa.

De frivillige organisasjonene. – Burde ikke innsatsen mot avbinding også rettes mot de frivillige organisasjonene? Bare «de fem store» mottar jo årlig statsoverføringer som er mer enn det dobbelte av de samlede overføringer til næringslivet?

– Jeg vil ikke kalle dette bundet bistand. Bundet bistand dreier seg om at mottakerne er pålagt å kjøpe varer og tjenester fra giveren. For øvrig konkurrerer organisasjonene kvalitetsmessig – i forhold til hva de leverer inn av forslag til prosjekter. Jeg vil også vise til at UD har satt ned en intern arbeidsgruppe for å se nærmere på de frivillige organisasjonene. NORADs arbeid og erfaringer

fra blant annet Danmark vil også bli studert i den sammenheng.

Den nye regjeringa. Når det gjelder utviklingen av norsk bistandspolitikk under Stoltenberg-regjeringa håper og tror ikke Frafjord Johnson det på bistandsområdet vil komme større endringer.

– Det som kan gi rom for bekymringer er eventuelt hvordan det skal gå med innsatsen for å bedre situasjonen for menneskerettigheter i Norge. Hun minner om at dette også var en del av hennes mandat, og hun understreker betydningen av å ha en egen statsråd som er pådriver for disse sakene.

– Det er dessuten vanskelig å være en internasjonal talsmann på dette området om man ikke først rydder i eget hus. Det er et spørsmål om troverdighet, framhever hun og nevner at det er rom for bedringer i sammenheng bruk av varetekt. Rasisme er et annet stort problemfelt.

– Til slutt; vi røper vel ingen hemmelighet ved å si at du har hatt motforestillinger knyttet til etableringen av Bistandsaktuelt?

– Jeg vil svare slik. Det er spennende med et magasin som skaper diskusjon, som blir brukt og som leses av de fleste aktører på feltet. Det trenger vi! På den andre siden er det problematisk å både skulle skape debatt og å være et regjeringsorgan, slik som Bistandsaktuelt er, i og med at NORAD er utgiver. Det blir lett noe «schizofrent» over det hele. Derfor spør det om ikke noen bør tenke grundig over de prinsipielle problemene knyttet til nettopp dette, sier Hilde Frafjord Johnson.

FAKTA

Bundet bistand – at bistand til et mottakerland har som betingelse at man samtidig kjøper en vare og tjenester til en viss verdi fra giverlandet. Ulike studier viser at dette ofte er en kostbar og ineffektiv form for bistand, for eksempel ved at mottakerlandet blir avhengig av reservedeler og eksperthjelp fra giverlandet.

Mange bistandsgivere er altfor opptatt av å vifte med egne flagg, mener eks-statsråd Hilde Frafjord Johnson.

FOTO: IVAN BRODEY

Erik Solheim – ikke lenger hemmelig fredsmekler

• ODD IGLEBÆK

Under dekke av arbeidet som styreleder i organisasjonen World View Rights har Erik Solheim i over et år arbeidet intenst med konflikten i Sri Lanka.

Dette bekrefter Erik Solheim overfor Bistandsaktuelt.

– Jo, det er riktig at jeg har hatt et oppdrag med å forsøke å bidra til å legge til rette for norsk innsats i fredsprosessen i snart halvannet år. Selvsagt har dette skjedd i et nært samarbeid med ambassaden og underlagt Utenriksdepartementet. Man kan ikke drive en slik innsats som frilanser, sier Solheim. Han bekrefter også at han i løpet av denne tiden har hatt flere møter med de sentrale aktørene på Sri Lanka; president Chandriga Kumaratunga og opposisjonslederen Ranil Wickremasinghe, såvel som LTTEs «ideologiske» leder Anthony Balasingham.

– Begge parter har ønsket å få inn en tredjepart som kan hjelpe

dem med å holde kontakt og assistere i en fredsprosess. De har selvsagt vektlagt at dette gjøres lettest av en stat, sier han.

Nyrer i Norge. LTTEs Balasingham er til vanlig basert i London. For kort tid siden gjennomgikk han en nyreoperasjon i Norge. – Vi orienterte selvsagt myndighetene i Colombo om at vi ga ham slik medisinsk hjelp, sier Solheim.

– Hva er det viktigste som må til for å skape fred på Sri Lanka?

– Selvsagt at begge de krigførende parter ønsker det. Vi oppfatter det slik at begge er interessert i det, og at de har innsett behovet for en tredje part. Derfor har de også tatt kontakt med norske representanter. Vi kan spille en slik rolle ut fra at vi kjenner landet, samtidig som vi ikke har økonomiske, politiske eller militære interesser på Sri Lanka.

– Du snakker om to parter, mange vil hevde at det er både fem og seks ulike

grupperinger med stor innflytelse i det politiske landskapet?

– Riktig. Norge ønsker en åpen dialog med alle viktige aktører, blant annet det buddhistiske presteskapet. Samtidig er selvsagt nøkkelaktørene de som fører krigen, dvs. regjeringen i Colombo og LTTE.

– For noen måneder siden kom det meldinger som kunne tyde på at en gruppe singalesiske offiserer sammen med noen forretningsfolk planla et militærkupp?

– Jeg tror ikke at det er noen grupper på Sri Lanka som har mulighet til å gjennomføre en slik omveltning. Sri Lanka har hatt et demokratisk styresett i femti år.

– Et spørsmål som har blitt reist, er om Norge er mekler eller tilrettelegger?

– Dette er et spørsmål det har vært debatt om. Fra norsk side er vi beredt til å gi partene den assistansen de selv ber om.

– Tidlig i mars var det demonstrasjoner fra JVP, buddhistiske munk og an-

dre singalesiske grupper utenfor den norske ambassaden. De ønsket at Norge skulle holde seg borte fra fredsprosessen?

– Det er naturlig at ikke alle på Sri Lanka er enig i hva som foregår, eller for den saks skyld hvilken rolle Norge skal spille. At de gir uttrykk for dette i form av demonstrasjoner er en naturlig del av demokratiet. Vi er beredt til samtaler og dialog med de som protesterer.

– Hva med India, den store naboen mot nord?

– Det er helt naturlig at India er veldig interessert i hva som skjer på Sri Lanka. Utviklingen her kan lett få innvirkning på indisk politikk, og særlig i delstaten Tamil Nadu, som har en stor tamilsk befolkning. Norge, så vel som partene, må derfor ha et nært og konstruktivt forhold til regjeringen i New Delhi, sier Erik Solheim. Siden mandag 3. april har han vært på plass i Utenriksdepartementet som spesialrådgiver med rang av ambassadør.

SRI LANKA

Permittert stortingsrepresentant Erik Solheim skal mekle i Sri Lanka.

FOTO: SCANPIX

– Vi blir ikke styrt av SPLA

Kirkens Nødhjelp avviser kritikken mot Sudan-avtalen

Kirkens Nødhjelp har valgt å skrive under på en avtale med motstandsbevegelsen i Sør-Sudan. – Vi blir ikke styrt av SPLA. Avtalen fører tvert imot til større åpenhet begge veier, og mer mot-takeransvar og gjensidighet, sier Odd Halgrim Evjen, seksjonsleder i KN. Han mener at en del av de som nektet å undertegne avtalen sto under politisk press. Dette avviser hjelpeorganisasjonen Oxfam.

• INGER STAVELIN
• CAMILLA SOLHEIM

SUDAN

Innen 1. mars i år måtte hjelpeorganisasjoner enten skrive under på avtalen med SRRA (Sudan Relief and Rehabilitation Association, SPLAs humanitære organisasjon), eller forlate landet. 11 europeiske hjelpeorganisasjoner valgte å trekke seg ut, mens Kirkens Nødhjelp er blant de som undertegnet.

– Vi ser ikke noe galt i å ha en godkjenningsskjema i Sør-Sudan også, slik vi har det med regjeringen i Khartoum. Det ligger ikke noen juridisk eller politisk legitimering av SPLA i det. Men SPLA har de facto kontroll i denne delen av landet, og det er det avtalen forholder seg til, sier Odd Evjen, og tilføyer:

– I 1989 forhandlet FN fram en avtale med regjeringen i Khartoum og SPLA-geriljaen, som skulle sikre humanitær bistand til de krigsrammede områdene på begge sider av konflikten. Vi opererer fortsatt både i Nord- og Sør-Sudan under denne avtalen, «Operation Lifeline Sudan» (OLS). I lys av OLS-avtalen flytter vi ingen utenrikspolitiske grensesteiner ved å undertegne avtalen med SRRA.

EU og konflikt. Frivillige hjelpeorganisasjoner har forhandlet med SRRA om et avtaleverk som sikrer grunnleggende retningslinjer for hjelpearbeidet i SPLA-kontrollerte områder i flere år.

– Forhandlingsklimaet har vært positivt, og i august i fjor var samtlige involverte parter enige om 95 prosent av innholdet i avtalen. Det så

Kirkens Nødhjelp har valgt å underskrive en avtale med SRRA i Sudan, SPLA-geriljaens humanitære organisasjon. 11 europeiske hjelpeorganisasjoner valgte å trekke seg ut. FOTO: SCANPIX/EPA

77

Avtalen sier at vi må ansette lokalt personell og la materiell bli igjen i landet når prosjekter er ferdige.

Odd Halgrim Evjen, seksjonsleder for Asia, Europa og Øst-Afrika i Kirkens Nødhjelp.

også ut til at vi ville bli enige om det som gjensto. Men så kom EU tungt inn i bildet, og visse personligheter der sto mot visse personligheter i SRRA, og begge sider var lite diplomatiske. Så fra å ha vært en god forhandlingsprosess der begge sider kunne gi og ta, ble det en konfliktsituasjon. Det er veldig uheldig, sier Evjen.

Han opplyser at Kirkens Nødhjelp tok kontakt med FN for å diskutere sitt standpunkt før de skrev under på avtalen, og fikk grønt lys derfra. KN fortsetter å jobbe på begge sider av konflikten.

– FN går god for at avtalen ikke svekker den allerede eksisterende trekantavtalen Operation Lifeline Sudan og FNs rolle i denne avtalen. Avtalen svekker heller ikke fredsprosessen i regi av IGAD, understreker Evjen.

– Vi er opptatt av å jobbe langsiktig, og vi ønsker å bygge en lokal struktur for et sivilt samfunn også mens krigen pågår. Avtalen er med på å bygge et lokalt ansvar begge veier. En del av de organisasjonene som trakk seg ut jobber etter prinsippet «fort inn og fort ut», og er ikke så opptatt av langsiktighet og mottake-

ransvar, og heller ikke av en gjensidig åpenhet. KN har for eksempel ikke noe i mot at våre regnskaper er åpne for SRRA, sier Evjen.

Jobber som vanlig. – Ligger det i avtalen at dere må betale SRRA eller SPLA for å få gjort noe av hjelpearbeidet?

– Nei. Det har vært diskutert om vi skulle betale skatt, men det er ikke med i avtalen. Men avtalen sier for eksempel noe om at vi må ansette lokalt personell og la materiell bli igjen i landet når prosjekter er ferdige. Begge deler er helt i tråd med vår tenkning. Vi jobber hele tiden med kirker som partnere lokalt, og er positive til den kompetanseutviklingen vi kan være med å bygge opp ved å ansette folk som bor i området. Avtalen sikrer gjensidig forpliktelse mellom hjelpeorganisasjonene og den myndighet som faktisk er der. Den sikrer en ansvarlig koordinering, og inkluderer lokale myndigheter i planleggingen, sier Evjen.

– Har dere opplevd noen vanskelige situasjoner knyttet til avtalen i løpet av mars?

– Nei, vi driver vårt arbeid som vanlig, og følger de grunnleggende reglene for humanitært arbeid som

er nedfelt i OLS-avtalen, sier Odd Halgrim Evjen.

Han mener en del av de hjelpeorganisasjonene som nektet å skrive under avtalen kan ha blitt presset til det av politiske hensyn, for dermed å øke EUs press på SPLA.

– Nå er det allerede en del av dem som søker seg tilbake. Det kan vel tyde på at de kan ha hatt andre agendaer for ikke å skrive under, sier Evjen. Dette avviser pressekontakt Charles Walker i den britiske hjelpeorganisasjonen Oxfam.

Tilbake til forhandlinger. – Det er riktig at EU tok et standpunkt i denne saken, men det påvirket ikke vår avgjørelse. Vi var urolig over forslaget som lå på bordet, og syntes det var ting som virket uavklart – i forhold til sikkerheten til våre ansatte og om vi selv ville kunne bestemme hvor hjelpen skulle gå og til hvem, sier Walker til Bistandsaktuelt. Han sier at de organisasjonene som måtte trekke seg ut, har fra første dag ønsket å komme tilbake til forhandlingsbordet.

– Det har ikke vært formelle forhandlinger, men det har vært kontakt mellom partene, og vi håper at vi kan avklare dette så snart som mulig. Det har vært positive skritt fra begge sider, sier Walker som opplyser at det ikke er satt noen dato for nye forhandlinger. Walker kritiserer ikke Kirkens Nødhjelp for å undertegne avtalen.

– Dette var en avgjørelse hver enkelt organisasjon måtte ta for seg. Det var et spekter av årsaker til å skrive under og å la være å skrive under. Det kommer blant annet helt an på hvilke erfaringer man har med SRRA og SPLA, sier Walker. Oxfam mener at det ikke ligger noe juridisk eller politisk legitimering av SPLA ved å underskrive avtalen.

– Det er ikke noe dårlig i det å ha en praktisk avtale mellom partene, det ligger ikke noe autorisasjon i dette, sier Walker.

CARE International, World Vision International, Save the Children UK, Oxfam, Medecins Sans Frontieres-Holland og Carter Center er blant organisasjonene som ikke skrev under avtalen med SRRA.

Ildsjeleer for Jesus vil samle inn 100 millioner kroner

• CAMILLA SOLHEIM

«JESUS ALIVE»

– I løpet av kort tid kan vi samle inn 100 millioner kroner i Skandinavia. Det er et hav der ute! Det sier Kristine og Vegard Kobberdal som regner med tre millioner kroner allerede i år til den nye kristne bistandsorganisasjonen «Jesus Alive» i Skandinavia.

Jesus Alive Ministries (JAM) ble grunnlagt av det sørafrikanske ekteparet Peter og Ann Pretorius i 1984. Organisasjonen er basert i Sør-Afrika, men jobber i mange land i Afrika. Organisasjonen driver med bistandsarbeid, nødhjelp og evangelisering. JAM har tidligere hatt representanter i Norge, og i fjor ble det samlet inn 100.000 kroner. Vegard og Kristine Kobberdal tok over arbeidet som Skandinavia-representanter i januar i år, og har opprettet JAM som en stiftelse i Norge.

– Vi har vært engasjert i bistands-

Kristine og Vegard Kobberdal har høye ambisjoner på vegne av den nye kristne bistandsorganisasjonen «Jesus Alive».

FOTO: CAMILLA SOLHEIM

og misjonsarbeid i 12-13 år, men har lite erfaring og kan ikke selv bygge opp en organisasjon. Dermed er det mer effektivt å gå til lokale organisasjoner og knytte kontakter den veien, istedenfor å bygge en egen en-

het, sier Vegard Kobberdal som i fjor solgte datafirmaet sitt og som i dag jobber med markedsføring i et annet stort dataselskap.

Internett. JAM er ikke knyttet direkte til en kirke eller menighet, men har kontakt med ulike menigheter i Oslo, Bergen og Stavanger, deriblant Oslo Kristne Senter.

– Vi er selv tilknyttet en menighet, men ikke i dette arbeidet. Vi ønsker ikke å være låst i en retning, sier ekteparet.

De ser derimot internett som en løsning for å nå ut med organisasjonens budskap.

– Internett er en fantastisk mulighet for toveiskontakt mellom mennesker som ønsker å gjøre noe, sier Vegard Kobberdal.

– Ikke knytte tro til mat. Han mener at det er viktig å forkynne evan-

geliet, men at det ikke skal knyttes til å få hjelp.

– Dersom det er en krise, skal man ikke knytte troen til mat. Det er ikke slik «mat i dag, evangeliet i morgen». Det går ikke an å tvinge noen til å tro. Disse to virksomhetene er også adskilt i hvert sitt regnskap. Samtidig er det en kristen organisasjon, og troen er drivkraften, sier Kobberdal.

Vegard og Kristine Kobberdal arbeider foreløpig med dette på hobby-basis, men tror at det i løpet av kort tid kan ta mer tid.

– Vi har knyttet kontakt med NORAD og UD, men ikke noe formelt ennå. Vi har stort sett fått vite litt om tidsfrister for søknader og lignende. JAM fikk allerede støtte for et av prosjektene sine via en annen kristen norsk organisasjon tidlig på 90-tallet, sier Vegard Kobberdal.

FN advarer mot giver-kaos

Høy CNN-effekt fikk kronene til å rulle til Mosambiks flomofre

Tall fra FN-organisasjonen OCHA og tidsskriftet The Economist viser at Mosambik – som et hell i uhell – har hatt god uttelling på tv-kameraenes spektakulære bilder fra flomkatastrofen i landet. Mosambik har allerede fått tilsagn om fem ganger så mye humanitær bistand som indiske myndigheter under flommen i delstaten Orissa i fjor. Antallet dødsopfre var 25 ganger høyere i Orissa enn i Mosambik.

• ODD IGLEBÆK

MOSAMBIK FN-organisasjonen OCHA, som koordinerer den humanitære bistand, advarer nå mot ineffektiv bistand til Mosambiks flomofre som følge av kombinasjonen mye penger, mange givere og en svak administrasjon. – Nå er det svært viktig at alle bidrag blir koordinert med myndigheter og FN-apparatet. Ellers kan i vi i verste fall stå overfor en fjerde katastrofe, sier Ross Mountain fra OCHA.

FN-representanten, som nylig besøkte Norge, mener det er god grunn til å snakke om den såkalte CNN-effekten – at penger strømmer inn og media strømmer til når det er mulig å bringe verden spektakulære og dramatiske fjernsynsbilder. Samtidig kan norske hjelpeorganisasjoner allerede melde om en tilnærmet full stopp i innbetalingene til innsamlingskontiene, bare få uker etter at tv-kameraene forsvant fra landet.

Enorm media-interesse. – Vi har opplevd en enorm media-interesse for Mosambik – med store pengeinnsamlinger i flere deler av verden. Bare i Storbritannia skal det være samlet inn beløp nærmere 250 millioner kroner. Også her i Norge har store summer kommet inn, sier han.

Som representant for OCHA, som er FNs kontor for koordinering av humanitær bistand, besøkte Ross Mountain nylig Mosambik. – Vi må huske på at katastrofer som dette skjer bare en gang i et livsløp, og derfor har ingen stater et stort hjelpeapparat som er i beredskap. Enhver regjering vil måtte stå overfor store utfordringer for å få til et effektivt hjelpearbeid. I et fattig land blir utfordringene enda større.

Det meste finnes i landet. – Får man da en strøm av givere som alle har sin agenda, kan det lett bli mye rot og ineffektiv bistand. Det er det jeg mener med muligheter for en ny «katastrofe», forklarer han.

– Vi skal også være klar over at de viktigste ressursene finnes i landet. Det er mat for de nærmeste månedene, og stort sett er det tilstrekkelig med materialer for midlertidig husly. Muligens er det noe behov for plastpresenninger.

Regionalt samhold. Ross Mountain legger særlig vekt på viktigheten av regionalt samarbeid innenfor hjelpearbeidet. Han understreker betydningen av at ni statsoverhoder i det sørlige Afrika i fellesskap har bedt om tiltak for gjeldslette. – Slike samordnede tiltak er svært viktige. Tilsvarende gjelder for støtte og solidaritet fra vanlig mennesker i regionen, understreker han.

FN-apparatet var raskt på plass i

Pengene strømmet raskt inn da Rosita Pedro ble født i et tre. Få uker etter er flomofrene glemt av media – og pengeflommen snudd til tilnærmet full tørke for innsamlingssekretariatene.

Et sørafrikansk helikopterteam redder nyfødte Rosita Pedro, som moren Sofia hadde født i et tre. Både mor og barn overlevde.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

” Får man en strøm av givere som alle har sin agenda, kan det lett bli mye rot og ineffektiv bistand.

Ross Mountain, visedirektør for OCHA – FNs kontor for koordinering av humanitær bistand.

Mosambik. I løpet av seks dager var 90 utsendinger i landet. Bruken av sørafrikanske helikoptre blir betalt av givere. Fra blant annet Nederland og Danmark er der kommet båter.

Ross Mountain trekker fram miner som et spesielt problem i tida framover. – Flom og oversvømmelser har ført til at mye av arbeidet som er blitt utført for å rydde disse, nå har fått begrenset verdi. Miner som ikke er ryddet er blitt tatt med vannet og spredt på nytt – også til områder som tidligere har blitt klarert, sier han.

FAKTA

OCHA står for United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs. Mer og oppdaterte opplysninger om OCHAs arbeid finnes på <http://www.reliefweb.int>

Mange flomofre – men ujevn givervilje

Mens CNN-effekten har bidratt til store innsamlinger og mange løfter om pengeoverføringer til Mosambik, har det vært en rekke flomkatastrofer hvor tilsvarende ikke har

vært tilfelle. Tabellen under gir eksempler på dette i forhold til store flomkatastrofer i seinere år. De foreløpige tall for tilsagn om bistand til Mosambik tyder på at landet kan

motta fem ganger så mye humanitær bistand som for eksempel India etter flommen i den fattige delstaten Orissa i fjor.

OVERSVØMMELSER OG GIVERVILJE

Land	Måned/år	Antall døde	Antall berørte
 Mosambik Tall per 9. mars 2000	03/2000	400	2,0 mill.
 Venezuela	12/1999	30.000	0,6 mill.
 India (Orissa)	11/1999	10.000	12,0 mill.
 Bangladesh	09/1998	4.750	23,0 mill.
 Kina	08/1998	3.600	200,0 mill.

Hver nordmann gir cirka 7 kroner til flomofrene

Norge har 130 millioner kroner avsatt på statsbudsjettet til nødhjelp og humanitær bistand ved naturkatastrofer. Til nå er det øremerket 27,2 millioner kroner for følgene av regnet i det sørlige Afrika.- Om lag 90 prosent av dette går til Mosambik. Resten går til Malawi, Zambia, Zimbabwe, Botswana og Madagaskar, opplyser Stein Undheim i Utenriksdepartementet.

Bidragene er fordelt på mange og inkluderer Kirkens Nødhjelp (3,8 mill.), Norges Røde Kors (5,3 mill.), Redd Barna (1,2 mill.), UNICEF (5,0

mill.), Verdens Matvareprogram (4,4 mill.), OCHA (1,0 mill.), FNs befolkningsfond (0,5 mill.) og myndigheter i Mosambik (1,2 mill.). For et beløp på 5,0 mill. er den endelige fordeling ennå ikke bestemt.

I tillegg kommer de midler organisasjonene selv har samlet inn. Norges Røde Kors, Folkehjelpen, Redd Barna og Kirkens Nødhjelp har en egen innsamling, der saldoen per 1. april var på rundt 3,2 millioner kroner. I tillegg har også Care Norge og Leger Uten Grenser sine konti øremerket for flomofrene.

Mosambik får litt gjeldslette

Med utgangspunkt i flommen ba myndighetene i Mosambik om at all gjeld til utlandet skulle bli slettet. Kreditorerne gikk med å avskrive beløp tilsvarende et års renter og avdrag. Det ble resultatet av forhandlinger i den såkalte Paris-klubben 15. og 16. mars.

Fra 1999 ble Mosambik, som er det land i verden som mottar mest norsk bilateral bistand, godkjent som et såkalt HIPC-land. Det betyr at landet i fjor måtte betale 688 millio-

ner kroner i renter og avdrag - mot 832 millioner i 1998.

HIPC-stemplet betyr også at planen var at Mosambik skulle betale omlag 600 mill. kr. i 2000, og drøyt 500 mill. kroner i hvert av de påfølgende tre årene. De nye tallene blir altså noe mindre.

Mosambik har en samlet utenlandsgjeld anslått til mellom 50 og 60 milliarder kroner. Nesten all gjeld er til stater eller til multilaterale institusjoner, først og fremst Verdensbanken og Afrikabanken. Frankrike er den største av alle kreditorer. Også Italia, Storbritannia og USA er viktige kreditorer. Tyskland har tilbudt seg å betale på gjeld som Mosambik har til Afrikabanken. Mosambik har ingen bilateral gjeld til Norge.

FAKTA

Mosambik er et av de aller fattigste land i verden. UNDP anslår at inntekt per capita er 960 kr.

Stadig flere rammes av flom

Ødeleggelser som følge av flom og oversvømmelser vil mest sannsynlig øke, mener FNs klimaekspert. En viktig årsak er at verden blir varmere, og vannstanden øker.

Høyvannsnivået har økt med 20 cm i løpet av det siste århundret. Noen vitenskapsmenn mener at det vil øke med det dobbelte i dette.

Samtidig lever stadig flere mennesker i flomutsatte områder. Migrasjon og befolkningsvekst fører til voksende befolkningskonsentrasjoner. Oftest ligger disse ved havet. Samlet bor halve verdens befolkning ved eller i nærheten av kystområder. 10 millioner av disse er særlig utsatte. Jorderosjon og rovhogst er også medvirkende årsaker.

Jo fattigere man er, jo større er faren for å rammes av flom. Boliger på trygg grunn er for dyre for mange mennesker. I 1999 mistet om-

lag 100 000 mennesker livet som følge av naturkatastrofer. Det var det høyeste tallet siden 1991, da en enkelt syklon førte til at 140 000 mennesker døde i Bangladesh.

Antall mennesker som mister livet som følge av naturkatastrofer varierer sterkt fra år til år. Men statistisk sett regner man med at flom og oversvømmelser står bak anslagsvis halvparten av dødsopfre som følge av naturkatastrofer. Generelt er antallet som mister livet nedadgående. Bedre og tidligere værvarslinger, og bygging av demninger og diker er viktige faktorer. I gjennomsnitt har omlag tre millioner mennesker hvert år mistet sine hjem som følge av flom og oversvømmelser de senere år. 300 millioner mennesker ble berørt av flom i rekordåret 1998. 30 millioner av disse ble rammet da Yangtze-elva gikk over sine bredder.

Reddet døtrene og livet

MAPUTO (b-a): - Regnet flommet ned nesten uavbrutt i en uke. Så kom syklonen. Det var om natten, jeg lå i sengen med flere av naboene rundt meg. De hadde tidligere på kvelden søkt tilflukt i mitt hus fordi de mente det var solid og derfor trygt da.

• EIRIK JARL TRONDSEN.

Det er Almugibo Mussa Ibraimi som forteller, en eldre kvinne på 64 år. Hun tilhørte de privilegerte, før syklonen kom eide hun 8 kuer, drev landbruk og disponerte en maskin for produksjon av maismel. Nå er alt borte.

Da syklonen først tok tak i huset ville den ikke slippe før tak, vinduer og dører var blitt revet ut, som om de var av papir.

Skadet da taket falt av. - Selv ble jeg skadet da en del av taket falt ned på benet mitt. Jeg fryktet det verste da vannet bare fortsatte å stige. En kano ble redningen for meg og mine tre døtre, fortsetter hun.

Sammen med døtrene sine klarer hun å redde noen få eiendeler til høyreliggende områder, før vannet steg videre og slukte huset fullstendig.

Litt mer solid. Almugibo bodde i landsbyen Nova Mambone, et av de hardest rammete områdene i Mosambik. Hun har ikke vært tilbake i landsbyen siden februar, da syklonen «Eline» og siden «Gloria» traff kysten av Mosambik i området der hun befant seg.

På tross av at Nova Mambone i dag er totalt rasert vil deler av huset hun bodde i sannsynligvis være intakt når hun kommer tilbake, fordi det var mer solid bygget enn husene til hennes fattigere naboer.

De fleste i landsbyen var mindre heldige og har ingenting å komme tilbake til. Som alltid i slike situasjoner er det de fattigste som lider

mest. Deres hus var de første som ble jevnet med jorden, og de har heller ikke penger i banken. Hele avlingen er forsvunnet med vannmassene som vasket over landet.

Høyere matpriser. Nå er Almugibo i relativ sikkerhet i byen i Volunkolos. Men også her merker hun flommen på kroppen. Veiene som forbinder byen med omverden er sperret og

matvareprisene har derfor blitt mangedoblet på en uke. Når man spaserer i det vanligvis så livlige markedet er det bare noen få selgere igjen. De fleste vanlige matvarene er ikke lenger å oppdrive.

Etter at den langvarige borgerkrigen i Mosambik tok slutt, så livet til Mosambiks befolkning lysere ut enn på lenge. Utenlandske investeringer og den attraktive beliggenheten tett på Sør-Afrika gjorde at landet en stund hadde den høyeste vekstraten i verden. Naturkatastrofen setter nå kjepper i hjulene for denne positive utviklingen. Landets infrastruktur er hardt rammet, den viktige hovedveien fra nord til syd er kuttet på en rekke steder. Det vil koste enorme summer å utbedre skadene. I tillegg har hundretusener mistet hus, avlinger og de få eiendelene de engang hadde.

Eirik Jarl Trondsen er nødhjelpskordinator i CARE Norge.

Almugibo Mussa Ibraimi.
FOTO: EIRIK J. TRONDSEN

En kano ble redningen for meg og mine tre døtre,

Almugibo Mussa Ibraimi (64), flomoffer.

Master of Science (M.Sc.)
Programme in

Management of Natural Resources and Sustainable Agriculture

At Noragric, Centre for International Environment and Development Studies, Agricultural University of Norway

The programme presents an interdisciplinary approach to natural resource management and is a response to the challenges of balancing economic growth with ecological sustainability in a diversity of socio-cultural settings in the south. The programme encourages a close, stimulating student-teacher interaction.

In order to contribute to Norwegian competence building in this field of study, 4 Norwegian students will be admitted to the multicultural academic environment of students, teachers and staff from many countries. In 1999, students from 14 different nationalities were admitted. All courses are taught in English. The programme runs over 2 years. The first 2 semesters consist of theoretical and applied courses exploring different perspectives of tropical natural resource issues and food production systems. Course completion is determined by an examination and/or term paper.

How to apply: For the academic year 2000/2002, 4 seats will be allocated to students who have Norwegian residency/citizenship or present other relevant documentation. Applicants should hold at least a Bachelor's degree (Cand. Mag.) in agriculture, biology, forestry, wildlife or social sciences. Professional experience in resource planning and management is desirable.

For more information:

E-mail: ingunn.andersen@noragric.nlh.no

Home page: <http://www.nlh.no/noragric/>

A letter of application including a CV and certified educational transcripts and recommendations should be posted before 30th April 2000 to: **Noragric, P.O.Box 5001, 1432 Ås.**

Bistand (tilsagn) i kroner

856 mill.

224 mill.

168 mill.

1.872 mill.

1.056 mill.

Katastrofe-kostnader (anslag) i kroner

mangler

120 mrd.

20 mrd.

40 mrd.

240 mrd.

Taper 10-20% av statsbudsjettet

Uganda er fortsatt gjennomkorrupt tross årelang kamp

KAMPALA/MBALE (b-a): Helt siden 1986 har Ugandas president Yoweri Museveni forsøkt å ta knekken på korrupsjonen. Men til tross for presidentens kampglød og politisk retorikk leker fortsatt store summer ut av statsadministrasjonen. Folk flest mener at politikere er blant de verste.

• I UGANDA: BIBIANA DAHLE PIENE

I det mørket senker seg over byen Mbale øst i Uganda, på grensen til Kenya, slukker Rita Okellowango (28) lyset på sitt kontor i utkanten av byen. Dagen har vært lang for den unge korrupsjonsetterforskeren. Rita Okellowango er en av 15 korrupsjonsjegere ved de nyopprettede distriktskontorene til Inspector General of Government (IGG).

Det er bare et drøyt halvår siden kontoret i Mbale ble etablert. Men Rita og hennes to kolleger har allerede måttet ta fatt i hundrevis av saker. I en stor nasjonal spørreundersøkelse i 1998 ble Mbale-distriktet utpekt som ett av de mest korrupte i Uganda.

Drapstrusler. - Vi får inn mellom 50 og 100 klager i måneden, forteller Rita. Mange av klagen handler om manglende lønnsutbetalinger fra det offentlige. Noen ganger er pengene underslått, andre ganger skyldes der rene forglemmelser.

- Vi får ganske mange henvendelser fra folk som mistenker sjefene sine for å stjele penger fra prosjekter. I slike saker går vi inn med full etterforskning. Men dette er ikke ufarlig, sier Rita.

- Det verste er saker der folk i høye stillinger er involvert. Vi har opplevd å bli truet på livet, forteller hun.

4000 saker i året. I 1999 etterforsket IGG til sammen 4000 korrupsjonssaker. Flere av dem endte som store skandaleføljetonger i mediene. Samme år ble Uganda rangert

I 1986 kom president Yoweri Museveni til makten. Tross løfter om det motsatte, er landet fortsatt preget av korrupsjon.

FOTO: SCANPIX

blant de 10 mest korrupte landene på listen til organisasjonen Transparency International. Til tross for at myndighetene har hatt kampen mot korrupsjon høyt på dagsorden siden president Yoweri Museveni overtok makten i 1986, gjennomfører korrupsjonen fortsatt alle nivåer i samfunnet.

- Vi sliter med alt for lite ressurser, medgir Inspector General Jotham Tumwesigye. Et hovedproblem er at det er vanskelig å få sakene for retten; korrupsjonssaker er gjerne svært vanskelige å bevise. Et annet problem er at generell dårlig bokføring gjør det vanskelig å vite om penger faktisk er forsvunnet.

Norge har valgt ut IGG som et av satsingsområdene innen korrupsjonsforebygging. De siste årene har IGG fått rundt to millioner kroner i året, og denne støtten vil trolig fortsette.

Opptil 90 millioner forsvinner. I 1995 var Uganda det første landet som ba om strategisk hjelp fra Verdensbanken til å bekjempe korrupsjonen. Siden da er anti-korrupsjonsstrategiene blitt institusjonalisert gjennom opprettelsen av IGG og et eget departement for etikk og integritet. Men bortsett fra at en håndfull offentlige tjenestemenn er dømt og fengslet, er det fortsatt langt mellom konkrete resultater.

Ifølge en rapport fra Verdensbanken forsvinner mellom 10 og 20 prosent av statens totale forbruk i korrupsjon - tilsvarende 45 - 90 millioner norske kroner.

Et av områdene som er mest utsatt er offentlige innkjøp og byggeoppdrag. Det er ikke uvanlig at politikere sørger for at selskaper som de selv eller noen i familien driver får tildelt offentlige kontrakter, og skrur prisen til værs samtidig som oppdraget utføres på billigst mulig måte - eller ikke i det hele tatt.

Eksportert til distriktene. Dette skjedde blant annet i Pallisa-distriktet. Nylig avslørte Rita Okellowango og hennes kolleger at samtlige kommunepolitikere hadde skaffet seg offentlige byggeoppdrag på si, gjennom å manipulere det lokale anbudsstyret.

- Kontraktene hadde kostet distriktet nær to tredjedeler av kommunebudsjettet, men bare en brøkdel av arbeidet var blitt gjennomført, forteller Rita.

Ifølge loven er dette et alvorlig brudd på habilitetsreglene, som kan

Rita Okellowango er korrupsjonsetterforsker i distrikts-Uganda. - Det verste er saker der folk i høye stillinger er involvert. Vi har opplevd å bli truet på livet, sier hun.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

Journalist Erich Ogoso Opolot viser fram en skole som skulle bygges med lånte penger fra Verdensbanken, men som aldri ble ferdig. Pengene ble borte.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

gi fengselsstraff. Men hvordan kan man fengsle eller avsette et helt kommunestyre?

Hva utfallet av saken blir, vet ingen.

For kjapp reform. - Dette er et resultat av at desentraliseringsreformen er blitt gjennomført for fort, sier journalist og redaktør Erich Ogoso Opolot, ved Uganda-kontoret til avisen East African.

- Slike reformer må gjennomføres trinnvis. Det vi erfarer i Uganda nå er at korrupsjonen er blitt eksportert til distriktene. Det kommer til å ta lang tid før den trenden snus, sier Opolot.

Bibiana Dahle Piene er frilansjournalist.

Giverne er skuffet over manglende handlekraft

• BIBIANA D. PIENE

KAMPALA (b-a): Iverlandene har lenge har vært opptatt av Ugandas korrupsjonsproblemer. I 1997 ble temaet første gang tatt opp på et koordineringsmøte mellom alle givere og mottakerlandets myndigheter (CG-møte), i regi av Verdensbanken. Året etter kom ugandiske myndigheter med en egen plan for hvordan anti-korrupsjonsarbeidet skulle legges opp.

Men på årets CG-møte som nylig gikk av stabelen, bekjentgjorde giverne en skuffelse over mangelen på politisk handlekraft i korrupsjonsbekjempelsen.

- Myndighetene bruker store ord, men lite har skjedd. Vi forventer at mer gjøres, sier Norges ambassadør Arild Øyen.

- Hvorfor ble ikke korrupsjon tatt opp på CG-møtet før i 1997?

- Det må du spørre Verdensbanken om, sier Øyen.

- Lokalt har ikke banken vært overivrig med å få satt temaet på

dagsorden, og det har vært vanskelig å forstå deres holdning til problemet. Det er ingen tvil om at det er de bilaterale giverne som har fått spørsmålet på dagsorden.

Forskjellige metoder. Blant giverne er det DANIDA som til nå har koordinert anti-korrupsjonsarbeidet. Danskene har laget mye støy i forbindelse med forsvunne midler i flere DANIDA-prosjekter, og har hatt flere saker i retten.

- Vi er først og fremst opptatt av å sikre en forsvarlig bruk av våre skattebetaleres penger, sier den danske ambassaderåden Jens Kåre Rasmussen.

Mens Norge i stadig større grad kanaliserte bistanden gjennom Ugandas statsbudsjett, vil danskene heller finansiere sine prosjekter direkte. Alle større kontrakter som inngås for danske penger signeres i København. Slik sørger man for at det til enhver tid er dansk lovgivning som gjelder.

- Dette er rett og slett en annen

”

Vi skal bruke mer penger på institusjoner som arbeider for å forebygge korrupsjon.

Harald Karlsnes, ambassaderåd ved Norges ambassade i Kampala.

måte å organisere bistanden på. Både Danmark og Norge er opptatt av å sikre en forsvarlig bruk av pengene, men vi har valgt å arbeide gjennom mottakerlandenes systemer, og har tro på at dette er riktig, sier Øyen.

Ikke frie tøyler. Helt siden opprettelsen i 1996 har ambassaden vært svært opptatt av korrupsjonsproblemer i landet.

- Jeg ser svært positivt på at det er kommet et så klart politisk utspill fra norske myndigheter på dette området, sier Arild Øyen.

Med NORADs nye handlingsplan mot korrupsjon som retningsgiver, skal den norske ambassaden intensivere støtten til korrupsjonsforebyggende tiltak i Uganda.

- Vi skal bruke mer penger på institusjoner som arbeider for å forebygge korrupsjon, som IGG og Ministry of Ethics and Integrity. Videre kan støtte til utviklings- og forbedringstiltak i justissektoren være vel verd en nærmere vurdering fra

norsk side, sier ambassaderåd Harald Karlsnes.

- Vi er også konsekvente med å forhåndsgodkjenne alle kontrakter som inngås med norske penger, og til å følge opp hvordan pengene i norske prosjekter er brukt. Vi gir ikke myndighetene frie tøyler.

Problematisk. Men ambassaden peker også på at kravet om null-toleranse er problematisk.

- Når skal vi gå inn og stoppe bistanden - når vi har en sterk mistanke om at penger er forsvunnet? Eller skal vi vente til noen faktisk er dømt for svindel? I det siste tilfellet vil det ofte være for sent, pengene er brukt opp eller borte. Her trengs det tydeligere retningslinjer, slår Karlsnes fast. I tillegg oppstår det gjerne vanskeligheter med å få bevisst eventuelle misligheter, poengterer han.

- Vi er klar over dette problemet, og skal nå jobbe med å utarbeide klarere retningslinjer, kommenterer rådgiver Mette Masst i NORAD.

Frigjøringsleder og president i det øst-timoresiske nasjonalrådet
Xanana Gusmao.

FOTO: GØRIL TRONDSEN

Fredsprisvinner og vise-president i det øst-timoresiske nasjonalrådet
José Ramos-Horta

FOTO: GØRIL TRONDSEN

– Mat, hus og helse

Øst-Timor må bygges opp fra grunnen av

Alt mangler i et fullstendig ødelagt Øst-Timor: – Jeg kunne brukt to timer på å fortelle hva vi trenger hjelp til, smiler frigjøringsleder Xanana Gusmao.

• CAMILLA SOLHEIM

Men under ligger alvoret. For i løpet av noen tragiske høstturer i fjor mistet øst-timoreserne alt: Hus, veier, telefonsystem, næringsliv, matproduksjon og helsevesen.

Til tross for at det er «mange, mange ting» som må gjøres, innser de øst-timoresiske lederne at de må prioritere.

– Vi er nødt til å øke og forbedre matproduksjonen. Det betyr ris, mais, potet og grønnsaker, kjøtt og fisk. For det andre må vi bekjempe malaria og tuberkulose. Og for det tredje må vi skaffe boliger til folk og gi unge skolegang, sier fredsprisvinner José Ramos-Horta.

Til tross for at Øst-Timor vil være avhengig av internasjonal hjelp i mange år, er han optimistisk.

– Vi trenger hjelp til å bygge de politiske institusjonene som rettsvesen, politiske partier, politi, i tillegg til frie medier. Dette er basisene i et fritt og uavhengig land. Samtidig tror vi at vi vil være økonomisk avhengig av andre i minst ti år til. Men vi har en lysende framtid. Vi har kreative mennesker og har store naturressurser så som olje, gass, fisk og annen mat, sier Ramos-Horta som regner med at landet i løpet av mars neste år vil være selvforsynt i forhold til mat.

Norge gir energi-hjelp. Bare et par timer etter at Thorbjørn Jagland kom ut på Slottsplassen som nylått utenriksminister, tok han imot representantene for Øst-Timor. Men Jagland hadde allerede rukket å åpne pengesekken, og kunne gi frigjøringsleder Xanana Gusmao og fredsprisvinner José Ramos-Horta nærmere 14 millioner kroner til det krigsherjede landet. De øst-timoresiske lederne ønsker at Øst-Timor skal bli et av Norges hovedsamarbeidsland. Men den lovnaden kunne verken utenriksministeren eller bistandsministeren gi. Derimot fikk Gusmao og Ramos-Horta løfte om fortsatt norsk støtte.

– Vi har hittil gitt humanitær innsats til Øst-Timor. Vi vil ha et langsiktig engasjement i landet, men hvordan det vil se ut vil jeg ikke si noe om, sa Jagland. Fire millioner kroner er satt av til FN's Trust Fund for overgangsadministrasjon på Øst-Timor, 1,6 millioner kroner til kjøp av kunstgjødsel til et FN-initiert jordbruksprosjekt og inntil åtte mil-

lioner kroner til drift av det norske Røde-Kors-sykehuset.

Høy pris. 30. august i fjor sto øst-timoreserne overfor valget – fortsatt å være en del av Indonesia eller selvstendighet. Flertallet var klart – nesten 80 prosent ønsket et uavhengig Øst-Timor. Men prisen var høy. I samarbeid med den indonesiske hæren startet pro-indonesisk militær en terrorkampanje. Om lag 500.000 mennesker – over halvparten av befolkningen – ble tvunget på flukt, flere hundre ble drept og det meste av bygninger og annen infrastruktur ble ødelagt.

– Var det verdt prisen?

– Hva tenker Norge om at de kjempet mot Nazi-Tyskland? Hadde det vært bedre å spare noen liv enn å være et okkupert land, spør José Ramos-Horta. Selv er han ikke i tvil.

– Friheten er uten pris. Frihet og verdighet. Ingen materielle eiendeler står opp mot disse to; vår frihet og vår verdighet, sier Ramos-Horta..

Ønsker ikke hevn. – Vårt folk kom tilbake til steder som var fullstendig ødelagte, og fant mennesker drept. I en kort stund sørget vi over de døde, men like etterpå feiret vi den friheten vi endelig fikk – den friheten vi har kjempet for. Da spiller det ingen rolle hvor mange som er døde og hvor mye som er ødelagt. Vi vant friheten, og det er det viktigste, sier Gusmao.

Han ledet selv geriljabevegelsen Falintil som kjempet mot okkupasjonsmakten Indonesia siden 70-tallet, men ønsker ikke hevn over sine okkupanter og motstandere.

Aksepterer milittsfolk. – Det er fortsatt milittsfolk i Øst-Timor, men vår politikk er å akseptere dem. Til tross for at det kan være vanskelig å bare tilgi den volden og ødeleggelsen de utførte, så har befolkningen oppført seg meget bra mot dem, sier Gusmao som likevel er bekymret for at pro-Jakarta militts fortsatt finner støtte i det indonesiske militæret i Vest-Timor.

– Vi har informasjon som sier at 200 militts blir trent i Vest-Timor. De får også våpen. Det er ikke lenge siden noen militts infiltrerte seg i fredsstyrken, og skjøt ned et helikopter, sier Gusmao som krever at det internasjonale samfunnet og donorer er med på å legge press overfor indonesiske myndigheter for å avvæpne militsen.

Konflikter. Øst-Timor administreres av FN fram til en uavhengig stat kan opprettes. Det er opprettet et nasjonalråd med medlemmer som representerer lokalbefolkningens ønsker og som involveres i alle beslutninger av betydning. Gusmao,

Utenriksminister Thorbjørn Jagland tok imot uavhengighetslederne Xanana Gusmao og José Ramos-Horta på sin første dag i ny jobb.

FOTO: GØRIL TRONDSEN

som er president i nasjonalrådet, beskriver forholdet til FN som svært godt.

– Det er derimot en konflikt mellom øst-timoreserne og de private organisasjonene. Befolkningen blir i liten grad tatt med på råd, og det er uheldig. Det er ganske ironisk at vi har et bedre forhold til for eksempel Verdensbanken og USAID enn disse organisasjonene, sier Gusmao. Han antar at det er cirka 40 private organisasjoner i landet, og mener at bare et halvt dusin er seriøse.

– Det virker som om mange av dem er mest opptatt av å kjøre rundt i fine biler, sier Gusmao.

Han har helttestatus i Øst-Timor, og blir av mange regnet som landets nye president. Selv har han mange ganger avslått forslaget, og sier at det finnes mange gode kandidater.

– Hvem blir så Øst-Timors neste president? spør Bistandsaktuelt avslutningsvis.

Gusmao smiler bredt og blunker bort mot sidemannen som er på vei ut døra.

FAKTA: ØST-TIMOR

- Tidligere portugisisk koloni
- Ble okkupert av Indonesia i 1975
- I en folkeavstemning 30. august i fjor stemte et overveldende flertall ja til uavhengighet.
- Norge bidro i 1999 med 53 mill. kroner i humanitær bistand til Øst-Timor i forbindelse med avholdelsen av folkeavstemningen og den alvorlige krisen som oppstod i etterkant av avstemningen.
- I dag administreres Øst-Timor av FN i påvente av at en uavhengig stat kan bli opprettet.

Les mer om

Øst-Timor:

FN på Øst-Timor:
www.un.org/peace/etimor/etimor.htm

Røde Kors på Øst-Timor:
www.icrc.org/eng/timor

Nyheter:
www.easttimor.com

notiser

Tanzania må vente på HIPC

IMF og Verdensbanken har avslått søknaden fra Tanzania om å bli med i HIPC-initiativet, skriver nyhetsbyrået Tomric Agency. Hovedgrunnen til avslaget skal være landets manglende økonomistyring. Tanzanias utenlandsgjeld ligger nå på 8 mrd. USD, og 40 prosent av landets årlige budsjett går med til nedbetaling. Ifølge finansanalytikere befinner Tanzania seg nå i en svært vanskelig økonomisk situasjon. Resultatet kan bli ytterligere nedprioriteringer i helse- og utdanningssektoren.

Mugabe ofrer

I det valgdagen nærmer seg i Zimbabwe, har president Robert Mugabe sparket flere av sine ministre og forretningsmenn på toppplan, som følge av korrupsjonsanklager. Landbruksminister Kumbirai Kangai og tidligere ordfører i Harare, Solomon Tawenga, er blant ofrene i Mugabes innbitte kamp om å holde på makten. Regjeringens høyprofilerte anti-korrupsjonskampanje blir mottatt med blandede følelser blant velgerne, skriver nyhetsbyrået Inter Press Service.

EU truer med bistandsstopp

HARARE: EU vil vurdere å stanse den langsiktige bistanden til Zimbabwe, dersom landet ikke respekterer gjeldende lover og demokratiske rettigheter, også overfor sine minoriteter. Denne beslutningen ble kunngjort i forrige uke under et fellesmøte mellom ACP og EU i Nigeria, skriver Financial Gazette.

Zimbabwe ble på møtet også kritisert for at landet ikke respekterer politisk opposisjon og bruker omfattende ressurser til militær opptrapping i DR Kongo.

Torturoffer skutt etter dom

PRETORIA: En sørafrikansk mann, som var offer for polititortur, er funnet henrettet i Sør-Afrika. Bare timer etter at retten fant de to politimennene skyldig, ble den 44-årige Mfaniso Radebe skutt i hjemmet sitt utenfor byen Pietermaritzburg, skriver avisen Mail & Guardian.

Oscar-pris til Zambia

Zambiske Justine Wright vant med filmen «A Day in September» Oscar-prisen for årets beste dokumentarfilm under den prestisjefylte prisutdelingen i Los Angeles. – Denne seieren er ikke bare for henne og hennes familie, men også en seier for hele Zambia og det zambiske folk, sier Justine Wrights far til avisen Times of Zambia.

Det var ikke forventet at denne filmen skulle vinne. Hos enkelte bookmakere kunne man få igjen hele 140 ganger innsatsen dersom man hadde satset på at «A Day in September» skulle vinne.

Misjon i ulendt terreng

Nyomvendte kristne i muslimske lokalsamfunn støtes ut og «mister alt»

- Mennesker som mister all status i lokalsamfunnet.
- Mennesker som mister sin kone og sine barn – og støtes ut av familie og venner.
- Mennesker som mister hus, kyr og arv.
- Mennesker som settes i «gapestokk» på torget – for å angre sitt svik overfor islam.

Generalsekretær Kjetil Aano i Det Norske Misjonsselskap (NMS) bekrefter at misjonering kan øke konfliktene i lokalsamfunn.

VEST-AFRIKA

• CAMILLA SOLHEIM

Det er kostnadene ved å omvende seg fra islam til kristendom for en del mennesker i Vest-Afrika, skal man tro en serie ulike artikler i bladet Misjonstidende – som utgis av Det Norske Misjonsselskap i Stavanger. Artiklene handler om misjonsarbeid blant fulanere i Mali, Kamerun og Nord-Nigeria, og gir inngående (til dels brutale) beskrivelser av nyomvendte kristnes ofre i møte med muslimske tradisjoner, vold og intoleranse i lokalsamfunnene. Samtidig stilles også spørsmålet: Hvorfor vil ikke flere fulanere bli kristne?

Inneværende år har NMS fått tilsgagn om 14,5 millioner kroner i statsstøtte – til sine diakonale bistandsprosjekter, blant annet i Vest-Afrika. (Organisasjonen får derimot ikke støtte til evangelisering). Prosjektene har som mål å bringe folk ut av fattigdom og legge grunnlaget for en positiv utvikling.

Blodige kamper. Noen av de samme geografiske områdene hvor misjonærer opererer, er preget av politisk ustabilitet og sterke motsetninger – mellom etniske grupper og mellom kristne og muslimer. Nylig ble flere hundre mennesker drept i kamper mellom kristne og muslimer i Nord-Nigeria – i en konflikt som samtidig hadde sterke etniske og politiske overtoner.

Det norske Misjonsselskap (NMS) svarer bekræftende på Bistandsaktuelt spørsmål om ikke misjonering kan øke konfliktnivået i et område.

– Klart det, men det kan også annen bistand og økonomisk utvikling. Konflikter skapes ved at en skjor balanse forandres, fordi noen får noe andre ikke får. Men vi ønsker ikke å stilles til ansvar for det som skjer i Nigeria. Det er helt andre faktorer som har økt spenningene der, sier generalsekretær Kjetil Aano i NMS.

Heller kristent nærvær. En av Norges ledende islam-ekspert, Kari Vogt ved Universitetet i Oslo, mener at misjonering kan bidra til å øke

konfliktnivået i lokalsamfunn.

– Ja, det tror jeg det kan. Det er forskjell på kristent nærvær og hjelp på den ene siden, og aktiv misjonering på den andre. Det er ikke alltid misjonering tar nok hensyn til lokal kultur og menneskers reaksjoner. Av den grunn er jeg skeptisk til misjonsvirksomhet, men ikke til kristent nærvær, sier Vogt som er enig med Aano i forhold til den spente situasjonen i Nigeria.

– Når det gjelder Nigeria, så er ikke dette primært en religionskonflikt. Det religiøse er bare et av mange elementer. Det blir galt å si at dette er en konflikt mellom kristne og muslimer, for dette handler også om økonomisk og politisk makt. Det er en betydelig interesse for å tilsløre disse årsakene. Men kristen misjon kan være med på å nøre opp under disse motsetningene, sier Vogt som understreker at også muslimer driver misjonering og at det samme gjelder for dem.

Hun sier også at den fordømmelsen kristne fulanere møter, ikke er forbeholdt for denne gruppen.

– Det gjelder generelt for alle muslimer. Frafall blir sett på som svik tilsvarende landsforræderi, og samtidig som man begår trosfratfall svikter man verdier i samfunnet som både går på den enkeltes og fellesskapets trygghet, sier Kari Vogt.

Styrker fordommer. Professor i sosialantropologi Lisbet Holtedahl ved Universitetet i Tromsø, som har arbeidet mye i Vest-Afrika, er meget skeptisk til det bildet av muslimer som presenteres i Misjonstidende.

– Dette er forferdelig ensidige artikler slik de står, løsrevet fra den afrikanske livssammenhengen. Leserne får ikke nok informasjon til å skille mellom hvordan foreldre rea-

gerer på barn som går nye veier, insisterer på å gå på skole imot foreldrenes vilje, reiser vekk fra landsbyen og hvordan de reagerer på de som blir kristne.

– Når slike artikler sirkulerer i misjonsorganisasjonene risikerer man at det styrker folks fordommer i stedet for å bryte dem ned. De presenterer et offerbilde av folk som blir kristne. Men når leserne ikke får vite noe om hvordan endringsprosesser gjør unge mennesker til «ofre» skapes det lett et bilde av muslimer som mindre tolerante enn andre folk, for eksempel kristne, sier Holtedahl.

Hun mener at artiklene heller burde beskrive hvorfor ungdommenes omvendelse volder foreldrene slik smerte.

Mer forståelig? – Det ville ikke gjøre «forfølgelsen» mer legitim, men kanskje mer forståelig. Samtidig ville det gjøre norske lesere i stand til å sammenligne med konflikter mellom foreldre og barn i egne miljøer, sier Holtedahl.

– Når barn velger et annet livsløp enn foreldrene eller bryter med foreldrene, vil det i alle samfunn være forbundet med en sorgprosess og eventuelt negative reaksjoner, også i det norske, mener Holtedahl. Samtidig mener hun at disse historiene kunne vært skrevet om mange afrikaneres hverdag.

– Artiklene beskriver noe som er hverdag for veldig mange. Man trenger ikke nødvendigvis være muslim som har omvendt seg til kristendommen. I den lokale konteksten er ikke dette veldig dramatisk, sier Holtedahl som likevel mener at misjonering kan skape splid i en familie.

– Øker misjonsvirksomhet konfliktnivået i et land?

– Det er et definisjonsspørsmål. Jeg kan ikke si at det er uten konsekvenser å drive misjonsvirksomhet. Misjonering kan virke frigjørende og konfliktskapende på samme tid. Situasjonen i Nigeria er for eksempel veldig alvorlig. Vi vet at misjonærer, også norske, reiser til Nigeria og andre områder i det svarte Afrika og jobber målrettet for å demme opp for islamismen. Men dette er bare en blant mange årsaker til konflikten, sier Holtedahl som mener at politiske manipulasjoner på regionalt og nasjonalt nivå må få en stor del av skylden.

FAKTA

■ Det Norske Misjonsselskap har som formål «Å virke til Guds rikes utbredelse blant folkeslagene ved utdannelse, utsendelse og underhold av misjonærer og ved støtte til misjonsarbeid gjennom søsterkirker og organisasjoner.»

■ Det Norske Misjonsselskaps arbeid i Norge danner basis for misjonsarbeidet.

■ Det Norske Misjonsselskap eier og driver Misjonshøgskolen.

■ Felt: Kamerun, Mali, Madagaskar, Kina/Hongkong, Japan, Etiopia, Brasil, Thailand, Frankrike, Kroatia, Midtøsten og Pakistan.

■ Arbeidsområder: Evangelisering, skole- og helsearbeid.

■ Misjonærer: Cirka 170

Konflikter skapes ved at en skjor balanse forandres, fordi noen får noe andre ikke får.

Generalsekretær Kjetil Aano i Det Norske Misjonsselskap (NMS).

Professor i sosialantropologi Lisbet Holtedahl.

– Mindre «misjonske» misjonærer

Professor i sosialantropologi Lisbet Holtedahl mener at misjonsvirksomheten har forandret seg i løpet av de siste 10-15 årene.

– De unge misjonærene i dag, slik jeg kjenner dem, har tatt et radikalt brudd med den tradisjonelle misjonærrollen. Mange av dem er åpne og har en ny type toleranse. De er «mindre misjonske» og har mer kontakt med muslimske miljøer. De

er også mer interessert i den lokale kulturen og i faget sosialantropologi, sier Holtedahl.

Hun mener at misjonærene ofte kan for lite om den kulturen de skal jobbe i – samtidig er det ofte kun misjonærene blant alle hvite hjelpearbeidere i Afrika som legger vekt på å lære seg lokale språk og som derfor kommer i kontakt med den lokale kulturen.

«Det største problemet er uten tvil at de mister alt: kone, barn, kuer, status: – som det står i Mark. 10,29-30. De blir forfulgt og fengslet, og truet på livet av familie og venner. Prisen for å bli en kristen er så høy.»

Intervju med generalsekretær i Dansk Sudanmission, lektor Mogens Mogensen, om fulaner-misjon i Nord-Nigeria, Misjonstidende 1-2000

«Da faren fikk vite at Osumanu ville bli kristen, sendte han kona hans tilbake til familien hennes. Osumanu mistet sin del av arven, og var ikke lenger velkommen i sitt hjem.»

«Han forlot senteret på Ngaoubela etter ett år og dro tilbake til landsbyen i håp om å forsone seg med familien og få kontakt med de kristne der.»

Familien lot Osumanu få bo i huset sitt og drive sin lille butikk, men hele tiden må han leve med å bli trakassert og forsøkt overtalt til islam. Noen kontakt med de kristne i landsbyen har han heller ikke. Alle de kristne i Garga er gbayaer, og forholdet mellom dem fulaner og gbayaer har alltid vært anstrengt.»

Intervju med en «kvegnomade (som vender hjem» Osumanu (i det nordøstlige Kamerun) «som merkelig nok ikke virker særlig nedtrykt over situasjonen sin», Misjonstidende nr. 2-2000.

«Så førte dei han til fengselet der imamen lenka sonen sin fast, på både hender og føter. I 22 dager sat han slik. Foreldra tilbød han mat, men berre viss han ville delta i dei muslimske bønene. Ahmadou nekta blankt, og til slutt kunne ikkje foreldra gjera anna enn å gi han mat likevel.»

Intervju med «imam-sonen som konverterte», Ahmadou Zackaria (22), (grenseområdet Kamerun/Tsjad), Misjonstidende nr. 3-2000

«Jeg aksepterer at hun er muslim (moren, red.anm.), hun aksepterer at jeg er kristen. Dette har laget en sprekk i familien. Min tante vil ikke leve med en som er kristen. Familien vår er som to familier nå. Vi spiser ikke sammen lenger.»

«Som kristen er du ikke som de andre fulanerne. De regner deg som et dyr, eller som en gal. Jeg var den første kristne i Konza, og er den eneste der som er døpt. Det er som å være en geit blant en flokk hyener. Jeg holdt på å miste kona mi, men hun er blitt hos meg.»

Intervju med en «geit blant hyener», Boukary Sidibi (Mali), Misjonstidende nr. 8-1999.

NORAD ser ikke på evangeliseringsdelen

NORAD skjeler ikke til misjonsorganisasjonenes evangeliseringsvirksomhet når pengestøtten skal fordeles. - Dette er ikke et sentralt tema for oss. Vi ser om bistandstiltakene som får støtte fra NORAD oppnår de planlagte resultatene. Vi har heller ikke gått inn og sett på hvilke konsekvenser konvertering får, men har vært opptatt av at våre midler kun skal gå til det som de er ment, sier fungerende avdelingsdirektør Erling Eggen ved avdelingen for sivilt samfunn i NORAD. Han understreker at NORAD ikke ser på misjonsorganisasjonene på noen annen måte enn andre frivillige organisasjoner.

- Når støtten vurderes ser vi dels på organisasjonens idé- og verdi-

grunnlag, og dels på de tiltakene de presenterer. Vi har kriterier og retningslinjer som setter standarder for begge disse, sier Eggen.

Når organisasjonen vurderes, ser NORAD både på om organisasjonen har røtter i det norske samfunnet og om den har bistandsfaglig kompetanse.

- Vi har bedt organisasjonene om å tydeliggjøre sitt verdigrunnlag. Samtidig støtter ikke NORAD misjonsorganisasjonenes evangeliseringsarbeid. Det er deres bistandsvirksomhet vi støtter, understreker Eggen. Når det gjelder selve søknadene, vurderes prosjektene etter samme kriterier som andre organisasjoners prosjekter.

- Tidsbegrenset utstøtelse, mener NMS

Generalsekretær Kjetil Aano i NMS avviser at Misjonstidende bare presenterer et bilde der omvendte kristne fulanere ikke blir akseptert.

- Nyomvendte kristne kommer ofte i en vanskelig situasjon, men det er som regel tidsbegrenset. Jeg vil hevde at vi også viser at det går bedre med folk, men kanskje har vi ikke understreket det tydelig nok, sier Aano som legger til at denne informasjonen kan han også ha fra andre kilder.

- Men Misjonstidende er ikke den eneste informasjonen våre venner får. Vi har ingen strategi om å tegne et dobbelt bilde. Vi er helt ærlige, og når vi viser vanskelighetene med å skifte religion, så er det ledd i den ærligheten. Det er ikke alltid det fungerer positivt for vår del, for dette kan også bli brukt mot oss. Men vi ville være uærlige dersom vi ikke fortalte følgene av å bli kristen, sier Aano.

Feltleder Ingvald Andersen Frøyen i NMS i Mali opplyser at organisasjonen nå har tatt i bruk en ny strategi for å nå ut til fulanerne med det kristne budskapet.

- Enkelte fulanere opplever nok en utstøtelse når de blir kristne, i alle fall i den første fasen, men med vår nye tilnæringsmåte - som forsøker å ta hensyn til fulanikulturen - opplever vi at selv om en fulaner blir kristen, så innebærer ikke det at han/hun blir utstøtt i sin sammenheng. I en første fase vil de alltid oppleve motstand og forsøk på å få dem tilbake til islam, men over tid ser vi at familien aksepterer valget. Ikke minst når de ser at den det gjelder fortsatt er «fulaner» og følger opp familien, sier Andersen Frøyen.

Gjennom den nye strategien ønsker NMS å vise at det er mulig å både være kristen og fulaner. Det gjøres blant annet gjennom gudstjenester på fulfulde og en egen fulanerkirke. Andersen Frøyen sier at misjonærene er klar over sin rolle som «forandringsagenter».

- Utfordringen er å finne en rett balanse som gjør at vi kan vise den rette respekt og toleranse uten å bli handlingslammet - for all endring innebærer jo en viss smerte og må nødvendigvis ha konfliktelementet i seg. Det gjelder helt klart for vårt menighetsbyggende arbeid der det religiøse aspektet dominerer, men det gjelder også vårt bistandsarbeid som også griper radikalt inn i sosiale strukturer, nedarvede tradisjoner

Feltleder Ingvald Andersen Frøyen i NMS Mali viser fram kassettspillere som skal spre bibelkurs til fulanere.

FOTO: MISJONSTIDENDE

og religiøse forestillinger, sier Andersen Frøyen.

Han mener både misjonærer og andre bistandsarbeidere har et stort moralsk ansvar for å føre en reell dialog med dem det gjelder, slik at folk selv er med på valgene og er innforstått med konsekvensene av de valgene som gjøres.

- Forandringsagenten mener at han eller hun kommer med noe som er så viktig at det er prisen verdt å skape endring hos enkeltmennesker og i sosiale strukturer, sier han.

FAKTA

Fulani - en av de største folkegruppene i Vest-Afrika. De aller fleste er muslimer. Deres samlede antall anslås til omkring 19,5 millioner mennesker, hvorav de fleste bor i Nigeria (ca. 10,7 mill.), Mali, Guinea, Kamerun, Senegal, Burkina Faso og Niger.

Lillian (34) – maisdronning på mik

Hun er mor til 3, kone nr. 2, og selger nr. 1

KISUMU, KENYA (b-a): De lever et slitsomt liv. Fattige og stemmeløse. For Lillian Aswan (34), kone nummer to og mor til tre, føltes det som om hver dag var en kamp for overlevelse. Det var først da hun fikk status som lånekunde at blodslitet betalte seg.

MIKROKREDITT

• I KENYA: HEGE OPSETH

Det er grytidlig på morgenen, solen titter frem, og kvinnene gjør seg klar til nok en arbeidsdag på markedet. Mary sitter med noen hauger tomater foran seg. Leokadio selger småfisk til to kroner haugen. Og Constance prøver å selge noen klatter stekesmør fra et skrøpelig bord. En drøy femkroning koster en stor boks på supermarkedet.

Her har folk kun råd til å unne seg en liten klatt stekesmør til spesielle anledninger.

Det er slik den fattige hverdagen er for befolkningen på landsbygda. Et liv som rommer lite annet enn slit. Drømmer og ambisjoner er det slett ikke plass til.

Fra 5 til 27 sekker. Trodde vi. Men Lillian Aswan, kone nummer to, mor til tre, forteller en annen historie. Etter at hun fikk status som låntaker for snart to år siden – i et program støttet av den norske bistandsorganisasjonen Strømmestiftelsen – har hun fått til drastiske forbedringer i sin egen livskvalitet. Hun har bevist at en langvarig og seig kamp mot fattigdom kan betale seg.

– Hardt arbeid? Nei, det er jeg så vant til. Vil du tjene penger, må du jobbe hardt, fastslår Lillian.

Maislageret hennes er fylt: 27 sekker som bugner av friske maiskorn. Før hun fikk lån, hadde hun fem sekker. Og hun selger godt, nå som hun har varer å tilby.

Navnesøster «Lillian 2» sitter et lite steinkast unna og drømmer om den samme velstanden.

– Se hva Aswan har fått til! Det skal jeg også klare, sier hun.

Når solen steker som verst, drar «Lillian 2» på møte i Seme kvinnegruppe. De satser hardt på å spare 60 shilling hver uke, slik at de kan få nok egenkapital til å bli låntakere.

Kvinnegruppen er nettopp etablert, og Lillian er stolt over at hun er en del av kvinnefellesskapet. Når hun får lån – hun sier bare når, ikke om – bærer det av sted for å kjøpe mer mais.

Tyv! Midt på dagen slumrer markedsplassen. Det er for varmt. Til å være offensivselger. Og kunde. En blanding av kenyansk og kongolesisk musikk tvinger lyd ut fra dårlige kassettpillere. Men folk ignorerer forsøket på å live opp i stemningen. Solen sluker alt som er av krefter.

Inntil gategutten slår til.

–Tyv! roper noen.

Det er ikke mange sekundene før selgerne våkner til liv. De viser nesten glede for at det endelig skjer noe som får adrenalinet tilbake i kroppen. Mennene har grepet fatt i store steiner. Noen kaster seg ned for å unngå å bli truffet når steinene flyr gjennom

lufta. Dette er dagens store hendelse. Etter en stund fakter en voksen mann guttungen, knytter et

Maislageret hennes er fylt: 27 sekker som bugner av friske maiskorn. Før hun fikk lån, pleide hun å ha fem sekker.

Lillian Aswan er blitt markedets «mais-dronning»
FOTO: HEGE OPSETH

En venninne, Lillian og sønnen Collins, som nesten kan telle til 20. FOTO: HEGE OPSETH

tjukt tau rundt hendene hans. Dytter ham foran seg. Men tenåringsen er smart. Han vrir seg ut av grepet og legger på sprang. Jakten begynner igjen. Til stor fryd for folkemengden som kommer med oppmuntrende tilrop til politimannen som er kledd i sivil. Friheten varer ikke lenge. Etter få minutter på flukt, klikker hengelå-

sen igjen i den mørke, provisoriske cellen.

Skatteinnkreveren. – Vel og bra. Hver gang guttungen kommer her, stjeler han, sier Beatrice.

Hun jobber for City Council. Hver dag kommer hun til markedsplassen for hente inn markedsavgift fra kvinnene. En eller to kroner må

Mary selger hver dag sine tomater på markedet i Kisumu. En dag håper hun å få egen butikk og lager, slik som Lillian. FOTO: HEGE OPSETH

markedsdamene betale for plassen de sitter og selger sine varer på. Beatrice er ikke så populær i området. Avgiften gjør et godt innhugg i fortjenesten hos de fattige kvinne-

rolån

Før var Lillian bare en fattig trebarnsmor og maisselger. Nå er det mange som kommer for å søke råd om forretningsdrift.

FOTO: HEGE OPSETH

ne. Men er det trøbbel, trår Lillian Aswan til.

- Hun er blitt et forbilde for kvinnene i hele området. Lillian har forandret seg; fra å være sjenert og usikker, er hun nå blitt rådgiver. Mange kommer til henne for å søke råd om forretninger og livet, sier kredittoffiser Nancy Ndulu fra Strømmestiftelsens partnerorganisasjon CISS.

FAKTA

- 80 prosent av låntakerne i de prosjekter Strømmestiftelsen støtter i Øst-Afrika er kvinner. Tilbakebetalingsprosenten er på om lag 90 prosent, ifølge organisasjonen.

Og Lillian er bare glad til. Maissekken begynner å bli slapp nå. Det har riktignok vært en stille dag, men en del er solgt. 34-åringen trekker kunder til butikken med sitt gode humør og stå-på-vilje.

Stolt sønn. Sønnen Collins kommer stolt springende. En krøllete papirlapp, merket av skitne barnefingerrekkes frem til mamma. Han får ros.

- Ikke verst. 75 prosent av det er riktig, forteller Lillian. Godt fornøyd med at sønnen har klart å skrive de fleste av tallene fra én til 20 riktig.

- Jeg har ingen problemer med å betale skolepenger nå. Å sikre utdannelsen til barna mine, er noe av det viktigste for meg, forteller Lillian.

Hun er sliten i dag. Sykdom har herjet kroppen, og til tross for suksessen, er det ikke rom for skikkelig legebehandling til mor. Lillian fokuserer på drømmene og planene for fremtiden, i stedet for smertene.

Ambisjoner. Hun røper at ambisjonene har kommet krypende etterhvert som mais-suksessen har tatt form. Forretningskvinnen Lillian Aswan vil søke om et større lån.

- Jeg har nemlig ingen problemer med å betale avdragene, understreker hun, før hun avslører planene for fremtiden: - Kan jeg reise rundt og selge mais fra en lastebil, vil jeg tjene mye penger.

- Skal du kjøre lastebil?
Lillian ler godt:

- Neida, jeg er kvinne. Men jeg skal leie lastebil og sjåfør for å kjøre rundt i distriktet.

Hun ligger lavt med lastebilplanene. Lillian gir gjerne råd, men hun gir ikke bort forretningsideene sine.

Misunnelsen herjer. De siste to årene, hvor hun har klart å kapre kunder og få den lille forretningen til å blomstre, har også gitt henne harde leksjoner om hva suksess kan koste. Selv på en støvete markeds plass i Afrika, herjer misunnelsen. Og mange har vært ute for å ødelegge for henne.

- Det viktigste i slike situasjoner er å forholde seg rolig, forklarer hun.

De sterke solstrålene begynner å bli mer slitne. En del nye selgere er kommet på plass. Disse kvinnene har brukt dagen til jobbe på åkeren, og de siste timene med dagslys brukes til å selge litt av avlingen.

Et hardt liv. Men de klager ikke. På landsbygda i Afrika er kvinnene vant til blodslit.

Hege Opseth er frilansjournalist. Hun har det siste året fulgt en gruppe med kvinner på markedet i Kisumu.

Hver uke kommer de for å sette tommelen på papiret. Disiplin, i form av punktlig innbetaling, er den eneste veien å gå, mener lederne av mikrofinansprogrammet CISS.

FOTO: HEGE OPSETH

Upopulær renteøkning

KISUMU, KENYA (b-a): På Ahero markeds plass i Kisumu, har renten på mikrofinanslån, vært et hett tema.

- Vi satte opp renten fra 12 til 24 prosent på årsbasis. Det ble kamp og kringling, forteller kredittoffiser Nancy Ndulu.

• I KENYA: HEGE OPSETH

Gemyttene har roet seg litt nå. Strømmestiftelsens partner, CISS, (Community Initiatives Support Services) brukte lang tid på å fortelle kundene hvorfor renten gikk opp, fortelle dem om videre planer. At målet var å ha penger til å fortsette prosjektet - også etter at den norske givorganisasjonen trekker seg ut.

Blir vilkårene for låntakerne lettere, blir de for slappe: Gjelden vokser og de mister motet.

Prosjektleder i CISS, Martin Madara.

Siden CISS er en hjelpeorganisasjon, er det mange kunder som mener at de ikke burde betale renter i det hele tatt. De er vant til at de får fra humanitære organisasjoner, uten at det kreves. Det er en holdning som vanskeliggjør arbeidet med mikrofinansklinter, mener partnerorganisasjonen.

Strengt krav. - Utvikling er smertefullt. Om vi gir lån, uten å ta renter, vil ikke de fattige klare å skape utvikling. Vi må stille krav, uten krav vil ikke klientene jobbe hardt nok, sier Martin Madara, prosjektleder i CISS.

- Renten er for høy nå. Det er tungt, men vi klarer å holde avdragene, sier Lillian.

Hun er kritisk, men er i hvert fall glad for at de fikk en skikkelig forklaring på hvorfor renten gikk opp. Sammen med de andre damene, har hun valgt å godta premisene.

- Låner jeg ut penger

til venner, ville jeg forlange litt renter. Det er bare slik livet er. Og vi klarer det, sier Lillian til Bistandsaktuelt.

Firer ikke. Hun er minst fornøyd med de beinharde kravene CISS stiller til punktlig tilbakebetaling, at lånet skal nedbetales med noen kroner hver uke.

- Det er for tøft. Om man blir syk, som jeg er nå, så er det tøft å jobbe og sørge for at det kommer inn nok penger, forklarer hun. Men CISS firer ikke. Etter to år med fattige lånekunder, mener de å ha fått bevist hvor viktig disiplin er.

- Kundene må være årvåkne hele tiden, betale på lånene og spare. Blir vilkårene for låntakerne lettere, blir de for avslappet: Gjelden vokser og de mister motet. Disiplin er den eneste veien som kan lede fattige låntakere oppover, sier prosjektleder Martin Madara.

Kunde i vanlig bank? Det langsiktige målet for mikrofinansprogrammet er at kunder som Lillian en dag skal kunne få lån i en vanlig bank. At fattigdommen skal være et tilbaketog stadium.

- Mikrofinans handler også om å forberede kundene på hva som venter dem i møte med vanlige låneinstitusjoner. Det handler om utdanning på grasrota, sier Madara.

FAKTA

• Mikrofinans er betegnelse på en type utviklingsprogrammer som er blitt populære på 1990-tallet - inspirert av erfaringene fra Grameen Bank i Sør-Asia. Programmene kan omfatte både utlån og sparing, og er rettet mot mennesker som ellers ikke ville vært kredittverdige i vanlige banker og låneinstitusjoner.

• Strømmestiftelsen er en kristen bistandsorganisasjon med hovedsete i Kristiansand. Stiftelsen har sin opprinnelse i det innsamlingsarbeidet som ble startet av pastor Olav Kr. Strømme, prest i Kristiansand domkirke. Organisasjonen satser stort på mikrofinansprogrammer.

• Organisasjonen er blant de største frivillige organisasjonene innen langsiktig bistand, og mottar offentlig 80-prosent-støtte til flere av sine programmer. NORAD-støtten til stiftelsen er i år på om lag 33,5 millioner kroner.

PRIDE blir selvgående

Mikrokreditt-ordning i Tanzania har snart 50.000 lånekunder

DAR ES SALAAM (b-a): Etter flere år med solid NORAD-støtte begynner mikrokreditt-ordningen PRIDE i Tanzania å stå på egne bein. Målet er at PRIDE Tanzania i løpet av 2000 skal bli selvgående økonomisk. I løpet av dette året vil også PRIDE Tanzania ha 50 000 låneklienter.

MIKROKREDITT

• I TANZANIA: PER KR. LUNDEN
PRIDE Tanzania har som mål at organisasjonens drift i løpet av dette året skal ha like store inntekter som utgifter. Dette vil skje etter at NORAD, som den klart viktigste bistandsgiver for programmet, har bidratt med nær 37 millioner kroner siden starten i 1993. Midlene er blitt benyttet til å bygge opp fondet for utlån, samt organisasjonsutvikling og opplæring.

Når PRIDE Tanzania samtidig har skrytt av en tilbakebetalingsprosent på langt opp på 90-tallet, og tatt lånerenter på mellom 20 og 40 prosent, har da også organisasjonen hatt et klart press på seg til å bli mer økonomisk selvstendig. Selvfinansieringen har, ifølge en grundig evaluering i 1999, økt kraftig fra ca 10 prosent i 1994 til 79 prosent ved utgangen av 1999.

50 000 låneklienter. PRIDE Tanzania legger stor vekt på orden og disiplin blant låneklientene, som i løpet av 2000 trolig vil nå et antall på 50 000. Også den nasjonale PRIDE-organisasjonen, inkludert de 22 avdelingene rundt om i landet, vil også gjerne framstå med et åpent og forståelig bokholderi.

Statistikkmaterialet er det i alle fall ikke noe å si på. Ved utgangen av 1999 var det 37 776 låneklienter (66 prosent kvinner), tilbakebetalingsraten var 100 prosent og utestående (ikke forfalte) lån var på vel 30 millioner kroner. Siden starten i 1993 er det gitt 123 888 lån på til sammen nær 130 millioner kroner (alle tall er regnet ut fra dagens dollarverdi i forhold til NOK). NORADs største bevilgninger til prosjektet var i 1997 og 1998, med en klar nedgang i 1999.

Nettverk. PRIDE Tanzania er en del av nettverket PRIDE Africa, som også omfatter liknende prosjekter i Kenya, Uganda, Zambia og Malawi. Mikrokreditt-modellen er bygget på erfaringene fra asiatiske Grameen Bank. Det vil si at små lån gis til menn og kvinner som er med i en gruppe der alle gruppemedlemmene er ansvarlige for lånene. Det spares og innbetales små sparebeløp hver måned, og gruppemedlemmene gir hverandre også råd om forretningsdrift og økonomisk styring i småprosjekter. Låntakerne investere

– Jeg har investert riktig og tjener mye mer penger enn før, sier kioskeier Juma Zuberi Shame.

FOTO: PER KR. LUNDEN

rer penger i sine egne foretak, som ofte er knyttet til handel, håndverk eller landbruk. Alle låntakerne møtes ukentlig til timelange møter i lokale PRIDE-sentre. Det er streng møteplikt.

Klare forpliktelser. – Hemmeligheten bak de gode resultatene i PRIDE er de klare og ufravikelige kravene som stilles til låntakerne. Våre betingelser er ikke omtrentlige: Er det møteplikt så er det møteplikt, er møtet klokka tre så er møtet klokka tre, skal det tilbakebetales 5000 shilling så er det akkurat 5000 shilling, ikke 4500. Presset på å oppfylle forpliktelsene kommer ikke minst fra de andre gruppemedlemmene, forteller Mary Ibrahim Likwelile i den store PRIDE-avdelingen for Kariakoo i Dar-es-Salaam.

Hele dagen kommer PRIDE-grupper inn til møter i det travle avdelingskontoret ved Kariakoo-markedet. Penger betales, telles og bokføres, og det inngås nye låneavtaler. Startlånene er normalt på vel 500 kroner. Ved plettфри tilbakebetaling og oppmøte på møtene, kan lånene etter hvert økes til vel 16 000 kroner per person.

– Systemet disiplinere eller skremmer bort dem som vil stikke av med lånesummen. Gruppemedlemmene kjenner hverandre også såpass godt at investeringer i kriminalitet eller uærlighet normalt blir nedstemt, sier Shimimana Ntuyabaliwe, avdelingsleder for Buguruni.

Nødvendige investeringer. Juma Zuberi Shame (26) er blant dem som har fått lån av PRIDE Tanzania. Han driver Sportsman Kiosk i Magomeni-området i Dar-es-Salaam, og har investert det første lånet i innkjøp av et kjøleskap for å holde brusene kald. – Det er et helt annet marked for kald enn lunken brus her i varmen.

Det vil si at jeg nå selger kanskje fem ganger så mye brus som da jeg hadde flaskene til «kjøling» i en bøtte med vann. Det brukte kjøleskapet kostet litt over 500 kroner, og jeg hadde aldri klart å spare så mye penger på egenhånd. Nå tjener jeg

penger nok til å tilbakebetale lånet mitt i PRIDE, og har fått mer til investeringer i varekjøp. Sportsman Kiosk har fått et større utvalg og har blitt mye mer populær enn før et år siden, forteller Juma.

Det er nok av dem som klager på det strenge regimet som gjelder i PRIDE, men Juma synes det er greit.

– Vi trenger press på oss for å spare og få betalt tilbake pengene, sier han.

Snart den rikeste... Helena Mtove har satt PRIDE-lånet i kyllingproduksjon. Hun har kjøpt flere kyllinger, bedre fôr og utvidet uthuset i bakgården.

– Jeg hadde aldri fått lån i en vanlig bank, og alle mine familiemedlemmer har mer enn nok med sine egne økonomiske bekymringer. Nå er det snart jeg som er den rikeste i familien, sier Helena.

Fortsatt noe behov for giverstøtte

PRIDE Tanzania regner med å være økonomisk selvberende i løpet av 2000. Men Rahild G.A. Malima i Pride Africa understreker at dette dreier seg om den årlige driften, ikke for større omlegginger og utvidelser av programmet.

– Vi vil fortsatt trenge støtte fra og samarbeid med bistandsgivere, som NORAD, i forbindelse med utvidelse av PRIDE-programmet, sier Malima. Han tenker blant annet på PRIDEs ambisjoner om å utnytte lokale aksje- og obligasjonsmarkeder for både å skaffe seg og plassere kapital. Også andre større endringer i programmet kan medføre behov for økonomisk støtte fra bistandsgivere.

I tillegg til PRIDE Tanzania er det trolig at PRIDE Uganda vil klare seg på egne bein i løpet av 2000. PRIDE Zambia har nettopp startet sin virksomhet, mens PRIDE Malawi vil etablere seg i løpet av dette året. Normalt tar det fra tre til fem år å etablere en økonomisk selvberende nasjonal PRIDE-enhet. Etableringstiden avhenger av hvor raskt programmet vokser.

Per Kr. Lunden er redaktør og daglig leder i Informasjonsbyrået Sørvis Presse & Informasjon

Mer velstand, betyr trøbbel for Grameen Bank

• BIBIANA D. PIENE

Jo mer velstand, jo mer mislighold av lån. Dette er en voksende trend blant fattige som har økt sin velstand gjennom mikrolån, viser en fersk evaluering av mikrofinansinstitusjonene «far» – Grameen Bank i Bangladesh.

– Dette skjer når låntakerne blir mer uavhengige finansielt, og mer risikovillige. Dette kan bli et alvorlig problem for mikrofinanssektoren, som

på sikt kan true med å velte den finansielle levedyktigheten, sier Arne Disch i konsulentfirmaet Scanteam International. Han har ledet arbeidet med evalueringen, som Grameen Bank og den norske ambassaden i Dhaka står bak.

Arne Disch i Scanteam International.

Mister effekt. – Det viser også at en del av de tradisjonelle, sosiale kontrollmekanismene som gruppeansvarlighet etter hvert mister sin effekt. Dette vil tvinge fram andre og ofte dyrere kontrollmetoder, mener Disch.

I 20 år har Grameen Bank spilt en sentral rolle i å redusere fattigdommen i Bangladesh. I dag anses banken, som grunnla tanken om at også fattige er kredittverdige, for å være ett av verdens mest vellykkede utviklingsprosjekter.

Uavhengig. Banken har i dag 13 000 ansatte, og har gitt mer enn 2,4 millioner familier muligheten til et bedre liv. Satsingen på fattige kvinner i utkantdistrikter har gitt gode resultater. Grameen Bank er så langt den eneste mikrofinansinstitusjonen i verden som er registrert som bank, og har nå valgt å gjøre seg uavhengig av giverstøtte. Norges støtte til Grameen ble faset ut i fjor.

Etterforskningen er ferdig til påske

Politiet etterforsker nå kildene i NRK Brennpunkt-programmet om våpensmugling til SPLA-bevegelsen i Sør-Sudan. Etterforskningen vil være ferdig før påske, opplyser Oslo-politiet til Bistandsaktuelt. Det er Utenriksdepartementet som har bedt Riksadvokaten om å straffeforfølge kildene, og ifølge NTB risikerer de fengsel inntil fire år for å ha misbrukt Røde Kors-emblemet.

I Brennpunkt-programmet kom det blant annet fram at Norsk Folkehjelp i perioden 1995-97 fløy inn med hjelp i Sør-Sudan med et flyselskap som også forsynte SPLA med våpen. En av kildene i programmet fortalte hvordan våpen ved ett tilfelle ble kamuflert i Røde Kors-sekker, og hevdet at Norsk Folkehjelp hadde kjennskap til smuglingen. Norsk Folkehjelp benektet dette, og fikk medhold hos Kringkastingsrådet da de klaget programmet inn.

FAKTA:

• Siden 1986 har NORAD bidratt med mer enn 700 millioner kroner til mikrokredittinstitusjoner. Grameen Bank og organisasjonen PRIDE i flere afrikanske land, er blant de største mottakerne.

– Vår avdeling er nå økonomisk selvberget. Vi kan dekke utgiftene våre med de inntekter vi har. Det er en god følelse, sier avdelingsleder Shimimana Ntuyabaliwe i Buguruni-avdelingen.

FOTO: PER KR. LUNDEN

Sier ja til bank-revolusjon

Verdensbanken bør omdannes til bistandsorganisasjon, mener USA-komité

■ Verdensbanken skal slutte med pengeutlån og omdannes til en global utviklingsorganisasjon som gir gavebistand.

■ Lån til utviklingsland skal komme fra private finansinstitusjoner og ytes på vanlige kommersielle vilkår.

■ IMF skal kun yte kort-siktige lån, ved økonomiske kriseoperasjoner.

• ODD IGLEBÆK

Det er tre av de oppsiktsvekkende forslagene fra en komite i den amerikanske kongressen.

8. mars la den såkalte Meltzer-komiteen fram sine forslag. Dens mandat var å utarbeide forslag for USAs politikk i forhold til de internasjonale finansinstitusjonene.

Komiteen foreslår at Det internasjonale pengefondet (IMF) skal slutte med langsiktige lån til fattigdomsreduksjon. Pengefondet skal i regelen bare gi kortsiktige lån – med høy rente – i forbindelse med akutte, økonomiske redningsoperasjoner overfor land i likviditetskrise. IMF skal også trekke seg helt ut av Afrika – sør for Sahara.

Verdensbanken bør på sin side slutte med å være bank, mener komiteens flertall. I stedet skal den redusere sin virksomhet og bare drive med gavebistand, som et slags «globalt NORAD».

Forslaget er først og fremst begrunnet med at 70 prosent av Verdensbankens «harde» lån i dag går til 11 land, som ifølge forslagsstillerne, alle har store muligheter for å kunne ta opp lån på det private markedet.

Innbakt i forslaget ligger også at land med per capita inntekt over 2500 dollar (20 000 kr.) skal ha begrensede muligheter til å motta gavebistand.

Uten konkurranse. Komiteflertallet foreslår at Verdensbanken skal

trekke seg ut av Asia og Latin-Amerika. På disse to kontinentene skal henholdsvis Asiabanken og Den inter-amerikanske utviklingsbanken operere uten konkurranse fra den Washington-baserte storebroren.

Det regionale prinsippet skal etterhvert gjennomføres over hele verden. Forslaget sier derfor også at Afrikabanken skal ta over i Afrika, på det tidspunktet den «er beredt til å ta det fulle ansvaret». For de fattige land i Midtøsten og Europa skal derimot Verdensbanken (World Development Agency) fortsatt være den sentrale utviklingsinstitusjonen.

Subsidielån. Flertallet i Meltzer-komiteen mener at utviklingsbankene skal fortsette med rente-subsidierte utlån til de 80-90 land i verden, som er så fattige at de er uten interesse for private utlånere. Subsidiene skal i så fall utgjøre 10-90 prosent av rentekostnadene. Satsen for det enkelte land vil bli gjort avhengig av dyktighet i forhold til å gjennomføre givervilagte reformprogrammer.

Til sammen har de fire utviklingsbankene årlig utlån tilsvarende 400 milliarder kroner. Verdensbanken aleine låner ut 230 av disse.

Verdensbankens investeringsavdeling IFC (International Finance Corporation) foreslås nedlagt. Dette begrunnes med at IFCs midler stort sett er unødvendige, i og med at mottakerne er land som for lengst er inkludert i de internasjonale kapitalmarkedene.

Belønninger. Komiteen foreslår også at Verdensbanken, de regionale utviklingsbankene og IMF avskriver alle sine krav i forhold til fattige land med stor gjeld (HIPC-land). Betingelsen er at disse land gjennomfører det som kalles en effektiv, økonomisk utviklingsstrategi – under bankenes overoppsyn.

Meltzer-komiteen sier også at bilaterale kreditorer, som for eksempel den amerikanske staten, må gi fullstendig gjelds-slette til HIPC-land. Den nye utviklingsstrategien vektlegger belønning etter innsats.

Verdensbanken bør forlate Asia og Latin-Amerika, mener Meltzer-komiteen. Derimot skal Banken få lov til å fortsette å støtte gjenoppbyggingen av Bosnia.

FOTO: ODD IGLEBÆK

UTVIKLINGSBANKER

Komiteflertallet foreslår at Verdensbanken skal trekke seg ut av Asia og Latin-Amerika, og senere Afrika, men forbli i Midtøsten og Europa.

Komiteen sier at utbetalinger av bistand bare skal skje etter oppnådde resultater.

Som eksempel nevner den blant annet indikatorer som antall barn som er blitt vaksinert, mengden av kilowatt elektrisitet som er produsert, antall kilometer med vei som fungerer, osv.

Store uenigheter. Blant komiteens elleve medlemmer har det vært store uenigheter. Bare på ett punkt er alle medlemmene enige. Det gjelder forslaget om gjeldsavskriving. For øvrige forslag har fire av medlemmene markert klart dissens.

Viktigst i deres uenigheter er at de mener at flertallets øvrige forslag først og fremst vil bidra til øke verdens fattigdom og mangel på stabilitet. Med andre ord at resultatet vil bli det motsatte av hva flertallet sier de ønske å oppnå.

Komiteens forslag er nå ute på høring og avventer uttalelser fra den amerikanske bistands- og finansad-

ministrasjonen. Finansdepartementet må legge fram sine merknader innen 90 dager etter at komiteen la fram sin innstilling. Parallelt med dette reiser komiteens leder Allan. H. Meltzer rundt i Europa for å presentere sine synspunkter.

I det norske Utenriksdepartementet er holdningen avventende og tvilende til om den amerikanske administrasjonen vil stille seg bak de vidtgående forslagene.

FAKTA:

- Meltzer-komiteen ble opprettet i 1998. Bakgrunnen var en opphetet debatt i Kongressen om gjeld og bistand og særlig en bevilgning på 18 milliarder dollar (om lag 144 mrd. kr.) til IMF.

- Komiteen har hatt 11 medlemmer, hvorav seks er utpekt av republikanerne og fem av demokratene.

James Wolfensohn tar til motmæle

• ODD IGLEBÆK

– Trolig er Verdensbanken den mest betydningsfulle institusjonen i å bekjempe fattigdom i verden. At vi nå skulle trekke oss ut av Asia og Latin-Amerika ville rett og slett være hasardiøst, sier Verdensbankens president James Wolfensohn i en kommentar til Bistandsaktuelt.

Hans underordnede, Peter Woicke, som er en av de seks direktørene i toppledelsen i Verdensbankgruppen, er også betenkt over komiteens forslag.

– En diskusjon om forslagene, særlig om man tar dem enkeltvis, vil lett føre til en politisk prosess som resulterer i at Den amerikanske kongressen utsetter bevilgninger til bistand. Og det vil ikke være bra, sier han. Han viser til at det i USA også er sterke krefter som ønsker direkte reduksjoner av de amerikanske bistandsbevilgningene, men tror ikke forslagene nødvendigvis vil føre til et slikt resultat.

Woicke legger stor vekt på at innstillingen nå skal behandles av den amerikanske administrasjonen.

Verdensbankens president James Wolfensohn.

FOTO: BIBIANA D. PIENE

Direktør Peter Woicke fra Verdensbankens toppledelse.

FOTO: ODD IGLEBÆK

”

Jeg tror Meltzer-forslaget vil møte mye motbør der. De store uenighetene innad i komiteen indikerer dette.

Peter Woicke, direktør i Verdensbanken.

– Jeg tror Meltzer-forslaget vil møte mye motbør der. De store uenighetene innad i komiteen indikerer dette, framhever han.

– Det er stor enighet blant alle komiteens medlemmer om bedre muligheter til å avskrive lån i fattige land med stor gjeldsbyrde?

– Man skal være klar over at det er et grunnleggende skille mellom Verdensbanken og private finansinstitusjoner. Sistnevnte kan avskrive

gjeld uten at mulighetene til nye utlån i reduseres vesentlig. For Verdensbanken vil det motsatte være tilfelle.

– For hver krone vi ville avskrive, måtte vi få tilført nye kroner utenfra, om vi skulle opprettholde utlånsvolumet. Og dermed kommer også spørsmålet opp, om våre eiere er villig til det, om de er villig til å øke denne formen for bevilgninger til bistand.

– Når det gjelder noen av de aller fattigste landene, så betaler de ingen renter eller avdrag i dag. De har ikke noe å betale med. Når Meltzer-komiteen foreslår at private låneinstitusjoner skal ta over, så virker det merkelig. Saken er vel snarere at det bare er offentlige, bi- eller multilaterale institusjoner – og ingen private – som vil tilføre ny kapital til disse landene. Risikoen er rett og slett for høy, fastslår Woicke.

Storbritannia støtter ny hær i Sierra Leone

En gruppe britiske militære rådgivere skal sendes til Sierra Leone for å hjelpe til med å danne en ny hær i det krigsherjede landet, melder PANA. Å skape en ny og demokratisk hær i Sierra Leone er viktig for at fredsavtalen i landet skal bli en suksess på lang sikt, sier den britiske statssekretæren for internasjonal utvikling.

Barnearbeidere hjem

58 barn fra Mali mellom 12 og 17 år, ble forrige uke hentet hjem etter å ha arbeidet på plantaser i Elfenbenskysten. 9 av barna var syke og en av jentene var gravid, melder PANA. Barna ble hentet som følge av myndighetenes initiativ til å avdekke grensehandel med barn som handelsvare.

U-landenes tap: 700 mrd. kroner

De rike lands bistandsvolum gikk kraftig ned på 1990-tallet

Mennesker i verdens fattige land har «gått glipp av» mer enn 700 milliarder bistandskroner i perioden 1992-98. I løpet av 90-tallet ble bistanden fra de rike landene kraftig redusert, viser tall fra OECD/DAC.

• CAMILLA SOLHEIM
• GUNNAR ZACHRISEN

OECDs utviklingskomité, DAC, påviser at verdens offisielle bistand som andel av BNP i gjennomsnitt har falt med 0,9 prosentpoeng - fra 0,33 prosent i 1992 til 0,24 prosent i 1998. Det høres kanskje ikke så mye ut, men innebærer at de rike landene har «spart» til sammen drøyt 700 milliarder kroner i syvårsperioden, mens tapet for de fattige landene er tilsvarende.

(Summen tilsvarer omtrent hva det, ifølge UNICEF, ville koste å holde 2 milliarder barn i utviklingsland på skolebenken i den samme perioden.)

Prosentnedgangen for Norges del er på 0,10 prosent i samme periode. Italia, Frankrike, Tyskland, Canada, Finland og Sveits har redusert bistandsbudsjettet enda mer, og Sverige er «verstingen i klassen» med 0,62 prosent nedgang. Beregnet utfra DACs spesielle regnemåte hadde den svenske bistandens andel av BNP vært like høy som i 1992 skulle svenskene ha gitt om lag 10 milliarder kroner mer i bistand i 1998. Det tilsvarer omtrent like mye som hele det norske bistandsbudsjettet i samme år.

Kuttet mer i bistand. DAC-rapporten «1999 Development Co-operation Report» fastslår at det har vært til dels store kutt i offentlige budsjetter til mange OECD-land i perioden, men at nedgangen i bistandsbudsjettene er større enn gjennomsnittet for andre offentlige utgifter.

UNDP kritiserer i sin nye rapport, «Overcoming Human Poverty», giverlandenes reduserte bistand. Til tross for høytidelige løfter om økt

700 milliarder kroner er mye penger. Det tilsvarer omtrent hva det, ifølge UNICEF, ville kostet å holde 2 milliarder barn på skolebenken i den samme perioden.

FOTO: PER KR. LUNDEN

bistand på FNs sosiale toppmøte for fem år siden, har giverlandene ikke fulgt opp. Tall for i fjor tyder imidlertid på en viss økning i de rike landenes bistand, men det er langt igjen til nivået på begynnelsen av 1990-tallet - og svært langt fram til FNs mål om at de rike land skal yte 0,7 prosent av BNP i bistand.

Danmark topper i dag listen over bistandens «adelskalender» med 0,99 prosent av BNP med Norge som en god nummer to på 0,91 prosent.

Ikke generøs. - Det har generelt vært en dårligere økonomisk situasjon i alle giverlandene i denne perioden. Når det er mange problemer på hjemmebane - som for eksempel høy arbeidsledighet - er ikke myndighetene så generøse med å sende

bistand til andre land, sier direktør Eimi Watanabe ved UNDPs kontor for utviklingspolitikk til Bistandsaktuelt.

Bistandsforsker Olav Stokke ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt mener at nedgangen i bistanden har flere årsaker.

- Generelt ser man at trenden går nedover. En forklaring kan være at den kalde krigen er over. Under den kalde krigen brukte USA og Sovjet helt klart bistand i forhold til sikkerhetspolitiske strategier, sier Olav Stokke.

Innhold viktig. Watanabe i UNDP sier samtidig at innholdet i bistanden kanskje er viktigere enn volumet. Under FNs sosiale toppmøte forpliktet landene seg til å sette utviklingspolitikk som det over-

ordnede målet i utviklingsarbeid. Men likevel blir bare tre av de ti landene som mottar mest bistand - India, Bangladesh og Vietnam - klassifisert som lavinntektsland.

- Nær alle DAC-landene har fattigdomsbekjempelse som sitt offisielle mål for bistanden, men den veien bistanden kanaliseres gjennom er ikke alltid den beste, sier hun.

Giverne er ofte med på å motarbeide en helhetstenkning rundt fattigdomsbekjempelse og utviklingsfremmende tiltak, mener UNDP.

- Det er viktig at giverlandene opptrer konsekvent og helhetlig i deres utviklingspolitikk. Dette handler ikke bare om utviklingshjelp, men også om andre deler av politikken. Den politikken som legger rammebetingelser for utviklingslandene går ofte i en helt annen retning enn bistandspolitikken, for eksempel handels- og jordbrukspolitikken, sier Watanabe til Bistandsaktuelt.

Proteksjonisme. - Det meste av denne politikken er til for å beskytte de rike landene. Dette undergraver utviklingshjelpen og øker gapet mellom rike og fattige. Giverlandene har ansvar for å forsikre seg om at politikken overfor fattige land er helhetlig, sier Watanabe. En helhetlig nord-sør-politikk har stått på dagsordenen gjennom hele 90-tallet. På flere store globale konferanser har felles mål for utviklingen blitt diskutert.

- Konferansene - i Rio, Wien, Beijing, Kairo og København - har ført til at landene prioriterer likere. Men selv om vi er kommet en lang vei når vi er kommet fram til en felles forståelse av problemene, så er det fortsatt en lang vei å gå før idealene settes ut i praksis, sier Eimi Watanabe.

Motsetningsforhold. Forsker Olav Stokke ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) har i boka «Policy Coherence in Development Co-operation» sett på problemene med en helhetlig politikk.

Danmark topper i dag listen over bistandens «adelskalender» med 0,99 prosent av BNP

ODA-beløp: 1998: (i mrd. dollar)	ODA – prosent av BNP (1998):	Ti på topp – mottakerland (i mill dollar)	Disse har kuttet mest – (i mrd dollar)	Disse har kuttet mest – (i prosent av BNP)
Japan: 10,64	Danmark: 0,99	Kina: 1 876	USA: - 22,0	Sverige: -0,62
USA: 8,79	Norge: 0,91	Indonesia: 1 746	Italia: - 15,1	Finland: -0,30
Frankrike: 5,74	Nederland: 0,80	Egypt: 1 612	Frankrike: - 11,8	Frankrike: -0,28
Tyskland: 5,58	Sverige: 0,72	India: 1 556	Japan: - 8,1	Italia: -0,23
Storbritannia: 3,86	Luxemburg: 0,65	Israel (OA): 1 291	Tyskland: - 7,6	Canada: -0,23
Nederland: 3,04	Frankrike: 0,40	Filippinene: 946	Sverige: - 6,3	Sveits: -0,16
Italia: 2,28	Belgia: 0,35	Thailand: 861	Canada: - 5,1	Tyskland: -0,13
Danmark: 1,70	Sveits: 0,32	Bangladesh: 758	Spania: -2,6	Norge: -0,10
Canada: 1,69	Finland: 0,32	Vietnam: 714	Finland: -2,2	Spania: -0,08
Sverige: 1,57	Irland: 0,30	Russland (OA): 713	Sveits: - 2,1	Japan: -0,07
Spania: 1,38	Canada: 0,29		Storbritannia: - 1,9	Nederland: -0,06
Norge: 1,32	Japan: 0,28		Nederland: -1,4	USA: -0,05
Australia: 0,96	Storbritannia: 0,27		Norge: - 1,1	Storbritannia: -0,01
Sveits: 0,90	Australia: 0,27		DAC totalt: - 88,7	DAC totalt: -0,09
Belgia: 0,88	New Zealand: 0,27		(Nedgang i bistand (ODA), kumulativt 1992-1998)	(Nedgang i bistand (ODA), kumulativt 1992-1998)
Østerrike: 0,46	Tyskland: 0,26			
Finland: 0,40	Spania: 0,24			
Portugal: 0,26	Portugal: 0,24			
Irland: 0,20	Østerrike: 0,22			
New Zealand: 0,13	Italia: 0,20			
Luxemburg: 0,11	USA: 0,10			
Total: 51,89	FNs mål: 0,70			

Kilde: 1999 Development Co-operation Report, DAC-OECD

samsvar. Samtidig ser man hele tiden eksempler på at alt legges til rette for ikke-helhetlig utviklingspolitikk, sier Stokke.

- En naturlig målsetning for et handelsdepartement er å øke eksporten og inntjeningen. Det kan stå i motsetning til en sør-politikk der man blant annet arbeider for næringsutvikling, sier Stokke. Det er også problematisk å skulle ha samsvar når bistanden gis gjennom ulike kanaler - bilateral bistand, frivillige organisasjoner og multilaterale organisasjoner.

Andre interesser. - I løpet av 90-tallet har giversamfunnet blitt enig om målsetninger for bistanden som alle synes er bra - demokrati, men-

neskerettigheter og godt styresett. Disse ideelle målsetningene forener store deler av giversamfunnet, sier Stokke. Men i praksis viser det seg at det også eksisterer andre målsetninger enn de rent idealistiske.

- Egeninteressen er alltid til stede. Når for eksempel Frankrike gir bistand til undervisning, betyr det egentlig at de gir penger til utbredelse av det franske språket, sier Stokke som understreker at det ikke alltid er egeninteressen som teller.

- Selv ikke USA gir bistand bare ut fra sikkerhetspolitiske hensyn, sier Stokke.

UNDP vil gi mer makt til de fattige

- Utfordringen er å gi mer makt til de fattige, om å gjøre noe med det vi kaller «The Missing Link» i de politiske prosesser, konkluderer Eimi Watanabe, visedirektør i FNs utviklingsprogram, UNDP. Nå foreligger rapporten «Overcoming Human Poverty» - status for kampen mot verdens fattigdom i år 2000.

fattig økonomisk vekst, sier visedirektør Eimi Watanabe i UNDP. Hun legger stor vekt på at de fattige må forene seg, skape sin egne organisasjoner og løfte fram sine krav.

Eimi Watanabe, visedirektør i FNs utviklingsprogram, UNDP.

Åpenhet. - Viktigste er likevel reelle demokratier med frie og rettferdige valg. Det må også bli fullstendig åpenhet om all bruk av offentlig midler. Og, de fattige selv må få mer å si, særlig i de lokale politiske prosesser, understreket hun.

- Men det kan være at sentrale myndigheter ikke alltid er interessert i å gi makt til folket?

- Dersom man ser på historien har sosiale forandringer skjedd sakte. Makten har alltid vært i hendene på en liten elite. Men gradvis har vanlige folk fått skolegang og begynt å kreve sine menneskerettigheter og at godene skal fordeles likt. Det er nettopp det vi ser utviklingshjelp kan bidra til. Demokratiet må utvikles, mener Watanabe.

Presentasjon av den nye rapporten skjedde på et nordisk møte i Oslo.

• ODD IGLEBÆK
• CAMILLA SOLHEIM

I tillegg til forslag til en såkalt ny strategi for å redusere fattigdommen i verden, inneholder rapporten en oversikt over utviklingen siden det sosiale toppmøtet i København i 1995. Resultatet er nedslående, og beskriver mer ord enn handling. Rapporten omfatter 140 stater, og den viser:

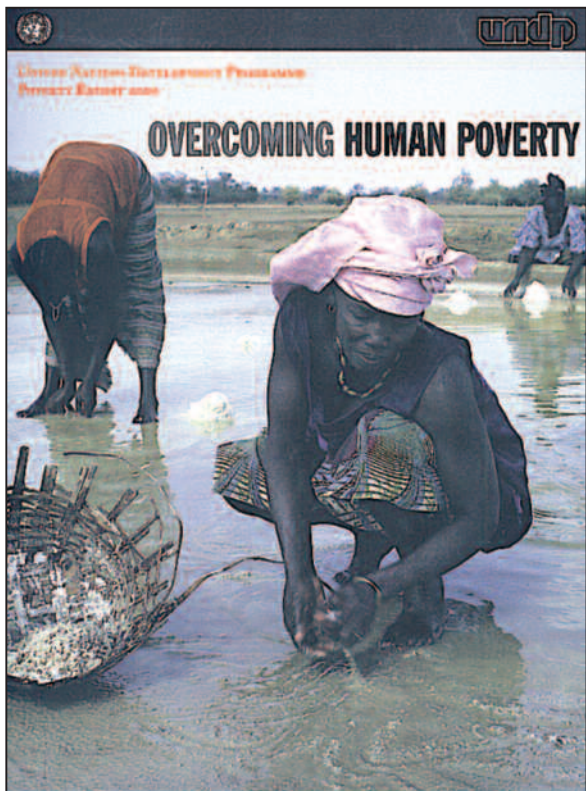
- 108 land har gjort beregninger i forhold til omfang av fattigdom i eget land.

- 75 har en plan, i eller annen form, i forhold til å gjøre noe.

- 43 har planer med konkret mål, men færre enn 15 har planer med tidsrammer for gjennomføringer.

Liten vilje. I rapporten kritiserer UNDP de fattige landene for liten vilje til fattigdomsbekjempelse.

- I landene som ligger dårligst an på statistikken, har myndighetene vist liten vilje til å angripe problemet på et nasjonalt nivå. Problemet med mange av disse nasjonale planene som er laget, er at de har en prosjektstyrt tilnærming til fattigdomsspørsmålet. Men i land der 30-40 prosent av befolkningen er fattige, nytter det ikke med et par prosjekter eller velferdsgoder. Fattigdomsproblemet må bekjempes på makronivå, og man må skape en pro-

UNDPs nye rapport understreker bl.a. viktigheten av å få til en bedre organisering av de fattige.

- For stor tro på vestlige modeller

- Norsk bistand i Asia er preget av for stor tro på vestlige modeller. Det tas i alt for liten grad hensyn til det kulturelle mangfold i de landene som bistanden rettes mot, hevdet førsteamanuensis Arne Olav Nyhus under en høring om norsk bistand til Asia. Formålet med høringen, som ble arrangert i Oslo 6. mars av Senter for utvikling og Miljø, var å diskutere hvordan norsk bistand best mulig kan være med å bidra til en demo-

kratisk utvikling i Asia. Tidligere ambassadør i Bangladesh, Hans Fredrik Lehne, sa seg enig i noe av kritikken fra Nyhus. - Vi har kanskje hatt en overdreven tro på at vestlig demokrati relativt uproblematisk kan overføres til land med helt andre politiske tradisjoner. Utfordringen fremover blir å bidra til reell politisk deltakelse og medbestemmelse, understreket Lehne.

Ny årbok fra LAG

Latin-Amerikagruppene i Norge har nå laget en ny utgave av Latin-Amerikaårboka. Boka 'Maktens kanaler' har en temadel som tar for seg innflytelse og maktforhold i Latin-Amerika. En rekke forfattere fra inn- og utland belyser dette temaet fra ulike vinkler. I tillegg har Latin-Ameri-

kaårboka egne landartikler, som gir en kortfattet og oppdatert oversikt over forholdene i hvert enkelt land på kontinentet. Alle artiklene er nyskrevet etter den forrige boka som kom for to år siden. I tillegg er det oppdatert statistikk, litteraturlister, m.m.

- Vannmål er en utopi

Den internasjonale vanndagen ble i Tanzania markert ved regjeringens innrømmelse av at målet om rent vann til befolkningen innen år 2002 er en utopi. Svært få av de målene som ble satt for vannprogrammet i landet er nådd, skriver The Express. Regjeringen gir nå det private næringsliv ansvaret for vannforsyningen i Tanzania.

Den totale vannforsyningen i byene og på landbygda, er under 50 prosent. Vannkvaliteten oppfyller ikke WHO's krav og det høye bakterieinnholdet i drikkevannet må ta mye av skylden for diare og en rekke andre tarmsykdommer som rammer landets 30 millioner innbyggere.

Kaundas avgang avslått

Medlemmer av partiet UNIP har ikke godtatt Kenneth Kaundas avgang, og beskriver den som et svik, melder avisen Times of Zambia. Partiets pressesekretær, Bwendo Mulengela sier at Dr Kaunda ikke kan forlate partiet uten å konsultere partiets medlemmer. UNIPs generalsekretær, Sebastien Zulu, sier imidlertid at Kaundas avgang bare er et rykte helt til Kaunda skriver en offisiell søknad til partiet.

En som ønsker Dr Kaundas avgang velkommen er lederen av EUs delegasjon, Jochen Krebs. - Dette bærer vei for nye og yngre ledere og det viser at man bare kan sitte ved makten i bestemte perioder og ikke for alltid, sier han.

Kenneth Kaunda, Zambias tidligere president, har enda en gang sagt at han vil gå av som leder av UNIP.

FOTO: SCANPIX

WWF Verdens Naturfond er verdens største naturvernorganisasjon med virksomhet i nesten 100 land. WWF-Norge og WWF International Arctic Programme, med kontor i Oslo, søker

INFORMASJONSKONSULENT
(prosjektstilling)

Vi søker etter en person som kan ta ansvar for vår samlede informasjons- og kommunikasjonsaktivitet, herunder bruke WWFs internasjonale nettverk og videreutvikle våre hjemmesider.

Du må ha relevant høyere utdanning og erfaring innen kommunikasjon/journalistikk, samt meget gode ferdigheter i norsk og engelsk. Du bør ha kompetanse og engasjement innen miljø- og naturvern, kjennskap til internasjonale organisasjoner og gode IT-ferdigheter.

Vi tilbyr et stimulerende arbeidsmiljø og lønn etter avtale.

Vi ønsker snarlig tiltredelse og ber om at søknader sendes til:
WWF Verdens Naturfond, Postboks 6784 St. Olavsplass, 0130 OSLO

Søknadsfrist: 12. april 2000

Nærmere opplysninger ved henvendelse til Marianne Lodgaard, tlf. 22 03 65 17.

Tilbake til fortiden

Korrupsjon, vanstyre og usunne allianser preger Nicaragua

President Arnoldo Alemán er med sitt vanstyre i ferd med å føre Nicaragua tilbake til Somoza-tiden. Men en viktig forskjell er i dag at det finnes et internasjonalt samfunn som reagerer.

NICARAGUA

• JENS LOHMANN

Møtet er slutt, og den ulastelig kledde sekretæren kommer inn med et sølvbrett med konvolutter som hun deler ut til møtedeltakerne. De åpner dem straks for å kontrollere at innholdet stemmer: grønne dollar-sedler. Pengene kalles «diett».

Scenen gjentas ifølge det nicaraguanske nyhetsbrevet Confidencial adskillige ganger i måneden når styrene i offentlige og halvoffentlige selskaper møtes. I styrene sitter ministre og høytstående embetsmenn. Diettene er på 500-1.000 dollar per møte.

Dette er bare ett av utallige uttrykk for hvor langt over grensene for etikk og god regjeringsskikk man er gått i Nicaragua siden den sterkt høyreorienterte president Arnoldo Alemán tiltrådte i januar 1997.

Riksrevisor fikk sparken. Riksrevisor Agustín Jarquín forsøkte forgjeves å stanse denne utviklingen. Forsøket kostet ham embetet. Presidenten fikk ham arrestert i september i fjor, angivelig for «embetsmisbruk», men reelt fordi hans undersøkelser ble for plagsomme for presidenten og hans medarbeidere. Dessuten sto Jarquín i veien for en omstridt reform av riksrevisorinstitusjonen.

Reformen er nå gjennomført. Det er satt sammen et politisk valgt kollegium av riksrevisorer på grunnlag av en hemmelig pakt som regjeringspartiet PLC (Partido Liberal Constitucionalista - Det forfatningstro Liberale Parti) og det største opposisjonspartiet, sandinistene (FSLN) inngikk i fjor. Hensikten med dette var å gjennomføre en rekke endringer i forfatningen, og å fordele politiske poster og embeter utenom Parlamentet. De to partiene har et bekvemt flertall i den lovgivende forsamlingen.

Utpekes politisk. Blant endringene er at høyesterettsdommerne, riksrevisjonen og Det Øverste Valgråd nå utpekes politisk - av PLC-FSLN-flertallet i Parlamentet. Den hemmelige avtalen mellom de to ellers politiske erkemotstanderne er et presist uttrykk for hvor dårlige vilkår demokratiet har i Nicaragua. Avtalen, den voksende korrupsjonen og den stadig dårligere forvaltningen av landets ressurser har satt utenlandske bistandsyttere på adskillige prøver. I fjor stoppet både Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF) utbetalinger til Nicaragua, med henvisning til den manglende gjennomsiktighet i regjeringens forfølgelse og til den voksende korrupsjonen.

Den 3. februar i år meddelte de fire nordiske ambassadørene i Managua Nicaraguas regjering at det er besluttet å fryse den nordiske bistanden til reformer og modernisering av riksrevisorinstitusjonen. Nå har den største giverlandsgruppen mistet tålmodigheten - de nordiske landene står for en tredjedel av den bilaterale bistanden i Nicaragua.

De fleste donorland sammen

Mye gikk galt i Nicaragua i fjor, men ett forhold kan ihvertfall landets president Arnoldo Alemán glede seg over – bryllupet med Maria Fernanda Flores Lovo, 23. oktober i fjor.

FOTO: SCANPIX/AP

Det anslås at president Arnoldo Alemán har økt sin formue med 900-1.000 prosent siden han tiltrådte for tre år siden.

med Verdensbanken, IMF og Den Inter-Amerikanske Utviklingsbanken reagerte skarpt da riksrevisor Jarquín ble arrestert. Kritikken er ikke forstummet selv om Jarquín ble løslatt like før nyttår. De forfatningsreformene som regjeringen og sandinistene fikk hastet gjennom nasjonalforsamlingen, er også blitt skarpt kritisert.

Krav om reformer. Det er planlagt et møte mellom Nicaragua og noen av de viktigste bistandsgiverne i Washington i mai. Det internasjonale pengefondet krever at Nicaragua da legger fram et overbevisende program for reformer for en bedre og mer gjennomsiktig statsforvaltning. Ellers kan det bli meget vanskelig for Det internasjonale pengefondet å fortsette støtten til Nicaragua. Dette kan bringe landets økonomiske utvikling i fare, påpeker Det internasjonale pengefondet.

Den utenlandske kritikken har tydeligvis truffet noen ømme punkter. Så ømme at den enerådende president Arnoldo Alemán i februar besluttet å avlyse et lenge planlagt møte mellom Nicaragua og de multilaterale giverinstitusjonene.

Men det har ikke gjort større inntrykk i utlandet. Budskapet er tydelig: Hvis Nicaragua ønsker den hardt tiltrengte bistanden, må det arbeides for å skape et mer åpent og demokratisk samfunn, og å bekjempe korrupsjonen.

Nasjonalistisk retorikk. Regjeringen forsøker seg med en nasjonalistisk retorikk, samtidig som den forsøker å kvele enhver kritikk og opposisjon. Først var det riksrevisoren. Nylig gikk man til angrep på de frivillige organisasjonene, og kritiske medier frykter at Alemán snart hever pisen også over dem.

Det kan være vanskelig å forstå

den nicaraguanske regjeringens kurs. President Alemán og hans regjering skiller seg ganske visst ikke vesentlig fra andre latinamerikanske regimer hva korrupsjon og maktmisbruk angår. Men ingen regjering i Latin-Amerika har i samme grad fått utlandets søkelys rettet mot seg. Og ikke noe land på den vestlige halvkule er så avhengig av utenlandsk bistand. Internasjonale organisasjoner og institusjoner, EU, en rekke enkeltland som USA, Japan, Danmark, Sverige, Norge, Spania og Tyskland er de største bidragsyterne. Hvert år blir nærmere 500 millioner dollar overført til det lille mellomamerikanske landet.

Ekstremt forgjeldet. Uten bistanden ville landets økonomiske situasjon vært katastrofal. Utenlandsgjelden er på 6,5 milliarder dollar. Avdrag og renter sluker mesteparten av eksportinntektene. Derfor har Nicaragua satset mye på å bli anerkjent av IMF som et såkalt HIPC-land (Heavily Indebted Poor Country). Det kan på litt lengre sikt innebære en ettergivelse av mesteparten av utenlandsgjelden.

Da Nicaragua i september i fjor ble anerkjent som HIPC, benyttet president Alemán anledningen til å juble og feste. Han bebudet at landet innen ett år ville få ettergitt 80-90 prosent av gjelden sin, og påpekte at Nicaraguas nye status var en anerkjennelse av hans innsats for «å skape et stabilt grunnlag for en dynamisk gjenoppbygging og sosial forandring som er gjennomført til en meget høy sosial og politisk pris. Men det var en nødvendig politikk som hastet.» Det var en henvisning til den barske nedskjæringspolitikken som hans konservative regjering har gjennomført.

Utsatt gjeldslette. Men foreløpig er

gjeldsletten utsatt. Mye tyder på at den tidligst vil bli godkjent av de utenlandske kreditorene i 2001.

Samtidig er Nicaragua det minst attraktive landet i Mellom-Amerika for utenlandske investorer. Regjeringen regner optimistisk med at de utenlandske investeringene i år vil nå opp mot 400 millioner dollar.

De utenlandske donorenes kraftige kritikk av Nicaragua, den galopperende korrupsjonen (lokale økonomer anslår at president Alemán har økt sin formue med 900-1.000 prosent siden han tiltrådte for tre år siden) og manglende effektivitet og åpenhet i administrasjonen er med på å gjøre investorer tilbakeholdne. Nabolandet Honduras er like fattig, like plaget av korrupsjon og enda mer ødelagt av orkanen Mitch i november 1998. Men der stiger de utenlandske investeringene dobbelt så raskt som i Nicaragua.

Somozas sønn på besøk. Kanskje er det symptomatisk for forholdene i Nicaragua at sønnen til den styrte diktator Anastasio Somoza Debayle kommer på et kort besøk i Nicaragua. Unge Anastasio Somoza Portocarrero ble beryktet som leder for en spesiell enhet i Nasjonalgarden, som særlig jaktet på unge mennesker, som de torturerte og drepte.

Alemán er med sin regjeringsstil, sin forfølgelse av kritikere og politiske motstandere, og sin hemningsløse korrupsjon med på å bringe landet tilbake til Somoza-tiden. Forskjellen er at i dag er det et internasjonalt samfunn som reagerer og legger press på regjeringen. Så kanskje er ikke alt håp ute tross alt.

(Artikkelen har tidligere stått på trykk i den danske avisen Information.)

Jens Lohmann er dansk journalist og Latin-Amerikakjenner.

Blodig maktkamp i Nigeria

Gamle generaler utnytter motsetninger mellom kristne og muslimer

KADUNA (b-a): Kuttet er leget, arret er bare en smal, lys stripe mot den mørke huden. Men hugget pløyde dypt. Det skar av sener og muskler, slik at tre av Machel Peters fingre på høyre hånd er ubrukelige.

NIGERIA

• I NORD-NIGERIA: MATS LUNDEGÅRD

En av voldsmennene knakk også den venstre armen hans tvert av da han angrep han med en planke. Den blir bra igjen, sier legen. Men inntil videre er ikke Machel Peters i stand til å arbeide og han vet ikke hvordan han skal forsørge familien sin.

Han er ett av mange ofre for de omfattende opptøyene som har rystet en rekke byer nord i Nigeria denne vinteren og våren. I første fase var det de kristne som ble rammet, menn som Machel Peters. Senere har volden også rammet muslimer, til og med i de sørlige delene av landet. Enda en gang blusser konflikter mellom ulike religiøse grupper opp i det enorme landet i det vestlige Afrika. Vi har sett det før.

Verdslig maktkamp? Nja, ikke riktig. De blodige sammenstøtene i Kaduna og andre byer har en mer komplisert bakgrunn enn som så. Muligens handler konflikten om en mye mer påtagelig verdslig maktkamp.

Machel Peters hadde flaks som overlevde. Han lyktes i å redde sin seksårige sønn fra mobbens vrede. De rasende muslimene som jaget ham og sønnen lot seg ikke snakke til. De slo inn ytterdørene til Machel Peters og alle hans naboer. De plyndret hjemmene deres, tømte parafin på gulvet og tente på det de kunne. En sjuårig jente brant inne bare et kvartal fra der han bodde, hun var ett av mange hundre, kanskje tusenvis av dødsoffer.

Deltok ikke. «De forsøkte å tvinge meg til å sitere Koranen. Når jeg sa at jeg ikke kunne, kastet de seg over meg. En hogg etter meg med en machete. Første gangen traff han meg i hodet, men det var ikke så farlig. Andre hogg traff meg i armen...»

Machel Peters historie er langt fra enestående. Muslimer kan fortelle lignende historier om kristne overgripere. Både muslimer og kristne har opplevd å få sine hus brent ned. Både kirker og moskeer er blitt flammetes rov. Ofte er det helt uskyldige som rammes.

Machel Peters deltok heller ikke i marsjen som Kadunas kristne arrangerte i protest mot forslaget om å innføre sharia, koranlovene, i delstaten. Han hadde ikke tid til å være med. Det var først på veien hjem fra skolen, hvor han hadde hentet sønnen, at han forsto at Kaduna var forvandlet til en slagmark.

Sharia-domstoler. Sharia har vært gyldig som lov i Nigeria siden 1960, så lenge som landet har eksistert som selvstendig stat. Men de har utelukkende regulert sivile og private anliggender, og de har bare omfattet muslimene. Det har vært tvister mellom ektemaker, arveoppgjør og annen familierett som er avgjort av sharia-domstoler. Derimot har kriminalsaker alltid vært et anliggende for den sekulære nigerianske statens domstoler. I disse domstolenes statutter er det ikke utmålt

Lik og nedbrente hus, kirker og moskeer var resultatet av gatekampene i Kaduna i Nord-Nigeria i slutten av februar. Flere tusen nigerianere er drept i ulike opptøyer de siste månedene.

FOTO: SCANPIX/AP

Nigerias nye president Olusegun Obasanjo har bebudet kamp mot korrupsjonen og utfordrer gamle maktstrukturer.

FOTO: SCANPIX/EPA/AFP

noen straff for utøvelse av hekseri, og det er heller ikke noe krav at tyver skal lemlestes eller at utro kvinner skal stenes til døde.

Denne tilpassede rettspraksisen har i stor grad fungert. Kristne og muslimer har som regel levd i fred med hverandre. Vold mellom gruppene har forekommet nå og da, men det har aldri truet det store landets stabilitet slik som i dag.

Nå reises det nemlig krav om at sharia skal innføres. Som følge av dette heter det at kvinner skal anvises til egne plasser lengst bak i busen og at skolene skal segregeres. Den som bryter lovene, skal ubønnhørlig få sin «velfortjente» straff.

Hånden hugget av. I løpet av to måneder behandlet de lokale parlamentene i seks stater nord i Nigeria lovforslag som sikter mot å innføre denne samfunnsomveltende, nye ordningen. I Zamfara, en stat vest for Kaduna, ble reformene raskt gjennomført og i dag gjelder sharia. En mann som ble dømt for å ha stjålet ei ku, fikk i midten av mars høyre hånd hugget av. Den religiøse domstolen dømte i kraft av sin nye og utvidede myndighet.

Den store flommen av reformer har likevel ikke kommet ennå, siden de kristne i Kaduna har protestert. De gjennomførte en marsj den 21. februar for å markere sin misnøye. Manifestasjonen provoserte byens muslimer og konfrontasjonen mellom de religiøse gruppene utartet seg snart til blodige sammenstøt. Det tok tre dager før politiet og de militære kunne samle seg til å gripe inn og stoppe blodbadet. På det tidspunktet var hundrevis av kirker og moskeer satt i brann og butikker, basarer og private hjem var blitt plyndret og ødelagt.

Et verdslig maktspill. Det er ingen på stedet som tror at katastrofen bare er en opptrapping av de tradisjonelle motsetningene mellom muslimer og kristne i delstaten. Man ser uten unntak på urolighetene som et resultat av et høyst verdslig maktspill. Politiske aktører har valgt å utnytte spenninger mellom kristne og muslimer, og den store majoritetens forferdelige fattigdom. Det handler om makthavere som synes at de har tapt innflytelse siden Nigeria forsøksvis har innført demokrati etter tiår med militært vanstyre.

– Vi snakker om mennesker som har beriket seg selv gjennom korrupsjon og maktmisbruk under mange år med militærdiktatur, sier den katolske erkebiskopen Peter Jatau i Kaduna. De har kjent marken gyngende under føttene etter som demokratiet er blitt styrket i landet.

Utfordrer generalene. Nigeria som er blitt styrt av de militære helt siden 1966 (med unntak av to episodiske forsøk med sivil styre i 1976 og 1993), har de siste ti månedene blitt ledet av en folkevalgt president, den tidligere generalen Olusegun Obasanjo. I løpet av den korte tiden han har sittet ved makten har han utfordret en lang rekke gamle kollegaer, blant annet gjennom å utlyse et formelig korstog mot korrupsjon og vanstyre.

Det handler om makthavere som synes at de har tapt innflytelse siden Nigeria forsøksvis har innført demokrati – etter tiår med militært vanstyre.

Mats Lundegård er svensk frilansjournalist med base i Sør-Afrika.

– De militære som har dominert maktstrukturene i Nigeria og de sivile, som har opptrådt i kompaniskap med dem, har i stor utstrekning kommet fra provinsene i de nordlige delene av det såkalte mellombeltet, sier erkebiskop Jatau. Majoriteten av dem har vært muslimer.

De kan i dag ikke se Obasanjo som noe annet enn en forræder. Han har ikke bare forskjøvet maktens sentrum til landets sørlige deler og til kristne politikere der. Han har også sveket de tradisjonelle makthaverne, de fleste generaler som han selv. De trodde at de kunne stole på han. At alt skulle bli ved det gamle. Men han mener alvor når han snakker om en nyordning i landet.

Venter i spenning. Erkebiskop Jtaus analyse går igjen i de fleste samtaler vi har hatt under de ti dagene vi har vært i Nigeria. Gang på gang får vi vite at sammenstøtene mellom kristne og muslimer, fremfor alt i Kaduna, har vært tilsiktet for å diskreditere og destabilisere Nigerias nye, demokratiske regime. En gammel ordning, så uendelig lønnsom for den gamle eliten, skulle kunne gjenopprettes.

I dag er det rolig i Kaduna. Mennesker rydder i brente ruiner og sorterer sine opprevne liv. De har begravd sine døde. Mange av de kristne som flyktet da urolighetene stod på som verst har kommet tilbake. Det daglige livet går omtrent som normalt. Den føderale regjeringen har oppfordret de delstatsmyndighetene her og på andre steder i nord om å fryse all håndtering av sharia-lovgivningen inntil videre.

Nigeria avventer. Ingen vet hva som skal skje. De grunnleggende konfliktene er ikke løst. Ennå gjenstår det endelige oppgjøret mellom et gammelt etablissement av gjennomkorruperte militære og sivile og en valgt president som kanskje mener alvor med sine uttalelser om virkelig politisk fornyelse.

Mottakeransvar og politiske realiteter

AV TOVE STRAND,
DIREKTØR I NORAD.

DEBATT

THOR LARSEN har utvilsomt rett når han i Bistandsaktuelt nr. 1/2000 påpeker at det kan være stor forskjell på hva lokale myndigheter prioriterer og hvilke tiltak NORAD mener må til for å bekjempe fattigdom i samarbeidslandene. Dette rokker likevel ikke ved prinsippet om at mottakeransvar og mottakers eierskap til prioriteringer og løsninger er helt nødvendig om det skal skje varige positive forandringer.

Vi, det vil si giverne, kan ikke overta rollen til valgte politikere i andre land. Dette har ikke bare med respekt og mandat å gjøre. Det kan også begrunnes med forskningsbasert kunnskap og evaluering. Det er nok av eksempler på givere som – med de beste hensikter – har forsøkt å utvikle fattige land utenfra. Uten å klare det.

Derfor ser vi også at erkjennelsen om mottakeransvarets betydning slår gjennom med økende tyngde hos flere og flere givere. Blant annet sies det i Verdensbankens årsrapport for 1999: «Policy reforms and institutional development cannot be imported or imposed: without domestic ownership, reforms and investments are not sustainable». Men det legges til at: «successful development requires partnerships among government, local communities, the private sector, civil society and development agencies».

Og det er dette siste vi forsøker på ved å føre en aktiv dialog med mottakerlandets myndigheter om fattigdomsbekjempelse; om demokratisk utvikling, menneskerettigheter, likestilling, godt styresett og sist men ikke minst: hvordan skape bærekraftig økonomisk vekst og sikre en rimelig fordeling av denne. Ved å sette dette på dagsorden – sammen med andre givere – tror vi mottakerlandenes myndigheter over tid vil utvikle holdninger og arbeidsformer som er til beste for landene selv og den fattige del av befolkningen. Vi kombinerer for øvrig dialogen med støtte til det sivile samfunn – både organisasjoner og institusjoner – som over tid kan bli pådrivere

Dialog om demokratisk utvikling er blant de kompliserte spørsmål i en mottakerorientert bistandsstrategi. Bildet er fra politiske optøyer i Nepal i 1990.

FOTO: OLE BERNT FRØSHAUG

debatt

Det er nok av eksempler på givere som – med de beste hensikter – har forsøkt å utvikle fattige land utenfra. Uten å klare det.

Tidligere innlegg i debatten om mottakeransvar:

Thor Larsen, b-a 1/2000.
Oddvar Smukkestad, b-a 2/2000.

for en bedre utvikling gjennom kunnskap, engasjement og tyngde.

I DEN SENERE TID har dialogen om fattigdomsbekjempelse fått en mer strukturert form ved at mottakerlandet selv utvikler en strategi for en samordnet bruk av bistanden. Slike strategier kan enten være initiert av landet selv (eks. Tanzania Assistance Strategy) eller etter initiativ fra giverne gjennom konseptet Comprehensive Development Framework (CDF). Målet må være at landene selv utvikler en strategi for fattigdomsbekjempelse og at denne så danner utgangspunktet for dialogen og for bistandsinnsatsen for hvert enkelt av giverlandene.

Et annet nytt trekk i bildet er den økende forståelse av at utviklingen i et land må sees i en helhet. Offentlig sektor må sees i sammenheng med utviklingen i privat sektor og i det sivile samfunn. Dette vil

– som Thor Larsen sier – prege NORADs arbeidsform framover, og i prosjekt NORAD 2000 ser vi på de konsekvenser denne endrete tilnærmingen vil ha for organisering, arbeidsform og krav til kompetanse framover. Dette er også tema som ligger langt fremme i dialogen mellom givere og mottagere og som vil bli fanget opp mer systematisk innenfor rammen av CDF.

VEKTLEGGINGEN AV dialogen som et sentralt virkemiddel er et uttrykk for vår erkjennelse av at prinsippet om at mottakeransvar ikke fritar oss for et ansvar. Men svaret er ikke å velge bort myndighetene som partner. Vi må tvert imot forsøke å påvirke deres arbeid med rammevilkår og politiske prioriteringer. Samtidig bør vi bidra med bistand gjennom frivillige organisasjoner.

Men også her er det fallgruver. Det er mange eksempler på organisasjoner som har liten eller ingen forankring lokalt og som forsvinner den dagen bistandsmidlene opphø-

rer. Også her kreves med andre ord kunnskap og bevissthet. I NORAD vil vi også satse mer for å bidra til verdiskapende aktiviteter i samarbeidslandene. Men også i dette arbeidet er det nødvendig med bevisst innsats fra offentlig sektor – altså myndighetene – for å få til en utvikling av landets næringsliv.

Nå kan ikke dialog kompensere for alle svakheter hos mottaker. Den kan heller ikke pågå i evigheter uten at vi registrerer bedring i styresett og i andre forutsetninger for en bedre utvikling. Det må nødvendigvis være en grense for hva slags regime Norge velger som samarbeidspartner. I noen land er rammevilkårene for bistand slik at det er rimelig å vurdere støtten omfang og innretning. Det er Stortinget som fastsetter hvilke land Norge skal samarbeide med. NORAD bør kunne gi et forbedret underlag for de valg som må gjøres av de politiske myndigheter både i forhold til nye land og i forhold til om det er meningsfullt å fortsette i et land. Men vi må akseptere at i de land vi velger å samarbeide med, vil forholdene ofte være mangelfulle. Ofte er det jo derfor det er så utrolig mange fattige mennesker i disse landene.

Noen av de viktige nye utviklingstrekkene innen bistandsverden dreier seg altså om økt vekt på mottakeransvar, akseptable rammevilkår, bedre samordning mellom giverne og en mer omfattende og strukturert dialog med mottaker der fattigdomsbekjempelse står sentralt. Om dette vil gi de forventede resultater vil bl.a. avhenge av tre viktige forhold: at giverne ikke faller for fristelsen til enda større dominans gjennom utvidet dialog og den økte satsing på samfinansierte sektorprogrammer, at det enkelte mottakerland mobiliserer et genuint og forpliktende engasjement i kampen mot fattigdom og at vi tenker langsiktig – utvikling tar tid!

Tove Strand er direktør i NORAD.

FOTO: ARKIV

Mottakerorientering – dogme og ønsketenkning?

AV JOHAN KR. MEYER

DEBATT

DEN SISTE TIDEN har prinsippet om mottakerorientering blitt stadig sterkere befestet i NORADs gjennomføring av utviklingssamarbeidet. Det kan nok delvis skyldes den forrige regjeringens politiske vektlegging. Men like mye skyldes det kanskje at NORAD synes overbevist om prinsippets fortreffelighet. Og det er vanskelig å være uenig – i teorien. Det er bare det at teori og virkelighet ofte fortoner seg forskjellig – og kanskje spesielt i utviklingsland.

Det er denne diskusjonen Thor S. Larsen, NORAGRIC, ønsket å ta i Bistandsaktuelt nr. 1/2000, og som Oddvar Smukkestad etterlyste reaksjoner på i forrige utgave. Selv har jeg gjort meg visse refleksjoner på bakgrunn av arbeid i utviklingsland og som ansatt hos Riksantikvaren, med ansvar for samarbeidet med bl.a. NORAD. Min frykt er at prinsippet om mottakeransvar – hvis det føres linjen ut – lett kan gli over i ansvarsfraskrivelse og manglende prioritering og styring fra norsk side. På kulturminneområdet har man

debatt

Prinsippet om mottakeransvar – hvis det føres linjen ut – lett kan gli over i ansvarsfraskrivelse og manglende prioritering og styring fra norsk side.

gode politiske føringer for utviklingssamarbeid. I Utenriksdepartementets «Strategi for miljørettet bistand» er dette omtalt som en av fire prioriterte tema. Likeledes er det høyt oppe i «Politiske prioriteringer 1998 - 2001». I dette ligger erkjennelsen av at det er viktig å ta vare på kulturminnene som en ikke-fornybar ressurs og som en kilde til kunnskap, identitet og opplevelse. Når man dessuten, som følge av den såkalte Kjørven/Øgrey-rapporten i fjor fikk etablert ordninger med at miljødirektoratene skulle være fagsentre for NORAD på sine respektive fagområder, så burde forholdene ligge godt til rette for at politikken gjennomføres.

Men hva skjer? Svært lite. Enting er at Riksantikvaren får minimalt med midler til å bygge opp den bistandsfaglige kompetansen og det nettverket som trengs for å innfri fagsenter-rollen. Verre er det at det knapt finnes prosjekter å vise til hvor kulturminner i utviklingsland

ivaretas som følge av norsk bistand. Dette til tross for at kulturminnene står under et konstant press – truet av forvitring eller rasering i forbindelse med utbyggingsprosjekter eller plyndring og ulovlig eksport til utenlandske samlere. Og dette til tross for at kulturminnemyndighetene, spesielt i afrikanske land, tilkjenner et sterkt behov for og ønske om bistand.

Hvorfor det ikke skjer noe? Den forklaringen man får i NORAD vil vanligvis være at dette ikke er prioritert i mottakerlandene. Forståelig vil mange mene, siden de fattigste landene kanskje har andre og mer akutte behov. Men mottakers svar avhenger av hvem man spør og hvordan giver formulerer spørsmålet.

I et stat-til-stat-samarbeid er det regjeringene som kommuniserer, med Finansdepartementet i mottakerlandet som en særlig sentral aktør. Med den tvilsomme politiske plattform mange regjeringer i utviklingsland har, kan man spørre seg hvor demokratisk og rettferdig prioriteringene vil være. Ofte representerer regjeringene en etnisk gruppe,

med den følge at andre etniske grupper blir ignorert. Neglisjering eller favorisering av kulturminner vil i et slikt perspektiv kunne sees som politisk kamp om historisk herredømme. Kravet til sentralt planlagt og koordinert opptreden fra mottakerlandene kan også føre til at de uten talerør stenges ute, fordi kontaktflaten mellom giver og mottaker snevres inn og prosessen blir ugjennskuelig for alle andre enn et fåtall byråkrater og politikere. Det gir rom for en stor grad av skjønn og ikke så rent lite maktkonsentrasjon.

For NORAD, som hanskes med slike prosesser til daglig, må dette være et dilemma og en krevende balansegang. På den ene side å skulle leve opp til mottakerorienteringen og på den andre siden innfri norske krav og målsettinger for bistanden. Jo lenger man fører prinsippet om mottakeransvar, jo mindre blir andre vedtatte mål og prinsipper verdt. Og hvem skal så stå til rette når disse ikke innfris?

Johan Kr. Meyer er seksjonssjef hos Riksantikvaren.

- Jeg heter Peace, intet annet!

AV SYLVIA JUUKO, KAMPALA

20 år gamle Peace Byamugisha blir ganske lang i maska og litt sur når noen kaller henne Kamubari. Det er ikke hennes kjæle navn, men et tradisjonelt ugandisk navn hun har fått av sin bestemor. At Peace finner seg mer til rette med sitt vestlige døpenavn enn et tradisjonelt lokalt navn, sier sitt om hvilken innflytelse misjonærene har hatt i Uganda og andre afrikanske land.

Kamubari betyr egentlig «danser», og det er ikke et uvanlig navn i byen Bushenyi i sørvestre Uganda, der min unge venninne bor. Alle de tradisjonelle navnene har en betydning, ofte knyttet til håp og ambisjoner om barnets framtid. Det har vel egentlig mange av de engelske døpenavnene også. Peace (fred) er et eksempel på et navn med innebygget forventning og ønske. Sikkert ikke noe førstevalg av navn blant moderne engelske og amerikanske familier, men et naturlig valg i et afrikansk land som i de siste tiår mer enn noe annet har lengtet etter nettopp fred.

Bruken av navn i Uganda er et eksempel på hvordan vi har blitt påvirket av de kristne misjonærene. Samtidig illustrerer det hvordan vi anvender den kristne kulturarv på vår egen måte, og ofte tenker parallelt mellom kristen og tradisjonell kultur.

Misjonærene representerer en kulturarv i Uganda. De første misjonærene som kom til landet var en gruppe protestantiske misjonærer, ledet av Fader Smith. De kom med skip til Mombasa i Kenya i 1877, og ga seg i vei til kongedømmet Buganda, som i dag er det sentrale Uganda med hovedstaden Kampala.

Misjonærene ville forandre menneskene i Uganda. Mine forfedre ble utsatt for hardt press for å vente seg

Unge kvinner på landsbygda i Uganda foretrekker kristne døpenavn med engelsk klang.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

til Gud - misjonærenes gud. Det viktigste symbol for omvendelsen var dåpen. Selvsagt skulle det være gode, kristne navn. Ikke tradisjonelle navn, som symboliserte vantro, villskap og mangel på opplysning. Navn som Kamubari ble mer og mer sjeldne, og holdningen til de tradisjonelle navnene ble negativ. Misjonærene la ikke fingrene i mellom i beskrivelsen av de tradisjonelle navnene som rent ut hedenske.

Får ei jente navnet Kamubari i dag, vil hun oppfatte seg selv som det mest uheldige menneske i verden. Hun vil bli ertet kontinuerlig på skolen, og hele byen vil le av henne. Så det er ingen grunn til å reise pekefingeren mot 20 år gamle Kamubari, som for alt i verden vil høre navnet Peace når noen roper etter henne. Peace er kult, Kamubari er ikke-kult.

Alle unge vil selvsagt være kule, og de som drasser rundt på tradisjonelle navn forsøker alt de kan å

finne vestlige navn som står i stil med deres image og modernitet. Jeg kjente en gang Nakayima Lugalambi som i dag ikke vil kalles for annet enn Rose Brenda. Mine bekjente i musikkbransjen, før kjent som Baguma og Ogwal, går nå under navnene Shanks Vividi og Menton Summer.

Men ikke alt har gått slik misjonærene ville det. Det roper stadig etter en økt kulturell afrikanisering, både i Uganda og resten av kontinentet. Igjen har navn både på steder og mennesker en sentral symbolverdi. Det er særlig ivrige pan-afrikanere som krever at de tradisjonelle navnene skal brukes til fordel for de vestlige. Mektige politikere legger også press på offentlige personer om å bruke sine tradisjonelle navn. Nyhetsredaktøren i den regjeringstro avisen The New Vision gikk under navnet Saverino, helt til han en dag fikk en sint

Får ei jente navnet Kamubari i dag, vil hun oppfatte seg selv som det mest uheldige menneske i verden.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

telefon fra en tidligere minister. Etter den dag har han aldri signert artiklene sine med annet enn Kahinda Otafiire.

Avisene i Uganda vet godt hvem av de nasjonale makt- og myndighetspersonene som er tilhengere av å bruke tradisjonelle navn, og dette er også kjent i det politiske miljøet. Derfor rammer det ekstra hardt, både på trykk og i muntlig debatt, å bruke det engelske navnet på en politisk motstander som gjør alt han kan for å øke bruken av tradisjonelle navn.

Det paradoksale er at de tradisjonsbevisste pan-afrikanerne som sverger til bruken av tradisjonelle navn, ofte er blant dem som har mest å takke misjonærene for - gjennom generasjoner.

De er de med best utdanning og tilgang til det beste helsestell som normalt utgjør den tradisjonsbevisste eliten. I de fleste tilfeller har de misjonærene å takke for sin gode utdanning og sunne helsetilstand. De har gått på toppskoler i misjonærenes regi og fått vaksiner av hvite søstre på de beste helsestasjonene. Kanskje takker de fortsatt misjonærene i sitt indre, men de kjemper en hard kamp mot de kristne døpenavnene.

Sylvia Juuko er journalist i avisen The Monitor i Kampala. Hun er korrespondent for tidsskriftet Mango, utgitt av Norsk Fredskorpssamband.

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Folket bak tebuskene

AV SVEN ERIK SVENDSEN

I mange år har den blodige konflikten i nord og øst på Sri Lanka fått stor oppmerksomhet, og den internasjonale bistanden til landet har hatt preg av kortsiktige tiltak for å avhjelpe nød forårsaket av krigshandlinger. Etter hvert er det håp om at en mer planmessig gjenoppbygging av krigsområdene kan komme i gang. Da vil forhåpentligvis befolkningen i plantasesektoren – en fattig befolkningsgruppe som teller rundt 800.000 mennesker – etterhvert komme mer i fokus som målgruppe i utviklings- og bistandssammenheng.

Plantasjenæringen står foran en usikker framtid i Sri Lanka, og kan bli et nytt konfliktområde. Prisene på te på verdensmarkedet svinger og konkurransen er stor. Det virker som om mulighetene for å rasjonalisere selve driften av plantasjene er små, og bransjen har vent seg til en arbeidsstokk med tamilsk bakgrunn som bokstavelig talt er bundet til arbeidsplassen. Men demokratiseringen av samfunnet fører til at arbeidskraften også her sannsynligvis blir mer labil. Urbanisering og økt utdanning fører til at ungdommen på plantasjene nå for første gang vil komme til å flytte ut. Samtidig vil befolkningen på landsbygda omkring – for det meste sinesere og ikke tamiler – etterhvert i større grad begynne å arbeide der. Dette reiser betydelige utfordringer som i tillegg til de nærings- og velferdsmessige, også kan bli av politisk og etnisk art.

Fra midten av 1800-tallet drev britene plantasjevirkomheten som en del av den koloniale utbyggingen av Sri Lanka, eller Ceylon som øya het da. Det er teen som alltid har vært – og fremdeles er – viktigst og mest kjent, men det blir også dyrket gummi og kokosnøtter. Største delen av arbeidskraften på plantasjene er lavkaste tamiler importert fra Sør-India. Plantasjene ligger i hovedsak inne i høylandet av øya, og tidligere ble det dyrket kaffe i disse områdene. Men ettersom en etter en tid fikk problemer med dette gikk en over til tedyrking. Te er en plante som må plukkes og behandles året rundt og ikke i sesonger som kaffe, og det oppsto et behov for en permanent arbeidskraft. Den hented eierne av ulike årsaker fra Sør-India, og nå regner en med at befolkningsgruppen av indisk herkomst er på over 800.000 individer.

Plantasjedriften ble etter frigjøringen av Sri Lanka nasjonalisert, og te forble lenge landets største eksportprodukt. Imidlertid førte statsdrift, byråkratisering, etterhvert fallende priser og reduserte inntekter for staten og krav om markedstilpassning til en diskusjon om omorganisering av bransjen utover i 1980-åra. Privatisering og salg startet for 5 år siden og nå er de fleste plantasjene overtatt av private selskaper som i alle fall i prinsippet har nasjonale eiere.

Fram til privatiseringen ble plantasjene drevet nærmest som militærleire av britene, og de tok praktisk talt hand om arbeidernes liv fra fødsel til død. Leveforholdene var uverdige og arbeiderne hadde få rettigheter. Imidlertid hadde de – i motsetning til mesteparten av menneskene på den omkringliggende landsbygda – betalt arbeid, selv om lønna var meget beskjeden. Arbeidsforholdet omfattet så godt som hele den voksne befolkningen, ettersom

Familiene på plantasjene er nå på over fem personer gjennomsnittlig, som oftest i tre generasjoner, og de bor fremdeles på ett rom.

FOTO: SVEND ERIK SVENDSEN

kronikk

Nederlandsk og norsk bistand har støttet disse tiltakene, og fra 1991 er det oppført noen få nye boenheter basert på egeninnsats, vesentlig som pilotprosjekter.

kvinnene plukket teen og mennene arbeidet som formenn og i fabrikkene med behandlingen. Først i midten av 1980-åra ble deres sivile status avklart gjennom en avtale mellom regjeringene i India og Sri Lanka. De fleste plantasjetamilene – eller indiske tamiler som de også kalles – fikk lankesisk statsborgerskap, men noen ble som en del av denne avtalen faktisk «repatriert» til India. Vanlige sivile rettigheter er nå i prinsippet også sikret denne gruppen, men fremdeles mangler mange identitetskort – noe som for øyeblikket er helt nødvendig for å kunne bevege seg i landet. Dette blir hevdet å ha rene byråkratiske årsaker. Men i praksis er det, som en følge av boforholdene, fremdeles på de fleste måter en meget sterk binding av arbeiderne til arbeidsplassen.

Nå er det som kjent unntakstilstand i landet, og denne blir begrunnet med å få kontroll over den tamilske opprørsbevegelsen – LTTE eller de tamilske tigrene – nord og øst i landet. Men striden som har pågått siden 1983 og selve unntakstilstanden, går selv sagt også i stor grad utover plantasjetamilene. Det er ingenting som tyder på at de deltar aktivt i konflikten, selv om det lenge har blitt påstått at LTTE utnytter misnøyen i disse områdene for rekruttering, og at de bruker plantasjene som skjulesteder foran og etter aksjoner i hovedstadsområdet.

I den 100-årsperioden som importen av arbeidskraft foregikk ble det også bygget boliger, førskoler, skoler og helsestasjoner i tillegg til fabrikker. Boligene var brakkelignende bygninger eller «line-rooms» bygget meget rasjonelt og enkelt av dårlig brent teglsten. De bestod av lange rekker med små rom på 12 kvadratmeter for hver familie. De var meget enkelt utstyr og uten sanitære innretninger. Naturlig nok var det av produksjons- og effektivitets-hensyn også fysisk sett meget tett kontakt mellom bolig og arbeidsplass. I tillegg ble disse små arbeiderbosettingene anlagt som isolerte enheter og ofte plassert langt fra nærmeste lokalsamfunn.

Sven Erik Svendsen er professor i boligplanlegging på NTNU. Han har tidligere bodd i Sri Lanka og har nylig vært tilbake i landet for Norske boligbyggelags landsforbund (NBBL).

Familiene på plantasjene er nå på over fem personer gjennomsnittlig, som oftest i tre generasjoner, og de bor fremdeles på ett rom. De fleste enhetene har etter hvert fått et improvisert kjøkken på en overbygget inngangsterrasse og det er de fleste steder bygget felles latriner i tilknytning til boligene. Enkelte steder er det også foretatt mindre bygningsmessige tiltak som utvidelser og utbedring av tak. En mindre del av denne boligmassen er av byggetekniske årsaker og forsømt ettersom enten revet eller har rett og slett rast sammen, og det har til nå foregått lite planmessig forbedring og fornying utover et rent nødtørftig vedlikehold. En regner med at denne bygningsmassen nå totalt består av over 100.000 boligenheter.

I forbindelse med privatiseringen av bransjen ble boligene etter et politisk vedtak overlatt arbeiderne i fellesskap. Ansvaret for omorganisering og velferdstiltak, er gitt til et statlig selskap eller en «trust». De tiltakene innen skole- og helsesektoren som plantasjene tidligere drev skal som en del av nyordningen overtas av lokale myndigheter. I de politiske vedtakene lå det løfter om vesentlige forbedringer av boligforholdene, og dersom de blir gjennomført vil det medføre en betydelig standardøkning. Plantasjearbeidere ble i denne sammenheng også lovet arealer i bo-miljøet hvor de kunne dyrke frukt og grønnsaker, noe som nødvendigvis bare kan løses i en planmessig sammenheng ettersom det er knapphet på dyrkbare arealer i dette meget kupert landskapet. Det er opprettet boligkooperativer på flere av plantasjene som skal sikre overgangen av eierskapet og for å gjennomføre en helt nødvendig utbedringsprosess, samt ta ansvaret for bygging av nye boenheter. Nederlandsk og norsk bistand har støttet disse tiltakene, og fra 1991 er det oppført noen få nye boenheter basert på egeninnsats, vesentlig som pilotprosjekter.

Behovet for tiltak på ulike nivåer er åpenbar i denne sektoren, og det er meningen at forbedringene framover skal foregå i regi av kooperativene med støtte fra staten gjennom ulike ordninger,

fra bistandsorganisasjoner og fra næringen selv. Det kan tenkes forskjellige former for bistand. Boligsektoren er komplisert, men gir samtidig mange muligheter. Det vil si at det burde ligge til rette for støtte innen finansiering med låne- og spareordninger, til organisasjonsmessig utvikling av demokratiske samvirkeformer og for eksempel til planlegging av mer bærekraftige små lokalsamfunn i kombinasjon av eksisterende boliger i forbedret utgave og nybygde enheter. Utvikling av planleggingsformer og boligtyper som egner seg for medvirkning og egeninnsats kan også være meget aktuelt.

Det er tradisjoner for samvirke innen kjøp, salg og markedsføring i Sri Lanka, men ikke for felles eierskap. Boligkooperativene på plantasjene vil sannsynligvis mest hensiktsmessig kunne fungere godt i en overgangsperiode – altså fra bedriftseide til privateide boliger. Kooperativene som er opprettet kan for såvidt ikke ennå regnes som velfungerende og demokratiske medlemsorganisasjoner, i det ofte den lokale driftslederen nå fungerer som styreleder og i praksis tar de fleste avgjørelsene. Medlemmene – altså de tamilske arbeiderne – som gjennom generasjoner er umyndiggjort av plantasjeeiere og myndigheter har fremdeles reelt sett små muligheter for å gjøre seg gjeldene og hevde sine synspunkter i slike sammenhenger.

Selv om det til nå ikke har vært vanlig kan boligen godt bli et strategisk utgangspunkt for en velferdutvikling i en utsatt og spesiell sektor som denne. Dersom en ønsker å bruke boligen i en slik sammenheng – altså som en endringsagent – er det helt nødvendig å se på boligutvikling som prosess mer enn som leveranse av produkter. Boligsektoren kan bli viktig for institusjonsutvikling, spesielt av mer demokratiske organisasjoner for drift og forvaltning og for lokalsamfunnsutvikling; og som en måte å nærme seg de politiske og etniske motsetningene som helt opplagt vil følge utviklingen i denne delen av landet.

Liberias mor

AV TORILD SKARD

VEST-AFRIKA

Hun er den første og hittil eneste kvinnen som er blitt statsoverhode i et afrikansk land, og hun ble det under krisen i Liberia, fra august 1996 til august 1997.

- Det kom helt uventet på meg, forteller Ruth Sando Perry. Etter at borgerkrigen brøt ut i Liberia i 1989, var jeg ikke politisk aktiv i det hele tatt. Jeg holdt meg hjemme og forsøkte å overleve som best jeg kunne med barna mine og familien.

Hun ser ikke ut som en tøff politiker, heller, når jeg treffer henne i Oslo i forbindelse med et møte. En 60 år gammel dame med briller og knute i nakken. Hun minner mest om en koselig bestemor. Hun er også mor til sju og begynte sin karriere som lærerinne. Men da mannen engasjerte seg i politikk, tok hun seg av valgkampen hans og prøvde å få kvinnene til å stemme på han.

- Slik lærte jeg mye om politikk, sier Ruth Perry, men jeg stilte ikke til valg selv før mannen min døde i 1985. Jeg arbeidet i Chase Manhattan Bank i Monrovia den gangen, og Enhetspartiet ba meg stille som senator fra hjemdistriktet mitt, Grand Cape Mount County. Det var ingen opposisjon i partiet, så jeg ble valgt. I senatet var jeg med i ulike komiteer, arbeidet med spørsmål vedrørende kvinner og barn, til krigen satte en stopper for det hele i 1990.

- Hvordan gikk det til at du ble statsoverhode?

- Borgerkrigen hadde vart i mange år, og forholdene var forferdelige. Halvparten av befolkningen var fordrevet fra sine hjem, og mer enn 150 000 var drept, for det meste sivile. Det Vestafrikanske Økonomiske Fellesskap ECOWAS forsøkte å få de krigførende fraksjonene til å inngå fredsavtale, og i 1996 så det endelig ut til å lykkes. Men da måtte den sittende presidenten i statsrådet erstattes med en nøytral person. Mange ble foreslått, men det var alltid en fraksjon som nedla veto. Jeg hadde ikke støttet noen fraksjon eller deltatt i konflikten, så jeg ble god tatt.

- De tok meg med i fredsdelegasjonen til Abuja i Nigeria, men jeg skjønnte ikke hvorfor. Jeg hadde lagt meg på hotellrommet for å hvile da de ringte etter meg. Jeg gikk ned i morgenkåpe og tøfler, med oppsatt hår, for jeg visste ikke at jeg skulle noe sted. De tok meg i all hast med i en bil, og stor var min forskrekkelse da jeg plutselig befant meg i en svær sal foran alle utenriksministrene og ikke var skikkelig kledd, en gang! Jeg ble tatt inn i et siderom og bedt om å bli president.

Ruth Sando Perry – den hittil eneste kvinne som har vært statsoverhode i et afrikansk land. FOTO: SCANPIX

møter med mennesker

Skriv til oss om **dine** erfaringer, **dine** historier, **dine** møter med mennesker i andre kulturer. Maks. lengde cirka 70 linjer. (Bidrag som brukes blir honorert.)

- Jeg korset meg, og de sa: «Som en mor. Ta oss som dine barn, og vi vil samarbeide.» Jeg svarte: «Noen mødre er overbærende og noen strenge. Jeg hører til de siste. Jeg elsker mine barn, men jeg tukter dem. Dersom krigen skal slutte, må dere samarbeide med meg.» Alle lovet å gjøre det, og da sa jeg ja. Det stod om fred og stabilitet for landet.

- Men det var ingen enkel oppgave du var pålagt?

- Nei, det var svært vanskelig, sukker Ruth Perry, og jeg var ofte frustrert og ydmyket. Jeg måtte være smidig, men samtidig fast. Det var hemmelige angrep, og det kom til skuddveksling i statsrådskontorene.

- Jeg appellerte om disiplin og fred over radioen og fortsatte arbeidet selv om det så forferdelig ut med blod overalt i kontorene. Fredsprosessen måtte opprettholdes, og de vestafrikanske styrkene ECOMOG hjalp til å sikre ro og orden. De krigførende fraksjonene skulle avvæpnes, folks dagligliv skulle komme i gang, internt fordrevne og flyktninger skulle ut av leirene og det skulle organiseres presidentvalg i juli 1997. Jeg samlet sammen kvinnene og ba om hjelp. En kvinnelig leder for et land i konflikt var en utfordring til kvinnekjønnnet. Og hvis kvinnene gikk sammen, kunne de kanskje redde landet?

- Jeg reiste mye rundt i Liberia, mobiliserte kvinnene, appellerte til ungdommene om å levere inn våpnene sine, og fikk vann og kjeks og bærbar radioer fra forretningslivet

til de som ble demobilisert. Frivillige organisasjoner engasjerte seg i gjenoppbyggingen. Jeg dro til USA og fikk klær, medisiner og skolemateriell. Jeg har arbeidet med unge og gamle tidligere, jeg er en god rådgiver og har sunt folkevett. Jeg fikk ikke stort i lønn, men jeg hadde heldigvis litt inntekt fra min egen eiendom.

- Og presidentvalget i 1997 gikk bra?

- Vi fikk til 70 prosent avvæpning. Jeg gikk aktivt ut og ba folk stemme, og det gikk fredelig for seg. Ingen krise. De internasjonale observatørene sa ting hadde gått korrekt for seg. Ifølge fredsavtalen kunne jeg ikke stille til valg. En annen kvinne stilte, men hun fikk svært få stemmer. Charles Taylor oppnådde 75 prosent og ble president, mens jeg gikk av.

- Siden har jeg etablert min egen organisasjon for utvikling, Perry Center, i Liberia og deltar i kvinneorganisasjonenes arbeid. Jeg er også engasjert i fredsbestrebelse rundt om i Afrika. Når det gjelder Liberia, må ikke det internasjonale samfunnet tro at alle problemene i forbindelse med utvikling, fred og menneskerettigheter er løst, bare fordi det er holdt valg. Et land som Liberia må ikke bli glemt. Det er ikke bare behov for nødhjelp. Det internasjonale samfunnet må følge med i et konfliktland som Liberia og hjelpe til å sikre at alt går bra.

Torild Skard er spesialrådgiver i Utenriksdepartementet og tidligere regiondirektør for Unicef i Vest- og Sentral-Afrika.

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: FRA INTERNETT

1. Hvem er dette?
2. Hvilket land i verden yter mest i bistand i forhold til sitt lands BNP?
3. Når pleier Nasjonalregnskapet å legges fram for Stortinget?
4. I 1990 ble all norsk bistand og øvrig norsk virksomhet plutselig uønsket i et samarbeidsland i Afrika. Hvilket land var det og hva var foranledningen til hendelsen?
5. Hvor mange har reist ut med Det norske fredskorps i perioden 1963-2000?
6. Hvilken FN-organisasjon har hovedsete i Roma?
7. Hvilket monarki i Asia mottar norsk bistand?
8. Hvilket afrikansk fotballag fikk best plassering under VM i fotball i 1998?
9. Nevn minst 6 medlemsland i OPEC.
10. Hva heter presidenten i Zambia?
11. Hva er det nye navnet på Burma?
12. Hva er Nicaraguas største eksportartikkel?
13. Hvor er Lilongwe?
14. I hvilket land kan en si at Nilen har sin kilde?
15. Hva står forkortelsen HIV for?
16. Hvor har WTO hovedsete?
17. Hvilke ansvarsområder har de tre spesialrådene i Utenriksdepartementet?
18. Hva betyr egentlig ordet «intifada»?
19. Hvem var Christian Michelsen?
20. Hva heter hovedstaden i Sør-Afrika?

Spørrespalten er denne gang laget av Tone Linn Sørensen.

Svarene finner du på side 27.

Nyttig bok om Kinas byråkrati

• AV ODDVAR LIND

Adri har jeg opplevd maken til dans rundt byråkratene, sier en nederlandsk forretningsmann i forordet til boka «DE NYE MANDARINER». Boka er skrevet av Gunnar Mathisen som har vært miljøråd ved den norske ambassaden i Beijing, og den gir masse nyttig informasjon om det kinesiske byråkratiet og hvordan man skal få «hull» på det. I tillegg er teksten krydret med humoristiske innfall og politiske kommentarer. Boka er utgitt på eget forlag.

Det er ingen tvil om at nøkkelen til suksess i Kina ligger i evnen til alliansebygging med de rette byråkra-

bokanmeldelse

Gunnar Mathisen:

«De nye mandariner».

GM Forlag, 2000.

E-post: gm@geelmuyden-kiese.no

tene, konkluderer Mathisen som viser til at Kina har verdens eldste byråkrati, «der det sparkes nedover og smises oppover». Trefter man ikke de rette personer i byråkratiet - de som har beslutningsmyndighet og innflytelse - faller det meste i fisk.

Det gjør ikke saken enklere at Kina har fremragende forhandlere og et komplisert marked, der det fortsatt «florerer av ulovligheter», slik forfatteren uttrykker det. Alt dette har bidratt til at utenlandske selskaper samlet har tapt hundrevis av milliarder dollar på sine investeringer i Kina.

De utenlandske selskapene som tjener penger i Kina, hører fortsatt til unntakene.

Boka inneholder også mange nyttige tips om hvordan man skal oppføre seg i Kina, et land der «visittkort er viktigere enn kredittkort» og der rangordning og riktig bordplassering ved banketter og forhand-

linger tilhører ABC'en. Nordmenn har fortsatt mye å lære her, mener forfatteren som også har hjulpet mange NORAD-ansatte inn i den kinesiske statslabyrinten.

Både NORAD og Miljøverndepartementet er engasjert i en rekke prosjekter i Kina, ikke minst på miljøområdet, og her er det behov for forsterket innsats framover. Kina er et «redselskabinett» på miljøområdet, og flere av problemene er av regional og global karakter. Gunnar Mathisen kan mye om dette etter tre og et halvt år i Kina, og det ville vært fint om han skriver mer om dette i neste omgang. Hvilket forlag er først ute?

LITTERATUR

Modell for økoturisme i Asia

I den malaysiske delstaten Sabah nord på Borneo støtter NORAD et prosjekt som tar sikte på å utvikle en modell for økoturisme i Asia. Det er lokalbefolkningen i landsbyen Batu Puteh som er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av prosjektet, som de også selv har tatt initiativ til. WWF Verdens Naturfond Norge bidrar med faglig støtte og veiledning, i tillegg til å bidra administrativt og finansielt.

Batu Puteh ligger i Kinabatangan som er et frodig, artsrikt og til dels vernet regnskogs- og våtmarksområde. Landsbyen ble etablert som en tømmerhogst-leir tidlig på 1950-tallet. I dag er tømmerindustrien betydelig redusert og langs Kinabatangan-elven foregår ikke lenger lovlig hogst. Men tømmerindustrien betaler befolkningen i Batu Puteh for å hogge tømmer ulovlig i reservatene. Dette er den viktigste inntektskilden i landsbyen i dag. Malaysiske myndigheters utviklingsstrategi, som kjennetegnes av en satsning på konvertering av naturskog til plantasjoner, forsterker presset på naturressursene i området.

Prosjektet heter MESCOT - en forkortelse for Model Ecologically Sustainable Community Tourism Project. Ved å bruke turisme som en naturvern- og utviklingsstrategi tar det sikte på å utvikle et bærekraftig alternativ til den pågående ødeleggelsen av skogressursene. Hensikten med MESCOT-modellen er å vise hvordan utvikling av turisme kan bidra til vern av det biologiske mangfoldet og økt bevisstgjøring om miljøspørsmål lokalt. Prosjektet skal samtidig føre til en mer bærekraftig lokaløkonomi og forbedring av levekårene for lokalbefolkningen.

Prosjektgruppen er nå konsentrert om å utvikle økoturismemodellen gjennom konkret arbeid i landsbyen Batu Puteh, bl.a. med planlegging og etablering av økoturismeaktiviteter. Området har unike forutsetninger for naturorientert turisme, og tiltrekker seg allerede turister. De andre turisttilbudene langs Kinabatangan elven er eiet og

Utdanning står sentralt i prosjektet - for å øke kunnskap og skape holdninger. FOTO: WWF/VERDENS NATURFOND NORGE

NORAD informerer

drevet av folk utenfor lokalsamfunnet, og bidrar i liten grad til lokal deltagelse og utvikling. Den lokale gruppen som driver MESCOT har eierskap til prosjektet og har selv satt agendaen for hvilke typer kunnskap de vil satse på å utvikle. WWF har bidratt med opplæring i engelsk, markedsføring, naturkunnskap og økonomistyring.

Prosjektet går nå mot slutten og kan vise til en betydelig økning i landsbyens bevissthet om egen natur og kultur, en heving av kompetansenivået og økt handlingsrom og selvtillit i forhold til egen fremtid. Selve turistproduktet er i ferd med å bli etablert. Det er bl.a. nylig etablert et kooperativ og fire foreninger som skal jobbe med båttransport, håndverksproduksjon og turistopphold hjemme hos landsbyens familier. Planleggingen av enkle overnattingstilbud ute i regnskogen er ferdig, og etablering av dette vil starte i løpet av våren forutsatt at myndighetene godkjenner planene. Hvis MESCOT lykkes og blir et reelt økonomisk alternativ for landsbyen, kan modellen fremstå som et viktig virkemiddel i arbeidet med bærekraftig utvikling og redusert press på naturressursene også andre steder.

Prosjektet har vært støttet av NORAD med i alt ca. 2.8 millioner kroner siden 1996, inkludert 700.000 kroner i år. År 2000 skal, etter planen, være det avsluttende prosjektåret.

Artikkelen er produsert av NORADs avdeling for sivilt samfunn. Kontaktpersoner: **Baard Hjelde**, NORAD. **Trine Rønning Mathiesen**, WWF-Verdens Naturfond Norge.

Forum for Utvikling og Miljø (ForUM) er et møtepunkt og et handlingsrettet samarbeidsnettverk for norske frivillige organisasjoner som har internasjonale miljø- og utviklingsspørsmål som prioriterte oppgaver. ForUM er finansiert gjennom støtte fra NORAD, Utenriksdepartementet og Miljøvern-departementet. ForUMs aktiviteter er hovedsakelig organisert gjennom tematiske arbeidsgrupper, som har utgangspunkt i Agenda 21.

Forum for Utvikling og Miljø søker ny

DAGLIG LEDER

Nåværende daglig leder har sagt ja til en stilling ved FNs miljøprogram (UNEP). ForUM søker derfor ny daglig leder i sekretariatet, som i dag består av fire fast ansatte. Som daglig leder har du ansvar for videreutviklingen av ForUM, i samarbeid med medlemsorganisasjonene.

Du må ha god kjennskap til norsk organisasjonsliv, offentlig forvaltning og miljø- og utviklingsspørsmål. Stillingen innebærer fagpolitisk kontaktarbeid med medlemsorganisasjoner, arbeidsgrupper og et inter-nasjonalt nettverk - en del reisevirksomhet må derfor påregnes.

Vi søker en person som har:

- gode lederegenskaper og administrativ erfaring
- evnen til å inspirere og være kreativ
- utpregede samarbeidsevner
- god muntlig og skriftlig fremstillingsevne
- gode engelskkunnskaper

Du inviteres til å være med i et bredt og utfordrende arbeid med dagsaktuelle, internasjonale miljø- og utviklingsspørsmål. Fast stilling. Lønn etter avtale. Pensjonsordning. Mer informasjon på www.forumfor.no, og ved henvendelse til styreleder John Y. Jones, tlf. 22 45 18 18 eller kontorsjef Anne Sofie Rosenvinge i ForUM, tlf. 23 01 03 00. Søknad med CV og referanser senest poststemplett 25. april.

Forum for Utvikling og Miljø, Storgt. 11, 0155 OSLO.

FOKUS er et kompetanse- og ressurscenter på internasjonale kvinnespørsmål. FOKUS koordinerer et samarbeid mellom 55 kvinneorganisasjoner og kvinneutvalg i Norge. FOKUS forvalter rammeavtaler med NORAD for utviklingssamarbeid og informasjon på 20 mill. kroner i årlig. FOKUS skal bidra til å styrke kontakten og samarbeidet mellom norske kvinneorganisasjoner i deres internasjonale engasjement, og gjennom bistands- og prosjektarbeid medvirke til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt, med hovedvekt på landene i sør. Gjennom informasjonsvirksomhet skal FOKUS medvirke til økt kunnskap om og forståelse i det norske samfunnet for kvinners situasjon og rolle i et utviklingsperspektiv. Se også www.fokuskvinner.no for mer informasjon.

Søker Daglig leder

FOKUS går inn i en ny og utfordrende periode og søker daglig leder med engasjement og gode kvalifikasjoner.

Daglig leder vil ha ansvar for:

- videreutvikling av FOKUS i samarbeid med styret og medlemsorganisasjonene.
- daglig administrasjon av sekretariatet.
- ansvar for budsjett og regnskap.
- oppfølging av prosjektporteføljen.
- dialog og samarbeid med bistandsmyndigheter og kvinneorganisasjoner.

Kvalifikasjoner/personlige egenskaper:

- gode lederegenskaper og administrativ erfaring.
- utpregede samarbeidsevner og evne til å inspirere.
- kompetanse og erfaring innen kvinnevern, utviklings- og nettverkssamarbeid.
- Nord/Sør-kunnskap og internasjonal erfaring.
- gode språkkunnskaper i engelsk skriftlig og muntlig.
- relevant høyere utdanning.

Vi tilbyr:

Interessante og krevende arbeidsoppgaver med stor kontaktflate. Lønnplassering i Statens lønnsregulativ (l.tr. 40-48), samt dekning av pensjonsavtale. Søknadsfrist: 1. mai. Tiltredelse: 1. oktober. Søknad med CV, attester og referanser sendes FOKUS, Storgaten 11, 0155 Oslo. Nærmere informasjon om stillingen kan fåes ved henvendelse til Mette Moberg, tlf.: 23 01 03 00.

bistandsaktuelt

har for tiden stor pågang på leserinnlegg, kronikker og «møter med mennesker». Derfor kan ikke alle innsendte bidrag komme på trykk.

Fornytt kunngjøring:

DIREKTORATET FOR UTVIKLINGSSAMARBEID (NORAD) SEKRETÆR (MIDLERTIDIG) – SERVICEKONTORET / FAGAVDELINGEN

Fagavdelingen er en rådgivende stabsavdeling i NORAD med formål å bidra til å fremme målene for og kvaliteten på norsk bistand. Avdelingen har vel 30 faglige rådgivere som dekker et bredt spekter av fagområder samt et stort faglig nettverk i Norge og internasjonalt.

Servicekontoret er avdelingens administrative enhet med bl.a. ansvar for kontorstøttefunksjonen bestående av 3 sekretærer. Funksjonen er fordelt i avdelingen og den ledige stillingen skal i utgangspunktet betjene to av avdelingens fagseksjoner. Stillingen omfatter generelle kontoradministrative og kontortekniske oppgaver som dokumentbehandling, besvare interne og eksterne henvendelser, koordinering og informasjonsformidling, IT-brukerstøtte m.v. Videre detaljering av arbeids- og ansvarsområdet vil fremgå av en stillingsbeskrivelse.

Søkere må ha relevant utdanning og erfaring fra tilsvarende arbeid. Det kreves gode IT-kunnskaper, minimum Word og Excel, samt engelskkunnskaper på nivå tilsvarende videregående skole. Den som tilsettes må kunne arbeide selvstendig, være nøyaktig og ha evne til å organisere arbeidet og kunne yte god service. Videre kreves gode samarbeidsevner og fleksibel teamholdning.

Stillingen er ledig midlertidig for 1 år, med mulighet for fast tilsetning. Stillingen lønnes som sekretær, lønnstrinn 15-30, avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved kontorsjef Reidun A. Sandvold, tlf. 22 24 02 20 evt. sekretær Eli Halsen tlf. 22 24 02 19. Søknad merket «FAG 00/08» sendes Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), Fagavdelingen, Postboks 8034 Dep., Oslo 1, innen 20. april d.å.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

bistandsaktuelt

kommer med neste nummer ca. 16. mai

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Harald Norvik, tidligere konsernsjef i Statoil trer inn i styret i PLAN Norge. PLANs styre består foruten Norvik av Steinar Sivertsen, Jannik Lindbæk, Rosemarie Köhn, Eva Joly, Lise Fjeldstad og Kai G. Hovind.

Øystein Bakke begynte 6. mars som prosjektleder hos FORUT med ansvar for FORUTs internasjonale rusmiddeprosjekt «Lokal aksjon mot alkohol og narkotika». Han kommer fra stillingen som journalist i Hydro Media, men har også tidligere vært ansatt i FORUT, blant annet som stedlig representant på Sri Lanka. Øystein Bakke vil ha kontor hos Avholdsfolkets Landsråd, Torggata 1, og FORUT er dermed representert også i hovedstaden.

Subramonia Ananthakrishnan, leder for Antirasistisk Senter, begynner i ny jobb i UNEP, som ansvarlig for det sivile samfunnets og især frivillige organisasjoners engasjement i FNs miljøprogram. Jobben er i Nairobi i Kenya. Han går dermed av som leder for Antirasistisk Senter, og har sagt opp sin stilling som daglig leder ved ForUM, som han har hatt permisjon fra i ett år. Ananthakrishnan oppfordrer organisasjoner til å ta kontakt på e-post: krishnansa@hotmail.com.

Nadeem Butt er ansatt som ny leder ved Antirasistisk Senter. Han er 40 år gammel, og kommer fra Stavanger. Han har bakgrunn fra næringslivet og erfaring fra blant annet Kontaktutvalget mellom innvandrere og norske myndigheter. Han er tilgjengelig på e-post: nadeem@antirasistisk-senter.no.

Henrik J. Lisæth, tidligere ordfører i Bergen, stortingsrepresentant og statssekretær, og nåværende administrerende direktør på Chr. Michelsens Institutt, trekker seg tilbake fra yrkeslivet 31. mars 2000. Lisæth, som kom til CMI i 1990, har engasjert seg innen politikk, næringsliv og kulturliv i Bergen og nasjonalt i ei årrekke. Han er utdannet siviløkonom fra Norges handelshøyskole (1960). Lisæth fylte 67 år 11. mars.

Skjoldvør Fjeldvør har tiltrådt stillingen som avdelingsleder for Avdeling for Strategi og Utvikling ved Flyktningerådets hovedkontor i Oslo. Fjeldvør kommer fra stillingen som prosjektleder for INCOR-prosjektet som gir informasjon og rådgivning om tilbakevending til flyktninger i Norge. Hun har tidligere vært Flyktningerådets prosjektkoordinator i Vietnam og stedlig representant i Uganda. I tillegg har hun jobbet med flyktninger

og innvandrere i flere kommuner, og vært rådgiver ved Integreringsavdelingen i Utlendingsdirektoratet. Hun har med denne bakgrunnen bred erfaring innenfor flyktningarbeid.

Bjørn Falck-Pedersen har tiltrådt stillingen som avdelingsleder for Avdeling for Økonomi og Administrasjon ved Flyktningerådets hovedkontor i Oslo. Falck-Pedersen er utdannet siviløkonom og har tidligere hatt lederstillinger i bl.a Kværner, Ted Bates og Norske Esso.

Alf Morten Jerve, nåværende utredningsleder på CMI, går inn i den nyopprettede stillingen som assisterende direktør 1. april. Jerve har magistergrad i sosialantropologi og har vært ansatt på CMI siden 1982.

Steinar Hegre, nåværende kontorsjef på CMI, tiltrer som administrasjonssjef 1. april i forbindelse med den nye organisasjonsstrukturen ved instituttet. Hegre er filolog i nordisk og bedriftsøkonom, og har vært på CMI siden 1990.

Tone Bratteli, som har vært underdirektør i NORADs avdeling for kultur og samfunnskontakt overtar som fungerende avdelingsdirektør på samme avdeling etter Raymond Johansen som er utnevnt til statssekretær i Utenriksdepartementet. Bratteli har allsidig bakgrunn, blant annet som kulturredaktør i Arbeiderbladet og statssekretær i Miljøverndepartementet.

Gunnar M. Sørbrø, nåværende forskningsdirektør på CMI, overtar toppstillingen på Chr. Michelsens Institutt 1. april i forbindelse med at administrerende direktør Henrik J. Lisæth går av med pensjon. Sørbrø er 51 år og

har de siste 6 årene hatt stillingen som forskningsdirektør ved CMI. Han har doktorgrad i sosialantropologi fra Universitetet i Bergen. Sørbrø kom til CMI i 1994 fra stillingen som direktør ved Senter for utviklingsstudier ved UiB.

Dr. Gufu Oba er nylig ansatt av Noragric-NLH som «Senior Researcher in Ecosystems Management». Han er Dr. Philos. fra Universitetet i Oslo hvor han også var Post-Doctoral Fellow. Tidligere var dr. Oba sjefen for et NORAD-finansiert prosjekt for tørrelandsforskning (UNESCO-TREMU) i Turkana, Kenya og har jobbet for flere NGOer og FN-institusjoner. Hans for-

sker på forvaltning av økosystemer, biologisk mangfold, forringelse av naturgrunnlaget og klimaforandring i tørrelandsområder.

Mona Bergstøl og **Marianne Rønnevig** er ansatt som pressekontakter i NORADs nye pressetjeneste som ble etablert på nyåret. De skal bistå pressen med informasjon om NORADs virksomhet og lage saker til NORADs internettider. Mona Bergstøl jobbet tidligere som journalist i NTBs innen-

riksavdeling. Hun har også vært informasjonssjef i Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS). Bergstøl er cand.mag og har journalistutdanning fra Høgskulen i Volda. Marianne Rønnevig kom fra stillingen som koordinator på Kulturslottet Soria Moria. Hun har hovedfag i medievitenskap fra Universitetet i Oslo, og skrev blant annet om AIDS-informasjon i Zimbabwe. Rønnevig har også jobbet som frilansjournalist.

Bistandsfaglig 6-ukers kurs

KOMPETANSE VIL AVGJØRE...

Mange frivillige organisasjoner opplever økt konkurranse om midler til sitt bistandsarbeid. Organisasjoner som kan høy bistandsfaglig kompetanse, kommer høyest opp på prioriteringslistene.

Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet tildelte i 1999 Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)/Misjonshøgskolen i Stavanger knutepunktfunksjonen innen blant annet «kommunikasjon i et interkulturelt perspektiv». Dette har synliggjort den høye kompetansen som finnes i dette miljøet.

Det er derfor en glede for SIK å kunne invitere til kurset: Utvikling av bistandsfagligkompetanse – fra 22. mai til 30. juni 2000.

For nærmerer informasjon og søknadskjema, ta kontakt med Marianne Skjortnes på telefon 51516274 eller på e-mail: ms@misjonshs.no

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Anna Lindh, Sveriges utenriksminister.
2. Danmark med 0,99 % av BNP i 1998
3. Cirka 1. juni.
4. Kenya. Norge protesterte mot at den kenyanske politikeren Koigi Wa Wamwere ble arrestert p.g.a. politisk virksomhet.
5. Cirka 1600.
6. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO – for øvrig den største av FNs særorganisasjoner)
7. Nepal.
8. Nigeria – som møtte Danmark i 1/8-finalen og tapte.
9. Det er totalt 11 medlemsland: Algerie, Iran, Qatar, De forente arabiske emirater, Indonesia, Saudi Arabia, Irak, Nigeria, Libya, Kuwait og Venezuela.
10. Frederick Chiluba.
11. Myanmar.
12. Kaffe
13. Det er hovedstaden i Malawi
14. Uganda
15. Human Immunodeficiency Virus
16. Geneve
17. Utenrikspolitiske spørsmål, utenriksøkonomiske spørsmål og bistandssaker.
18. Arabisk for «opstand». Ble benevnelsen for det folkelige opprøret som startet i Gaza og på Vestbredden i 1987.
19. Skipsreder og statsminister (1857- 1925). Christian Michelsens Institutt, et av de første uavhengige forskningsinstitutter i Nord-Europa, er oppkalt etter han.
20. Pretoria

Karakterboka – fra null til 20:

- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

... **NEI** jeg ønsker ikke lenger å motta Bistandsaktuelt.

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**, c/o Norsk Fredskorpssamband Drift A/S, boks 6747 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

Jungeltraktor på snøføre

Norsk sivilingeniør bygger traktor for veiløse samfunn

ÅS I AKERSHUS (b-a):

– Glem veiene, tilpass kjøretøyene, lyder Svein Lies oppfordring til norske bistandsorganisasjoner. Han mener at enkel teknologi kan spare betydelige pengebeløp, som i dag blir brukt på veibygging. Nå håper han at bistandsmiljøet skal få øynene opp for jungeltraktorens muligheter.

• KJARTAN HØVIK

Mange norske bistandskroner har gjennom årene gått til bygging og vedlikehold av veier. For mange, mener sivilingeniør Svein Lie.

Sammen med Institutt for tekniske fag (ITF) ved Norges Landbrukshøgskole i Ås, har Lie nå utviklet en firehjulsdrevet transporter satt sammen av brukte deler. De fleste delene fant man hos en bilopp hugger. Prototypen har en prislapp på under 20.000 kroner – i Norge.

Doningen går foreløpig under betegnelsen GT – «Getting There», men i de tekniske miljøene har den også fått tilnavnet «jungeltraktoren». Tanken er at kjøretøyet kan erstatte den kostbare veibyggingen. I alle fall som en midlertidig løsning.

Tenk behov, ikke vei. Svein Lie er utdannet transportingeniør fra University of Michigan og har blant annet flere års erfaring fra Transportøkonomisk Institutt. Han har også jobbet med transportspørsmål for Norsk Folkehjelp i Afrika. Og det var under Afrikas røde sol at ideen om jungeltraktoren begynte å ta form.

– Jeg så at det var ikke nødvendigvis en vei som måtte til for å dekke transportbehovet. Et kjøretøy tilpasset behovet er langt billigere og ofte mer funksjonelt, mener Lie og skotter bort på den grønne farkosten.

– ...som for eksempel?

– Som for eksempel i områder med lav befolkningstetthet og jordbrukspotensial. Her er behovet å få inn forsyninger, eksempelvis såkorn, samtidig som egenproduserte varer trenger å komme til markedet.

Så enkelt er prinsippet bak jungeltraktoren. Svein Lie (til venstre) deler æren for prototypen med ITF-miljøet, her representert ved verksmester Bjørn Brenna.

«Lack of spare parts». Teknisk sett er konseptet svært enkelt, skal vi tro sivilingeniøren. Man ser hva slags deler man

Enkel konstruksjon til tross; traktoren tar seg utmerket fram i terrenget. Svein Lie håper doningen snart får prøvd seg i noe annet enn hvite omgivelser og langs støttemuren på Ås. FOTO: KJARTAN HØVIK

I tillegg kan GT'n tilkoples landbruksredskap og brukes som ordi-nær traktor, forklarer han. Og tilføyer: – En sideeffekt vil være sysselsettingen forbundet med monteringsarbeidet.

Han ser også for seg at rene nødhjelpsoperasjoner kan bruke jungeltraktoren. Dette fordi den enkelt kan demonteres for transport, er lett, tar liten plass og ikke stiller krav til medbragt lager av reservedeler. Han avviser at det er snakk om å eksportere annenrangs teknologi.

– Slettes ikke, det handler mer om å bruke de tilgjengelige ressursene. Tanken er ikke å eksportere deler eller ferdige kjøretøyer. GT'ene bør i prinsippet bygges der de skal brukes, med de deler som er tilgjengelig der og da, sier Lie.

De fleste som har tatt i en skiftenøkkel og et sveiseapparat kan lett sette sammen jungeltraktoren.

har tilgjengelig, finner fram rutearket med tegningen og skrur det hele sammen. Resultat: Et firehjulsdrevet kjøretøy med styring på begge aksler og terreng-egenskaper som overgår selv de mest moderne gardstraktorer.

– Alle som driver med bistandsarbeid har opplevd at prosjekter stopper opp, helt eller delvis, på grunn av ukevis med venting på reservedeler fra fabrikanten. Med GT'n blir det annerledes. Komponenter fra en gammel lastebil eller personbil duger i massevis, mener Lie.

Kravet til teknisk kompetanse er begrenset. De fleste som har tatt i en skiftenøkkel og et sveiseapparat kan lett sette sammen doningen.

– Akkurat det er ikke noe pro-

blem. Det er få mekanikere som er så kreative som de vi finner i de fattige landene. Med tilgang på enkelt verktoy er det nesten ikke grenser for hva de kan trylle fram, er hans erfaring.

For tiden er det to lærlinger som har det praktiske ansvaret for jungeltraktoren på ITF – riktignok under kyndig veiledning.

Tåler 45 grader. Og det GT'n mangler i kjørekomfort og hastighet, tar den suverent igjen i framkommelighet og konstruksjon. Mens en vanlig landbrukstraktor velter på rundt 30 grader, sto GT'n fortsatt støtt på det bratteste utslaget på velterampa – nesten 45 grader. I praksis betyr det at du kan kjøre opp unnarettet i Holmenkollen, snu sideveis og kjøre ned igjen.

En egenvekt på 1,6 tonn, samtidig som lastekapasiteten er på ca 4 tonn, er også mer enn de fleste traktorfabrikanter kan slå i bordet med.

Per i dag har Svein Lie og hans kollegaer innledet et samarbeid med Universitetet i Katmandu om en «markedsundersøkelse».

– De foreløpige tilbakemeldingene fra Nepal viser at vi har truffet spikeren på hodet. Konseptet passer utmerket i forhold til behovet. Samtidig er nødvendige deler og eksper-tise tilgjengelig, og prisen på det ferdige produktet overkommelig. Jeg er optimistisk med tanke på en lansering av konseptet, smiler Lie.

Episkopal støtte. Også biskopen i Torit, Sør Sudan, som har vært på ITF og sett jungeltraktoren i aksjon, har meldt sin interesse. Hans ide er å bygge om skrotbiler for å ta seg av transport av forsyninger fra Kenya. Biskopen er overbevist om at det er en bedre løsning enn dagens dyre flydropp. Han ser dessuten for seg at et norsk-sudansk samarbeid om kompetansebygging vil skape positive ringvirkninger. Nå håper Svein Lie på gehør også fra det internasjonale bistandsmiljøet.

– Selvfølgelig, det er jo et helt naturligt miljø for oss å samarbeide med. De bør jo være de første til å se hva slags muligheter dette kjøretøykonseptet representerer, mener han.

Kjartan Høvik er frilansjournalist.

JUNGELTRAKTOREN «GT»:

- Delene til prototypen ble skaffet fra en lokal bilopp hugger. Prislapp i Norge: 20.000 kroner.
- To bakakslinger er hentet fra en Ford Transit (1000 kr/stk), mens maskinen er en 70 hesters Subaru bensinmotor (3000 kr). To svingkranser (der akslene henger fast til ramma) er kjøpt inn (500 kr / stk), i tillegg til to vinkeldrev (1000 kr/stk), «sentralrør» og to diagonale wirer.
- Hjulene er en kostnadsdriver på den norske utgaven. Benytter man seg av hjul fra en lastebil, vil imidlertid prisen reduseres betydelig.
- En jungeltraktor vil nødvendigvis ikke være lik en annen jungeltraktor, verken i bruk eller oppbygging. Konseptet tillater store variasjoner over samme lest. Det er tilgangen på deler som bestemmer det endelige resultatet.